

Az előterjesztést a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának.

a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiáról

Az előterjesztést a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának.

A Kormány a magas szintű közbiztonság megteremtése és fenntartása, a bűnözés visszaszorítása, a bűnözést kiváltó jelenségek, a bűnalkalmak és a bűnelkövetők ellen történő következetes fellépés érdekében tett intézkedéseinek erősítésére, a bűnmegelőzés új modelljének hatékony működtetésére, valamint a bűnmegelőzés érdekében szükséges cselekvési tervek kidolgozásának és végrehajtásának koordinálására a Nemzeti Bűnmegelőzési Tanácsról szóló 1087/2011. (IV. 12.) Korm. határozattal (a továbbiakban: Korm. határozat) létrehozta a Nemzeti Bűnmegelőzési Tanácsot. A Korm. határozat 2. §-a alapján a Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács feladata a legújabb tudományos eredményekre figyelemmel kidolgozza és a Kormány elé terjeszti a társadalmi bűnmegelőzés új nemzeti stratégiájának a tervezetét.

A stratégia alapvető célja egy olyan bűnmegelőzési szakpolitika kialakítása, amely a következő tíz évre meghatározza a bűnmegelőzés fő beavatkozási területeit, szakmai kereteit és eszközrendszerét. A hozzá kapcsolódó, kétévente elkészített cselekvési tervekben meghatározott feladatok végrehajtása során elősegíti a megfogalmazott alapvető célok megvalósulását: a bűncselekmények áldozatai számának csökkentését, a bűnmegelőzési ismeretek mindenki számára elérhetővé tételét, a bűnelkövetők reintegrációját. Kiemelt célok a közbiztonság megerősítése, a bűnözés mennyiségi csökkentése, a védelem biztosítása mindenki számára, az állampolgárok biztonságérzetének javítása.

A stratégiai dokumentumban megfogalmazott célok és intézkedések alapján lehetőség nyílik, hogy javuljon a közbiztonság, csökkenjen a bűncselekmények által okozott társadalmi kár, javuljon az állampolgárok biztonságérzete, a bűnelkövetők pedig megkapjanak minden segítséget, hogy ismét a társadalmon hasznos tagjává, és ne visszaeső bűnelkövetővé váljanak.

A KORMÁNY

...../2013. (.....) Korm. határozata

a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiáról

1. A Kormány a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiát az 1. mellékletben foglaltak szerint állapítja meg.

2. A Kormány felhívja a belügyminisztert a feladat- és hatáskörrel rendelkező miniszterek bevonásával a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia és az abban foglalt intézkedések végrehajtására.

Felelős: belügyminiszter a feladat- és hatáskörrel rendelkező miniszterek bevonásával

Határidő: 2023. december 31.

3. A Kormány felhívja a nemzetgazdasági minisztert, hogy gondoskodjon a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia céljainak megvalósításához szükséges forrás biztosításáról. A Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia céljainak megvalósításhoz biztosított forrás évenkénti összege megegyezik a tárgyévet megelőző évben a központi költségvetésbe befizetett szabálysértési bírságok és az üzemeltető objektív felelősségén alapuló közigazgatási bírságolási eljárásban megfizetett bírságok összegének négy százalékával, de nem lehet kevesebb 700 millió forintnál.

Felelős: nemzetgazdasági miniszter

Határidő: első alkalommal 2014-ben, azt követően évente

4. Ez a határozat 2013. október 15-én lép hatályba.

Az előterjesztést a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának.

1. melléklet az/2013. (.....) Korm. határozathoz

Nemzeti bűnmegelőzési stratégia

2013.

TARTALOMJEGYZÉK

1.	BEVEZETÉS	7
1.1.	MANDÁTUM.....	7
1.2.	KÉSZÍTŐK	7
1.3.	TERVEZÉSI KONTEXTUS	7
1.4.	IDŐTÁV	8
1.5.	ALKALMAZOTT MÓDSZERTAN	8
2.	A BŰNMEGELŐZÉS ALAPELVEI	9
2.1.	ÁLTALÁNOS CÉLOK	9
2.2.	A BŰNMEGELŐZÉS ELVI HÁTTERE	9
2.3.	KAPCSOLÓDÁSOK ÉS LEHATÁROLÁS	10
2.4.	A STRATÉGIA KIEMELT BEAVATKOZÁSI TERÜLETEI	10
3.	JÖVŐKÉP.....	12
3.1.	ÁTFOGÓ CÉLOK.....	12
3.2.	A BŰNMEGELŐZÉST BEFOLYÁSOLÓ KÜLSŐ TÉNYEZŐKBŐL LEVEZETHETŐ JÖVŐKÉP	14
4.	A TÁRSADALMI BŰNMEGELŐZÉS NEMZETI STRATÉGIÁJÁRÓL SZÓLÓ 115/2003. (X. 28.) OGY HATÁROZAT FELÜLVIZSGÁLATA ÉS ÉRTÉKELÉSE	16
4.1.	A TBNS EREDMÉNYEI	16
4.2.	A TBNS HIÁNYOSSÁGAI.....	17
4.3.	NEMZETKÖZI SZERVEZETEK TEVÉKENYSÉGE	18
4.4.	AZ EURÓPAI UNIÓ TEVÉKENYSÉGE A BŰNMEGELŐZÉS TERÜLETÉN	20
4.5.	EURÓPAI BŰNMEGELŐZÉSI HÁLÓZAT	21
5.	BŰNÜGYI HELYZET	22
5.1.	BEVEZETÉS	22
5.2.	A BŰNÜGYI HELYZET MEGISMERÉSÉNEK MÓDSZERTANA ÉS ÁLTALÁNOS TENDENCIÁJA	23
5.3.	A HAZAI BŰNÜGYI STATISZTIKA ADATAINAK MEGÁLLAPÍTÁSAI	23
5.4.	A BŰNÜGYI HELYZET STATISZTIKAI ÉRTÉKELÉSE (2003-2012).....	24
5.4.1.	A RENDŐRI ELJÁRÁSBAN REGISZTRÁLT BŰNCSELEKMÉNYEK ALAKULÁSA.....	24
5.4.2.	VAGYON ELLENI BŰNCSELEKMÉNYEK.....	25
5.4.3.	AZ ERŐSZAKOS BŰNÖZÉS	26
5.4.4.	A KÖZTERÜLETEN ELKÖVETETT BŰNCSELEKMÉNYEK SAJÁTOSságAI	27
5.4.5.	A BŰNELKÖVETŐK	29
5.4.6.	A SÉRTETTÉ VÁLÁS	29
6.	KÉRDŐÍVEK ÉRTÉKELÉSE.....	33
7.	SZEREPLŐK A BŰNMEGELŐZÉSBEN	37
8.	BEAVATKOZÁSI TERÜLETEK, CÉLOK, INTÉZKEDÉSEK (INTÉZKEDÉSI TERV 2013-2015)	40
8.1.	TELEPÜLÉSBIZTONSÁG	40
8.1.1.	KÖZÖSSÉGI RENDÉSZET MEGTEREMTÉSE.....	42
8.1.2.	BŰNMEGELŐZÉS ELŐSEGÍTÉSE ÉPÍTÉSZETI ESZKÖZÖKKEL	44
8.1.3.	KÜLTERÜLETEKEN ÉLŐ BIZTONSágÁNAK FOKOZÁSA.....	46
8.1.4.	VAGYONVÉDELEM	48
8.2.	GYERMEK- ÉS IFJÚSÁGVÉDELEM.....	53
8.2.1.	MEGELŐZŐ VAGYONVÉDELEM	54
8.2.2.	HASZNOS SZABADIDŐ-ELTÖLTÉS.....	57
8.2.3.	KONFLIKTUSOK ÉS AZ ERŐSZAK MEGELŐZÉSE, KEZELÉSE	59
8.2.4.	SZENVEDÉLYEK, ALKOHOL- ÉS DROGPREVENCIÓ	62
8.2.5.	A MÉDIA ÉS AZ INTERNET VESZÉLYEI	64
8.3.	A BŰNCSELEKMÉNYEK ÁLDOZATAINAK SEGÍTÉSE, AZ ÁLDOZATTÁ VÁLÁS MEGELŐZÉSE	65
8.3.1.	AZ ÁLDOZATTÁ VÁLÁS MEGELŐZÉSE	65
8.3.2.	A MÁSODLAGOS VIKTIMIZÁCIÓ ELKERÜLÉSE	68

Az előterjesztést a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának.

8.3.3.	ÁLDOZATSEGÍTŐ SZOLGÁLTATÁSOK SZÉLESÍTÉSE	70
8.4.	BŰNISMÉTLÉS MEGELŐZÉSE	75
8.4.1.	FOGVATARTOTTAK MUNKAERŐ-PIACI ÉS TÁRSADALMI REINTEGRÁCIÓJÁNAK ELŐSEGÍTÉSE	76
8.4.2.	ALTERNATÍV SZANKCIÓK ÉS HELYREÁLLÍTÓ MÓDSZEREK ALKALMAZÁSÁNAK ERŐSÍTÉSE A BŰNCSELEKMÉNNYEL OKOZOTT KÁR KOMPENZÁLÁSA ÉRDEKÉBEN	80
8.5.	HORIZONTÁLIS INTÉZKEDÉSEK	82
9.	MONITORING.....	85

1. BEVEZETÉS

1.1. Mandátum

A kormányzati stratégiai irányításról szóló 38/2012. (III. 12.) Korm. rendelet 35. § (2) bekezdés *a*) pontja szerint a szakpolitikai stratégia előkészítésének megkezdéséről, majd elfogadásáról a Kormány dönt.

A Nemzeti Bünmegelőzési Tanácsot létrehozó 1087/2011. (IV. 12.) Korm. határozat 2. pont *a*) alpontja alapján a Tanács a legújabb tudományos eredményekre figyelemmel kidolgozza és a Kormány elé terjeszti a társadalmi bünmegelőzés új nemzeti stratégiájának a tervezetét.

1.2. Készítők

A Nemzeti Bünmegelőzési Tanács (a továbbiakban: NBT) elnökét a miniszterelnök nevezi ki. Társelnökei a belügyminiszter és a közigazgatási és igazságügyi minisztériumot vezető miniszter.

A társadalmi bünmegelőzés új nemzeti stratégiáját az NBT készítette elő az Elnök és titkársága koordinációjával. Az NBT-be delegálásra jogosultak 1087/2011. (IV. 12.) Korm. határozat alapján:

- Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium igazságügyért felelős államtitkárság,
- Nemzeti Erőforrás Minisztérium oktatásért felelős államtitkárság,
- Nemzetgazdasági Minisztérium foglalkoztatáspolitikáért felelős államtitkárság,
- Belügyminisztérium helyi önkormányzatokért felelős államtitkárság,
- Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága,
- Közigazgatási és Igazságügyi Hivatal,
- Országos Rendőr-főkapitányság,
- Nemzeti Fejlesztési Minisztérium infrastruktúráért felelős államtitkárság,
- Vidékfejlesztési Minisztérium,
- Magyar Önkormányzatok Szövetsége,
- Megyei Jogú Városok Szövetsége,
- Megyei Önkormányzatok Országos Szövetsége,
- Országos Polgárőr Szövetség,
- Fehér Gyűrű Közhasznú Egyesület,
- Országos Roma Önkormányzat.

A Stratégia megalkotásában szakmai együttműködő partner volt a Belügyminisztérium és az Országos Rendőr-főkapitányság.

1.3. Tervezési kontextus

Jelen dokumentum megfelel a kormányzati stratégiai irányításról szóló 38/2012. (III. 12.) Korm. rendeletben lefektetett szabályozásnak, követi a vonatkozó, Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium által készített ajánlást és szakmai útmutatót, mind a stratégia alkotás módszertana, mind tartalmi és formai követelményei tekintetében.

1.4. Időtáv

Jelen dokumentum középtávú szakpolitikai stratégiának tekinthető, tíz évre, 2023-ig határoz meg célokat a bűnmegelőzés vonatkozásában. A stratégia részét képezi a 2013-2015 közötti időszakra vonatkozó intézkedési terv, amely az ezen idő intervallumban elindítani tervezett bűnmegelőzési témájú projekteket (intézkedések) tartalmazza.

1.5. Alkalmazott módszertan

Az alkotók célja egy komplex stratégiai dokumentum létrehozása, amely a jelenlegi magyar és nemzetközi helyzet, valamint a prognosztizálható jövőbeli trendek figyelembevételével meghatározza a következő tíz év jogalkotási, szervezetfejlesztési, képzési, szemlélet- és tudatformálási feladatait, valamint a szükséges állami fellépés elősegítésének lehetőségeit a bűnmegelőzés területén.

Ennek érdekében az alábbi vizsgálati technikák kerültek alkalmazásra a dokumentum kidolgozása során:

- A 115/2003. (X. 28.) OGY határozattal elfogadott „a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájáról” című stratégiai dokumentum végrehajtási tapasztalatainak feldolgozása, értékelése,
- Bűnügyi statisztikák többszintű elemzése,
- Európai Unió jogszabályi környezetének és ajánlásainak vizsgálata,
- A várható nemzetközi tendenciák felmérése, elemzése; Magyarországra vonatkozó hatásuk vizsgálata,
- Nemzetközi tapasztalatok felhasználhatóságuk vizsgálata, a jó gyakorlatok megismerése,
- Bűnmegelőzési tevékenységhez kapcsolódó hazai szervezetek megkeresése kérdőíves formában.

2. A BÜNMEGELŐZÉS ALAPELVEI

2.1. Általános célok

Magyarország kriminálpolitikai törekvése a közrend erősítése, a közterületek biztonságának fokozása, a bűnözés mennyiségi visszaszorítása és csökkentése, a bűnözéssel okozott károk és negatív hatások enyhítése, megfelelő védelem biztosítása a családok és egyének számára, végső soron az állampolgárok biztonságérzetének javítása. Jelen stratégiai dokumentum ezen kriminálpolitikai célok megvalósítását kívánja szolgálni.

A stratégiai dokumentumban megfogalmazott prioritások, beavatkozási területek és intézkedések alapján lehetőség nyílik arra, hogy javuljon a közbiztonság; csökkenjen a közterületen elkövetett bűncselekmények száma; csökkenjen a korábban bűncselekményeket elkövetők visszaesési rátája; csökkenjen a gyermek és fiatalok veszélyeztetettsége; csökkenjen az áldozattá válás veszélye, ugyanakkor az áldozattá vált személyek segítése és a bűnözés okozta károk kezelése a jelenleginél hatékonyabb és teljesebb körű legyen.

A bűnmegelőzési szakpolitikát a kriminálpolitika részeként a többi társadalompolitikával összhangban kell értelmezni, kialakítani.

2.2. A bűnmegelőzés elvi háttere

A közbiztonság a társadalom életminőségének a része, olyan kollektív, értékkel bíró termék, amelynek kialakítása és megőrzése közös ügy. A büntető igazságszolgáltatás önmagában nem elég hatékony a kriminalitási probléma kezelésére, az önállósult bűnmegelőzési politikával és áldozatpolitikával kiegészített kriminálpolitika az egyes társadalmi feszültségforrások és devianciák – ideértve a bűnözést is – koncentráltabb, s így hatékonyabb kezelését jelenti.

Bűnmegelőzés alatt minden olyan intézkedést és beavatkozást értünk, amelynek célja vagy eredménye a bűnözés mennyiségi csökkentése és az állampolgárok biztonságérzetének javítása, történjék az a bűnalkalmak csökkentésével, a bűnözést gerjesztő okok hatásának mérséklésével vagy az áldozattá válás megelőzésével. A jó bűnmegelőzési politika nem egyetlen dimenzióban – hagyományosan az elkövetővé válás megelőzésének dimenziójában – értelmezi a prevenciós feladatokat, hanem célba veszi a bűnelkövetés minden lehetséges aspektusát: az elkövetőt, az áldozatot és a bűncselekményi szituációt is.

A komplex bűnmegelőzési megközelítésnek egyszerre kell rövid-, közép- és hosszú távon eredményt elérnie – így egyaránt feladata lehet egy bűnözési szempontból súlyosan fertőzött terület, például egy közpark környékének biztonságosabbá tétele, ahol a közvilágítás megoldásával, a környezet rendbetételével rövid időn belül jelentős közbiztonsági javulás érhető el, vagy például az iskolai erőszak visszaszorítása, amely jellemzően egymásra épülő, hatásait csak hosszabb távon kifejtő munkával kezelhető sikeresen. Ezek a feladatok eltérő megközelítést, más-más eszközök igénybevételét követelik meg. Míg rövid távon nem várható kedvező hatás az elkövetővé válást gerjesztő reprodukciós folyamatok alakításától, addig a közbiztonságot koncentráltan, gyorsan és látványosan javító, tipikusan szituációs eszközök – a mélyen húzódo reprodukciós folyamatokra gyakorolt hatás híján – jellemzően nem vezetnek hosszú távú, tartós eredményre. Az elkövető-, áldozat- és szituációközpontú bűnmegelőzési eszközök együttes alkalmazása tehát a komplex bűnmegelőzési politika egyik legfontosabb követelménye. A bűnmegelőzés differenciáltsága azonban más elvárásokban is visszatükröződik. Így többek között a bűnözéskontrollban részt vevők körének kiszélesedésében. Az állam a bűnözésért viselt felelősségének egy részét a társadalom egyéb szegmenseire – az önkormányzatokra, a közösségekre, az üzleti szférára, az egyházakra és végső soron az állampolgárra – telepíti. Ezt a

felelősség-megosztást a partnerség elve fejezi ki. A bűnmegelőzés koncepciója szerint a megelőzési tevékenység az állam, a közösségek és a polgárok közötti folyamatos kommunikáció során alakul: ebben a folyamatban fejeződnek ki a helyi érdekek és problémák, fogalmazódnak meg a problémákhoz igazodó megoldási javaslatok, és történik meg a sikerekről vagy kudarcokról szóló visszacsatolás.

A bűnmegelőzés alapelve a társadalom hagyományos közösségeiben meglévő szolidaritás támogatása, az alulról induló, összefogáson alapuló kezdeményezések felkarolása. A bűnmegelőzés szakmai törekvései közé tartozik a társadalmi befogadás és a tolerancia erősítése, az előítéletek elleni fellépés, a diszkrimináció minden formája elleni következetes küzdelem és a helyreállító igazságszolgáltatási eszközök minél szélesebb körű alkalmazása.

2.3. Kapcsolódások és lehatárolás

A stratégia átfogóan kezeli a bűnmegelőzés témakörét. A célok meghatározásával a stratégia kijelöli a bűnmegelőzés fő prioritásait, ugyanakkor a benne foglalt, 2013-2015-re vonatkozó intézkedési terv tartalmazza a célok eléréséhez szükséges eszközöket, ezek forrásait, a feladatok felelőseit és közreműködőit, a végrehajtási határidőket, valamint a végrehajtást mérő indikátorokat.

Jelen stratégia nemzeti stratégia, ezért Magyarország területére koncentrálni, így a hazai előzmények és a bűnözési helyzet értékelése alapján jelöli ki a szükséges cselekvési irányokat, ugyanakkor figyelemmel van a nemzetközi dokumentumokban megfogalmazott elvekre és javaslatokra, az Európai Unió egyes tagállamainak már bevált jó bűnmegelőzési gyakorlataira is.

A bűnmegelőzés a kriminálpolitika része. A kriminálpolitika nemcsak azt határozza meg, hogy milyen magatartásokat kell büntetendővé nyilvánítani, illetve hogy a büntetendő cselekmények elkövetőit milyen mértékben kell büntetni, hanem kijelöli a bűnözéssel szembeni küzdelem büntető igazságszolgáltatási rendszerén túlnyúló feladatokat is. A társadalompolitikába beágyazott kriminálpolitika foglalkozik a bűnmegelőzés, az áldozatsegítés, a mediáció és a bűnüldözés hatékony módszereivel, illetve a bűnözés okozta hátrányok mérséklésével kapcsolatos feladatokkal is. A stratégia figyelemmel van továbbá a kriminálpolitika egyéb, bűnmegelőzésen kívüli célkitűzéseire is.

A stratégia tekintettel van azokra a szakpolitikákra is, amelyekkel a bűnmegelőzésnek közös kapcsolódási pontjai vannak. Ezek a szakpolitikák: az egészségpolitika, a családpolitika, az ifjúságpolitika, a gyermekvédelem, a sportpolitika, az oktatáspolitikai, a kulturális politika, a drog és alkohol elleni fellépés, a szociálpolitika, a foglalkoztatáspolitikai, az önkormányzati politika, a természetvédelmi politika, az építésügyi politikai, a cigányság integrációját célzó program, a szegregációt kezelő program, valamint a korrupció és a családon belüli erőszak elleni fellépés. A fenti szakpolitikák és kormányzati programok több ponton kötődnek egymáshoz, eredményességük záloga az egymásra figyelemmel történő tervezés és a koordinált végrehajtás. A fenti szakpolitikai törekvések ismerete, szintetizálása nélkülözhetetlen, erre a stratégia figyelemmel van, ugyanakkor a stratégia csak a szükséges mértékben foglalkozik a kapcsolódó szakpolitikákkal.

2.4. A stratégia kiemelt beavatkozási területei

Jelen stratégia

- a gyermek- és fiatalkori bűnözés megelőzésével kapcsolatos célok,
- a településbiztonság fokozása érdekében megvalósítandó célok,

Az előterjesztést a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának.

- az áldozattá válás megelőzésével és az áldozatok segítésével kapcsolatos célok és
- a bűnismétlés megelőzéséhez szükséges célok elérésére fókuszál.

Az időskorúak életkori, fizikai, mentális sajátosságaikból és a társadalomban betöltött szerepüknél fogva az átlagnál sérülékenyebbek, kiszolgáltatottabbak, mindazonáltal a gyermeknek és fiataloknak való példamutatással összefüggésben aktivitásuk kiaknázható tőkét rejt magában. Ezért a stratégia valamennyi prioritásában horizontális szempontként előtérbe kell helyezni az idősek védelmét, segítségét, lehetséges bevonásukat bűnmegelőzési programokba.

A stratégia hosszú távra tervez, ezért nem követ statikus szemléletet. Emiatt a stratégia támogatja a gyakorlat-centrikusságot, a reflexivitást, az innovatív kezdeményezéseket, így teret enged annak, hogy az időközben felbukkanó, vagy megerősödő közbiztonságot érintő kihívásokra a jövőben adekvát válaszokat lehessen adni.

3. JÖVŐKÉP

A bűnmegelőzés összetett cselekmény: gazdasági, társadalmi, jogszabályi és technológiai változásokkal párhuzamosan jelentősen változhat a fókusza is. Míg a bűnmegelőzés több területén (humán oldal) kizárólag hosszú távú programok érhetnek el valós eredményeket, a bűnmegelőzés környezete rövid időn belül is jelentős változásokon mehet keresztül. Az NBT küldetésének fontos eleme, hogy állandó szakmai programja, hosszú távú céljainak következetes megvalósítása mellett képes legyen gyorsan reagálni a környezet változásaira, és ebben hatékonyan segítse partnereit is. Jelen stratégiai dokumentum tartalmazza a 2013-2015-re vonatkozó intézkedési tervet (8. fejezet: Beavatkozási területek, Célok Intézkedések) is, vagyis mindazon intézkedést, melynek előkészítését a fenti intervallumban meg kell kezdeni. A stratégia teljes tíz éves időtávja azonban jelentősen túlmutat ezen időszakon, így mindenképpen indokolt, hogy a nemzetközi és hazai tapasztalatokra, valamint a bűnmegelőzés szereplőinek igényeire figyelemmel olyan általános célkitűzések kerüljenek megfogalmazásra, amelyek nem csupán a jelenlegi, de a később elkészítendő intézkedési tervek alapjául is szolgálnak, illetve meghatározzák a bűnmegelőzés egész viszonyrendszerét, kívánatos szerkezetét.

Jelen fejezetben megfogalmazásra kerülnek azon átfogó célok, amelyek a bűnmegelőzés beavatkozási területeitől függetlenül általános érvényűek, és melyekre a stratégia teljes időtávja alatt kiemelt figyelmet kell fordítani. Az intézkedési tervben megjelentő intézkedéseket kivétel nélkül ezen átfogó célok figyelembe vételével szükséges kidolgozni és végrehajtani.

Ezt követően röviden kitérünk azokra a társadalmi, gazdasági, szociális jellemzőkre, valamint közigazgatási sajátosságokra, amelyek jelentős mértékben befolyásolják a tágra vett bűnmegelőzés különböző aspektusait. Ezen külső körülmények megváltoztatására a bűnmegelőzési tevékenység közvetlen hatást nem képes gyakorolni, a felsorolt célok megvalósítása messze meghaladja jelen stratégia kereteit és lehetőségeit. Megfogalmazásuk azonban több szempontból is fontos. Tudatosítani szükséges az adott célt elérni kívánó szervezetek számára, hogy tevékenységüknek bűnmegelőzési aspektusa is van; sikeres tevékenységük pedig kézzel fogható, adott esetben meghatározó jelentőségű hatást gyakorolhat a bűnmegelőzés környezetére, ebből adódóan magára a bűnmegelőzés egészére is. Emellett a bűnmegelőzési tevékenységet folytató szervezetek számára is kiemelten fontos, hogy tisztában legyenek a körülöttük zajló, a bűnmegelőzéshez valamilyen formában kapcsolódó folyamatokkal: hogy közreműködésükkel, a hatásokra való tudatos ráerősítéssel maximalizálni tudják a pozitív hatásokat, valamint felkészülhessenek a negatív hatások kezelésére,

A bűnözési folyamatokat érdemben befolyásolni képes megközelítésnek egyaránt figyelemmel kell lennie az áldozattá, a bűnelkövetővé válás, illetve a bűnelkövetők ismételt bűnelkövetésének megelőzésére, továbbá a már áldozattá váltak megfelelő támogatására. Ezen belül különös figyelmet kell fordítani a sérülékeny csoportokra. A bűnözést újratermelő folyamatokra történő reagálás mellett a településbiztonság körében megjelenő bűnalkalmak részben szituatív eszközökkel történő megelőzése teszi teljessé a kriminálprevenciós fellépést.

3.1. Átfogó célok

Rendszerszintű bűnmegelőzés. A bűnmegelőzési tevékenység a rendőrség, az önkormányzatok és a kormányzati szervek esetében oly módon kerüljön fejlesztésre, hogy az ne többletfeladatként, illetve többlet adminisztrációként jelentkezzen az egyes szervezeteknél, hanem a jelenlegi folyamatok optimalizálásával, átalakításával, az eljárásrendek, belső utasítások, szükség esetén szabályozó eszközök bűnmegelőzés nézőpontú felülvizsgálatával kerüljön sor.

Koordinált bűnmegelőzési munka. Fontos célkitűzés, hogy a szakpolitikai, társadalom- és gazdaságpolitikai intézkedésekben, egyéb kormányzati célokban a bűnmegelőzés célkitűzései megjelenjenek és érvényre jussanak. Szükséges, hogy a bűnmegelőzéssel kapcsolatos szabályozási elképzelések, stratégiák, jogszabályok, irányítási tervek és elvárások, valamint a más tárcák által tervezett és végrehajtani kívánt pályázati kiírások, forráselosztások összehangolásra kerüljenek. A NBT feladata a különböző érdekek, szempontok szinkronba hozása, az egységes bűnmegelőzési fellépés biztosítása.

A bűnmegelőzés hasznosságának tudatosítása. A bűnmegelőzés társadalmi hasznosságát, erőforrás-hozadékait, költségcsökkentő hatását mérni kell. A mérések, kutatások eredményeit is felhasználva a társadalom széles körében általánosan, a büntető igazságszolgáltatásban, valamint a bűnmegelőzésben érintett állami és önkormányzati szerveknél dolgozók esetében célzottan kell tudatosítani a bűnmegelőzés társadalmi hasznosságát. El kell érni, hogy a bűnmegelőzési szemlélet az élet szerves részévé váljon.

Hatékony beavatkozások. A kriminálpolitika irányítóinak a felelőssége az, hogy valós problémákra érdemi válaszokat adjanak. A bűnmegelőzés sok ember munkáját, valamint megfelelő dologi, anyagi eszközöket feltételez, ezért sem mindegy, hogy a rendelkezésre álló többnyire korlátozott erőforrások felhasználása hogyan történik. A stratégia céljait megvalósító egyes intézkedések végrehajtásakor, illetve jövőbeni tervezésekor a hatékonyságot, az eredményorientált beavatkozást és a fenntarthatóságot kell szem előtt tartani. Annak megítélésére, hogy az adott bűnmegelőzési program mennyire hatékony, eredményes, az elérhető nemzetközi és hazai kutatások támpontot adhatnak. A külföldi példákat szem előtt tartva be kell vonni a felsőoktatási intézményeket a bűnmegelőzési programok értékelési rendszerének kidolgozásába, hiszen a modern bűnmegelőzés követelménye a mérés, amely a hasznosulás mértéke. A bűnmegelőzési programok költséghatékonyságát mérő kutatásokat is támogatni kell, az eredményeiket pedig nyilvánossá kell tenni.

Szabálysértések. Az állampolgárok biztonságérzetét – több más összetevő mellett – a tapasztalt jogsértések rombolják. Bár a bűnmegelőzés nevéből is következően a jogalkotó által a társadalomra veszélyesebbnek ítélt cselekmények megelőzését célozza, az állampolgárok nem tesznek különbséget értékhatárok szerinti elkövetés között, számukra a szabálysértés is „bűn”. A bűnmegelőzési intézkedések megvalósítása során – az állampolgárok biztonságérzetét szem előtt tartva – a szabálysértések megelőzésére is figyelni kell.

A pályázati források koncentrált felhasználása. A forrásbővítésben aktivizálható szereplőket fel kell kutatni és be kell vonni. A pályázattal járó gyakorlat során a folyamatos, rendszerszemléletű és építkező fejlesztéseket, kísérleti programokat, projekteket szabad csak támogatni, ezek a támogatások nem lehetnek azonosak a támogatott szervek alapvető szakmai feladatainak „projektesítésével”. A rendelkezésre álló forrásokat koncentráltan és tervezhető módon szükséges felhasználni. A stratégia végrehajtása során biztosítani kell a bűnmegelőzés terén megvalósított helyi programok közötti koherenciát. A bűnmegelőzés finanszírozását oly módon kell rendezni és kialakítani, hogy a bűnmegelőzés pénzügyi háttere legalább középtávon (4 éves idő intervallumban) előre tervezhetővé váljon.

Együttműködők azonosítása. A bűnözés társadalmi jelenség, amely nem kezelhető egyoldalú intézkedésekkel, ezért a rá adott válasznak is komplexnek kell lennie, amelybe be kell vonni az összes lehetséges érintettet. A bűnmegelőzés irányítása, működtetése kormányzati feladat, azonban a bűnözés visszaszorításában az állammal törvényes módon együttműködni kívánókat azonosítani kell.

Eredményes kommunikáció. A bűnözési helyzet korrekt ismertetése, a bűnmegelőzési programok hatékonyságának tudatosítása alapvető feladat. El kell érni, hogy a média a bűnözéskezelés pozitív eredményeit mutassa be, és ismertesse a hatékony megelőzési technikákat. A kommunikáció során meg kell találni azt a kényes egyensúlyt, amely lehetővé teszi, hogy az állami beavatkozást, fellépést az érintettek elfogadják, ugyanakkor figyelni kell arra, hogy azok ne a bűnözéskezelés mindenki által igaznak vélt sztereotípiáiból táplálkozzanak, hanem valóban hatékony megoldásokat hordozzanak. A médiának kiemelt szerepet kell adni a normakövető magatartás terjesztése, valamint a bizalom helyreállítása érdekében.

3.2. A bűnmegelőzést befolyásoló külső tényezőkből levezethető jövőkép

Az aktív bűnmegelőzési tevékenység bármilyen hatékony és kiterjedt, forrásokkal megfelelően ellátott, nem érhet el valódi sikereket a tág értelemben vett környezeti hatások megfelelő támogatásának hiányában. Ezek a környezeti hatások kiterjednek az élet minden területére: megjelennek a családi és közösségi kapcsolatokban, az oktatásban és nevelésben, az államhoz és intézményeivel való viszonyunkban és a normakövetési hajlandóságunkban. Kiterjed a szociális területre, a leszakadó rétegek támogatására és felzárkóztatására a társadalomba. Minden olyan területre, amely valamilyen formában növelheti, csökkentheti vagy determinálhatja a bűnelkövetővé vagy áldozattá válást.

A felsorolásra került környezeti hatások olyan általános célokat határoznak meg, amelyek közvetett vagy közvetlen módon hatást gyakorolnak a bűnmegelőzés problémakörére. Részletes vizsgálatuk, a bűnmegelőzésre gyakorolt hatásuk bemutatása, és különösen megoldásuk meghaladja e stratégia kereteit, ugyanakkor szükséges felhívni a figyelmet a köztük lévő szoros kapcsolatra.

Az államhoz kötődő hatások

- a büntető igazságszolgáltatás belátható időn belül, az áldozatok számára átlátható módon hozza meg döntéseit;
- a büntető igazságszolgáltatásban, a rendőrségen, a nevelési-oktatási intézményekben, a szociális és egészségügyi ellátásban dolgozó szakemberek kiválasztása és értékelése kompetencia alapú rendszer figyelembe vételével történjen;
- a rendőri beavatkozás, közterületi jelenlét célja, indoka minden esetben világos és az érintett közösség számára elfogadott legyen;
- a rendőrség a közösség problémáira a közösséggel, a közösséget képviselő szervekkel együttműködve ad választ;
- a bűncselekmények áldozatává vált személyek számára biztosított a személyes helyzetüknek és szükségleteiknek megfelelő tájékoztatás, bánásmód, védelem, a szakszerű és gyors ellátás;
- a helyreállító igazságszolgáltatási eszközök az áldozatok számára széles körben ismertek és hozzáférhetőek.

Társadalmi hatások

- az állampolgárok öngondoskodási képessége erősödik, felelősségérzete növekszik;
- a konfliktusok erőszakmentes feloldásának szemlélete növekszik a társadalomban;
- szélesedik a fiatalok szociális kapcsolatrendszere, nagyszámú összetartó a kallódó fiatalokat megtartó közösség alakul ki;
- a helyi közösségépítő programok eredményeként erősödik a társadalmi összetartás, az informális kontroll;
- erősödik a fiatalok önkontrollja, normakövetése és felelősségvállalása;

Az előterjesztést a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának.

- az alkohol- és drogproblémákat hatékonyan és időben kezelik;
- a korán megjelenő antiszociális viselkedést időben kezelik.

Egyéb hatások

- a szociális városrehabilitáció során a településrészek megújulása komplex szemlélet alapján történik;
- a visszaeső bűnelkövetők száma csökken;
- a fogvatartottak nagy száma szerez általános iskolai végzettséget, szakmát;
- a bűnelkövetők munkaerő-piacra történő be/visszalépése növekedik, képessé válnak a társadalom hasznos tagjává válni;
- a bűnelkövetők közösségbe történő integrációs esélye emelkedik;
- az áldozattá válás, a másodlagos és ismételt áldozattá válás kockázata alacsony, az állampolgárok biztonságérzete magas;
- az áldozatsegítő támogatások ismertsége és hozzáférhetősége széleskörűvé válik;
- a tömeg- és versenysport elterjedtsége nő;
- a büntetés-végrehajtási intézetből kikerülők munkavállalási esélyei nőnek;
- az önkormányzatok kivétel nélkül rendelkeznek közbiztonsági és bűnmegelőzési stratégiával, amit rendszeresen a helyi viszonyokra reagálva frissítenek.

4. A TÁRSADALMI BÜNMEGELŐZÉS NEMZETI STRATÉGIÁJÁRÓL SZÓLÓ 115/2003. (X. 28.) OGY HATÁROZAT FELÜLVIZSGÁLATA ÉS ÉRTÉKELÉSE

A társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájáról szóló 115/2003. (X. 28.) országgyűlési határozat (a továbbiakban: TBNS) volt Magyarország első bűnmegelőzési stratégiája, amely a bűnmegelőzést a társadalompolitika részeként értelmezve egy olyan koncepciót próbált érvényre juttatni, amely a büntető igazságszolgáltatáshoz kapcsolódva ugyan, de annál jóval szélesebb hatósugárban célozza meg a bűncselekmények számának csökkenését, a közbiztonság és a lakosság biztonságérzetének javítását.

A nemzetközi irányelvekre és a hazai előzmények értékeire építve olyan szemléletet juttatott érvényre, amely a bűnmegelőzés kialakult gyakorlatának újraértékelését eredményezte. Kiemelten hangsúlyozta, hogy a bűnmegelőzési szemléletnek mindig tükröznie kell irányelveiben és intézkedéseiben a társadalmi bűnmegelőzés komplexitását, össztársadalmi feladatait, amely a teljes lakónépesség biztonságának megteremtésével és a bűnözés csökkentésével az életminőség javítását kell, hogy megcélozza. A TBNS ezért célkitűzésként a közbiztonság megteremtését, a bűnözés csökkentését jelölte ki, valamint minden korábbinál nagyobb szerepet szánt a helyi önkormányzatoknak és a lakossági önszerveződések erősítésének. A TBNS az állam feladatát a stratégiai iránymutatásban, az ágazati társadalompolitika intézményeinek adekvát működtetésében és a társadalmi bűnmegelőzés szervezeteivel való együttműködésben, illetve azok támogatásában, működési feltételeik megteremtésében nevesítette.

4.1. A TBNS eredményei

Az elmúlt 10 évben a TBNS öt prioritásának (1. gyermek- és fiatalkori bűnözés megelőzése, 2. az áldozattá válás megelőzése, 3. a városi bűnözés csökkentése, 4. családon belüli erőszak csökkentése, 5. bűnismétlés megelőzése) végrehajtása során születtek sikerek és voltak kudarcok is.

Az 1999-es és a 2001-es jogalkotási előzményekre támaszkodva (a bűncselekmények áldozatainak kárenyhítését célzó Korm. határozat és Korm. rendelet) született meg a bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről szóló 2005. évi CXXXV. törvény (a továbbiakban: Ást.) és került 2006. január 1-jétől felállításra az Áldozatsegítő Szolgálat. A TÁMOP-5.6.2-10/1-2010-0001 kódszámú kiemelt projekt keretében Magyarország három régiójában sor került az áldozatsegítő szolgáltatások fejlesztésére: kialakításra került a 24 órán elérhető telefonos diszpécser-szolgálat, az Észak-magyarországi régióban pszichológus segíti az arra rászoruló áldozatokat, valamint kiépítésre került az önkéntes rendszer.

A családon belüli erőszak megelőzésében az áldozatok intézményes védelmét szolgáló szervezet alapjait egy 2005-ben induló modellprojekt teremtetten meg. Létrejött a 24 órán ingyenesen hívható Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat, az OKIT. Budapesten és hét régióban regionális kríziskezelő hálózat, valamint országos ellátási körzettel titkos menedékház működik. Bevezetésre került a távoltartás jogintézménye.

A Pártfogó Felügyelői Szolgálat (a továbbiakban: Szolgálat) szervezeti reformja 2003-ban történt meg. A Szolgálat alkalmas a közösségben végrehajtott szankciók felügyeletére és egyidejűleg az elítélt beilleszkedésének, visszailleszkedésének támogatására. A Szolgálat számos innovatív jó gyakorlatot alakított ki. A közösségi foglalkoztatók felállításával a külön magatartási szabályok végrehajtása intézményes háttérrel kapott, ahol gazdag programkínálattal és csoportmódszerek

alkalmazásával bővíti a bűnismétlés megelőzése céljából rendelkezésre álló személyre szabott eszközök körét.

A helyreállító módszerek bevezetése és alkalmazása terén a mediáció megteremtése érdemel említést. A Büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényben (a továbbiakban: Btk.) előírt mediáció az elkövetőt az elkövetett bűncselekmény sértettjére vagy a megsértett közösségre mért kár valós súlyával szembesíti. A helyreállító módszerek elérték a büntetés-végrehajtási intézetben szabadságvesztésüket töltőket is.

A büntetés-végrehajtási szervezet egyik kiemelt feladata lett a reintegrációs törekvések ellátása érdekében az együttműködés kialakítása és fenntartása a társadalmi és civil szervezetekkel, börtönmissziókkal, egyházakkal, alapítványokkal. A büntetés-végrehajtási intézetek a fogvatartottak részére a társadalomba történő visszailleszkedés elősegítése érdekében – a szellemi és lelki fejlődés illetve a társadalmi elvárásokra való érzékenység fejlesztésével - a programok széles skáláját szervezik. Jelenleg közel 300 együttműködési megállapodás van érvényben, amelyek lelki gondozás, karitatív tevékenység, oktatás, képzés, tanfolyamok, tréningek, szakkörök, jogi tanácsadás, képviselő, segélyezés tevékenységeket rögzítenek. Elsősorban a fiatalok fogvatartottakat célzó általános iskolai oktatás célja a megfelelő, alap iskolázottsági szint elérése, amely esetlegesen a fogvatartás alatt is, de a szabadulás után is megfelelő alapot teremt a továbbtanulás lehetőségére és ezzel a reintegrációs törekvések érvényesülésére.

A felnőttoktatásban elsődleges cél a szakmai képzés alapjainak megteremtése, mellyel a későbbiekben az egyén megtalálja helyét a társadalomban, ezzel lehetőséget kap a társadalmi normáknak megfelelő életvitelre. A TÁMOP keretében megvalósuló programok során helyi képzési-foglalkoztatási tevékenységekkel segítik elő az elítéltek visszailleszkedését, valamint kidolgozásra és kipróbálásra került egy többszakaszos, a fogvatartottak munkaerő-piaci és társadalmi reintegrációját célzó szolgáltatáscsomag.

A büntetés-végrehajtás szervezete nagy hangsúlyt fektet a fogvatartottak foglalkoztatására. A fogvatartott a munkáltatás eredményeképpen saját magát tartja el, segítséget nyújthat keresményéből családjának. A munkáltatás során olyan szükségletek idegződnek be az egyénbe, melyek a szabadulás után is „normális” életvezetést hozhatnak a további életvitelbe.

A gyermek- és ifjúságvédelem területén a TBNS a gyermekvédelmi jelzőrendszer fejlesztését tűzte ki kiemelkedő célként, amelynek fejlesztése számos pályázati konstrukcióban került támogatásra.

A városi bűnözés csökkentése területén a bűnmegelőzés építészeti eszközökkel célkitűzéseinek megfogalmazása, a graffiti elleni küzdelem jó gyakorlatának kialakítása, a települések közbiztonsági és bűnmegelőzési stratégiáinak elkészítésére tett ösztönzések és a helyi hálózatiépítés támogatása emelendő ki.

4.2. A TBNS hiányosságai

A TBNS nem minden célkitűzése valósult meg, érdemi előremozdulás ott született, ahol intézményesült a stratégia szemléltetése (például áldozatsegítés, büntetőügyekben alkalmazható mediáció, büntetés-végrehajtás – ideértve a pártfogást is), mert ezeken a területeken – a szigorú költségvetési hozzáállás következtében jelentős korlátozásokkal ugyan, de – megvalósulhattak humán, dologi és szakmai (például továbbképzések, szupervízió, modellprojektek) fejlesztések. Ugyanakkor a bűnmegelőzés rendszerének elindítása és működtetése során számos akadály merült fel, amit nem sikerült leküzdeni.

A pályázati rendszerű finanszírozási mód a tekintetben jónak bizonyult, hogy a motivált szervezetek nagy érdeklődése kísérte a kiírt pályázatokat, és számos jó gyakorlat került kialakításra és megvalósításra, ám a fenntarthatósági szempontot nem sikerült érvényesíteni, így a pályázati források elapadása a jó kezdeményezések elhalását vonta maga után. Olyan pályázati rendszert szükséges kiépíteni, amely nagy hangsúlyt fektet a fenntartható fejlődést eredményező programok, kezdeményezések támogatására. Emellett olyan feladatokat, programokat kell támogatni, amelyek hosszú távon önerőből fenntarthatók, vagy önfenntartóvá válhatnak.

A stratégia új szemléletének egyik hozadéka volt a korábbi jó gyakorlatok háttérbe szorulása is. Így például azzal, hogy a TBNS a városi bűnözés csökkentését helyezte fókuszába, a korábban megkezdett sikeres tanyagprogramok kevesebb figyelmet kaptak.

A TBNS jelentősen kitágította a bűnmegelőzésben aktív szerepet vállaló szervezetek körét, ugyanakkor az együttműködés mélysége és a bűnmegelőzés folyamatába bevont területek köre mind az állami, mind pedig a civil szféra esetén jelentős további fejlődésre ad lehetőséget.

A TBNS végrehajtása korlátozottan lehetett csak sikeres, mert míg elfogadásának idején támogatása erős volt, a szakterületet irányító miniszteri posztion történt többszöri személyváltás a felsővezetői támogatottság fokozatos csökkenését is jelentette.

A TBNS megalkotása óta több büntetőpolitikai változásra is sor került, ezek célkitűzései bár alapjaiban megtalálhatók a stratégiában, bizonyos kiegészítésekre mégis okot adnak. Az eltelt évek alatt sokat változott a bűnözés, új bűnözési típusok jelentek meg, átalakult az Európai Unió programok irányultsága.

Tekintettel arra, hogy a TBNS volt az ország első bűnmegelőzési stratégiája, így az volt az elsődleges feladata, hogy fókuszba helyezze a bűnmegelőzés szakterületét, és megalkossa azt a stratégiát, amely eredményre vezethet az elkövetővé- áldozattá válás megelőzése, a bűnalkalmak csökkentése és a bűnisméltés megelőzése területeken. A stratégia egyes célkitűzései megvalósításra kerültek, így idejét múlttá váltak; az elért eredményeket az új stratégiában tovább kell vinni, a részsikereket pedig megfelelő korrekciókkal sikerré kell fejleszteni. Mindenképpen szükséges a további építkezés, a kor új kihívásaira történő válaszadás, a bűnmegelőzés intézményrendszerének továbbfejlesztése, bővítése, és az ehhez szükséges kiszámítható anyagi forrás megteremtése.

4.3. Nemzetközi szervezetek tevékenysége

A bűnmegelőzés területén a nemzetközi szervezetek alapvető célja a tagállamok közötti tapasztalat-, illetve információcsere támogatása, részben a tagállami gyakorlatok, részben az intézményi és jogi háttér vonatkozásában. Az elmúlt években számos olyan kötelező erejű instrumentum, illetve ajánlás került kidolgozásra, amely a bűnmegelőzésre fókuszál, vagy azzal összefüggésben állapít meg követelményeket.

Az ENSZ Gazdasági és Szociális Bizottságának a hatékony bűnmegelőzés támogatásáról szóló határozata alapján¹ a „bűnmegelőzés területe olyan stratégiákat és intézkedéseket foglal magában, melyek célja a bűnözés kialakulása kockázatának valamint a társadalomra illetve egyénekre vonatkozó káros hatásainak csökkentése, az által, hogy az összetett okokra kíván hatni”. A multidiszciplináris megközelítést követve a dokumentum kiemelten foglalkozik a gazdasági-társadalmi fejlesztés és felzárkóztatás kérdésével, különös tekintettel a gyermekekre, családokra és fiatalokra, magában foglalva az egészségügy, oktatás, lakhatás és foglalkoztatás kérdéseit. Fontosnak tartja az együttműködés erősítését a kormányzati és nem kormányzati szervek között, a

¹ ECOSOC Resolution 2002/13: Action to promote effective crime prevention

programok fenntarthatóságát és elszámoltathatóságát, az emberi jogok és jogbiztonság illetve a különböző társadalmi csoportok eltérő igényeinek figyelembe vételét. A 2005-ben felülvizsgált határozat² elsődleges célkitűzései között a bűnmegelőzés és büntető igazságszolgáltatás közötti összhang megteremtése kiemelt szerepet kapott.

2009-ben jelent meg az ENSZ Standardok és normák gyűjteménye a bűnmegelőzésben és a büntető igazságszolgáltatásban³ című összefoglaló dokumentuma, amely külön fejezetben foglalkozik a bűnmegelőzés területével, magában foglalva az áldozatok kérdését is. Ide köthető továbbá az ENSZ Gazdasági és Szociális Bizottságának a városi bűnmegelőzés területére vonatkozó határozata⁴, amely továbbra is a releváns szervek és intézkedések közötti koordináció fontosságára hívja fel a figyelmet, ugyanakkor nem fogalmaz meg közvetlen ajánlásokat.

Az ENSZ keretein belül, a bűnmegelőzéssel és a kábítószer kérdésekkel foglalkozó hivatal (a továbbiakban: UNODC, United Nations Office on Drugs and Crime) végez bűnmegelőzéshez köthető tevékenységet. A Bűnmegelőzési és Büntető Igazságszolgáltatási Bizottság (CCPCJ, Commission on Crime Prevention and Criminal Justice) feladata a vonatkozó ENSZ-normák kialakítása és folyamatos felülvizsgálata, valamint a tagállamok közötti információ- és tapasztalatcsere biztosítása. Az ENSZ a bűnmegelőzés területét, mint a bűnözésből fakadó társadalmi és gazdasági költségek csökkentésének lehetőségét kezeli. Kiemelt prioritásként foglalkozik a városi bűnmegelőzéssel, a fegyveres erőszak, illetve a bűnismétlés megelőzésével. Alapvető célja a közösségek biztonságának biztosítása és ezáltal a tagállamok fenntartható fejlődésének támogatása⁵. Tekintettel a szervezet átfogó jellegére, értelemszerűen a bűnmegelőzés vonatkozásában is holisztikus megközelítést követ, a bűnözés gyökereiként alapvetően az egyenlőtlenséget, szegénységet és diszkriminációt nevezi meg. Az ENSZ egyértelműen szorgalmazza a tagállami, regionális és helyi szintű bűnmegelőzési stratégiák kidolgozását, mely tevékenységhez kész szakmai támogatást adni.

Az ENSZ, illetve az UNODC számtalan további, célzott kiadvánnyal rendelkezik a bűnmegelőzés területére vonatkozóan, így külön kézikönyve van a városi bűnözés megelőzése, a gyermekek és fiatalok bűnmegelőzése, az áldozatsegítés és -védelem, továbbá a rendőrség, az ügyészség, a büntető igazságszolgáltatás és a helyreállító igazságszolgáltatás számára.

Az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (a továbbiakban: EBESZ) céljainak megfelelően alapvetően nem nevesíti prioritásai között kifejezetten bűnmegelőzést, azt a szervezett bűnözés elleni küzdelem, illetve a konfliktuskezelés részeként tekinti. A konfliktus-megelőzés területén számos EBESZ ajánlás és kézikönyv létezik, amelyek kidolgozásában részben hazai szakértők is részt vesznek. Ide sorolható többek között a közösségi rendészet gyakorlati aspektusaira koncentráló kézikönyv⁶, a romák elleni konfliktuskezelés aspektusait összefoglaló kiadvány⁷, a gyűlölet-bűncselekmények megelőzésével foglalkozó kiadvány⁸. Az EBESZ keretében az elmúlt években Magyarországon is sor került a rendészeti szakértők számára nyújtott képzettségre, azonban ezekre a lehetőségekre érdemes a jövőben nagyobb hangsúlyt fektetni.

Az Európa Tanács (a továbbiakban: ET) tevékenysége sokkal inkább egyfajta jogfejlesztő együttműködés. Az ET sem foglalkozik elkülönítetten a bűnmegelőzéssel, a bűnözés elleni küzdelmet egységesen kezeli, ide sorolva a szervezett bűnözés bizonyos aspektusait. Egyes

² ECOSOC Resolution 2005/22: Action to promote effective crime prevention

³ Compendium of United Nations Standards and Norms in Crime Prevention and Criminal Justice, 1992

⁴ ECOSOC 2008/24: Strengthening prevention of urban crime: an integrated approach

⁵ Guidelines for the Prevention of Crime ECOSOC Resolution 2002/13, Annex

⁶ Guidelines for police officers involved in community policing, 2012, közvetlenül Örményországra koncentráló, de általános, nemzetközi gyakorlatot is bemutató kiadvány

⁷ Police and Roma and Sinti: Good Practices in Building Trust and Understand, 2010

⁸ Preventing and responding to hate crimes: A resource guide for NGOs in the OSCE region, 2009

kiemelt, átfogó témákkal (terrorizmus elleni küzdelem, kiberbűnözés, korrupció, kábítószer elleni küzdelem) természetesen elkülönítetten foglalkozik az ET, ugyanakkor minden esetben megpróbálja azokat összekötni a releváns, kapcsolódó területeket.

Az elmúlt időszakban számos egyezmény és ajánlás került kidolgozásra, így a nők elleni és kapcsolati erőszak megelőzésére⁹, a gyermekek szexuális kizsákmányolása¹⁰, az emberkereskedelem¹¹, a kiberbűnözés elleni¹², valamint a terrorizmus megelőzésére vonatkozó¹³ egyezmény. Az Európa Tanács jelenlegi törekvése annak felmérése, hogy ezek az ajánlások és intézkedések milyen módon valósulnak meg a gyakorlatban, illetve hogyan lehetne hatékonyabban használni őket, milyen esetleges változtatásokra van szükség, akár a tagállamok részéről, akár az egyezmények vonatkozásában.

Magyarország részéről az eddigieknek megfelelően folyamatos részvételt kell biztosítani az e területen működő szervezetek munkájában, ellátva a tagságunkból fakadó feladatokat. Ezek a tevékenységek a kapcsolatépítés, tapasztalatszerzés mellett lehetőséget biztosítanak a hazai érdekérvényesítés erősítésére a nemzetközi szakpolitikai lépések meghatározása és végrehajtása során.

4.4. Az Európai Unió tevékenysége a bűnmegelőzés területén

Az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés 84. cikke értelmében: „az Európai Parlament és a Tanács rendes jogalkotási eljárás keretében intézkedéseket állapíthat meg a bűnmegelőzés terén a tagállami intézkedések előmozdítására és támogatására, kizárva azonban a tagállamok törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezéseinek bármilyen harmonizációját”. Az Európai Uniónak ennél fogva lehetősége van a megfelelő intézkedések kialakítására, valamint a tagállamok tevékenységeinek támogatására.

Ezen a területen az EU alapvetően a tagállamok közötti tapasztalatok és gyakorlatok megosztására koncentrál, részben a büntetőeljárások vonatkozásában, másrészt a bűnözés, illetve a visszaesés mennyiségi és minőségi csökkentése érdekében. Kiemelt figyelmet kapnak természetesen a bűnözés tekintetében sérülékeny társadalmi csoportok és személyek. Ennek megfelelően uniós szinten az elmúlt időszakban széles skálát lefedő, generális prevenciót célzó büntetőjogi javaslatok születtek, ide kapcsolva többek között a kábítószer-prevenciót, a számítástechnikai bűnözés, az emberkereskedelem, illetve a gyermekpornográfia elleni küzdelmet is.

Az Unió 2014 végéig hatályos bel- és igazságügyi együttműködési keretprogramja, a Stockholmi Program¹⁴ is ennek megfelelően fogalmazza meg a hatékonyabb bűnmegelőzéshez köthető célkitűzéseit. Ennek értelmében a „bűnözés szintje leginkább a bűnmegelőzést célzó – többek között a társadalmi beilleszkedést előmozdító – hatékony intézkedésekkel csökkenthető, olyan multidiszciplináris megközelítést követve, amely az adminisztratív intézkedések meghozatalát, valamint a hatóságok közötti együttműködés előmozdítását is magában foglalja. Az uniós polgároknak hasonló tapasztalataik vannak, és hasonlóan érinti őket a bűnözés és a biztonság ahhoz kapcsolódó hiánya a mindennapi életben.” Támogatja a szorosabb tagállami együttműködést és információcserét, részben a releváns programok hatékonyságának és eredményességének fokozása, részben a párhuzamosságok elkerülése érdekében.

⁹ Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (2011), CETS 210

¹⁰ Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse (2007), CETS 201

¹¹ Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings (2005), CEST 197 (kihirdette: 2013. évi XVIII. törvény)

¹² Convention on Cybercrime (2001), CEST 185 (kihirdette: 2004. évi LXXIX. törvény)

¹³ Council of Europe Convention on the Prevention of Terrorism (2005), CEST 196 (kihirdette: 2011. évi II. törvény)

¹⁴ 1414 A Stockholmi Program – A polgárokat szolgáló és védő, nyitott és biztonságos Európa, Hivatalos Lap C 115 of 4.5.2010, 2010/C 115/01

Kiemelendő ugyanakkor, hogy az Európai Unió bűnmegelőzés területén végzett tevékenysége nem kizárólag a bel- és igazságügyi együttműködést meghatározó Bel- és Igazságügyi Tanács keretein belül zajlik, e terület szorosan kötődik más tanácsi formációkhoz, így többek között a Foglalkoztatás, Szociálpolitika, Egészségügyi és Fogyasztóvédelmi ügyek Tanácsához illetve az Oktatás, Ifjúság, Kultúra és Sport Tanácshoz. Az elmúlt években több, releváns ajánlás is kidolgozásra került ezekben a keretekben, többek között a nőkkel szembeni erőszak elleni küzdelem és a családon belüli erőszak áldozatainak segítségével foglalkozó tanácsi következtetések¹⁵.

4.5. Európai Bűnmegelőzési Hálózat

Az Európai Unió keretei között az általános bűnmegelőzés, mint szakpolitikai terület a bel- és igazságügyi együttműködésen belül elsősorban Európai Bűnmegelőzési Hálózat (European Crime Prevention Network, EUCPN) tevékenysége révén jelenik meg. A 2001-ben felállított, és jelenleg a 2009/902/IB tanácsi határozat alapján működő hálózat hozzájárul az uniós szintű bűnmegelőzés különböző vonatkozásainak fejlesztéséhez, és támogatja a nemzeti és helyi szintű bűnmegelőzési tevékenységeket. Kiértékelt információkat gyűjt, vizsgál és ad át, beleértve a jelenlegi bűnmegelőzési tevékenységekre vonatkozó bevált gyakorlatokat is. A hálózat tevékenységének része a bűnözésből eredő releváns fenyegetések meghatározására és az azokra adható válaszokat összegző, stratégián alapuló, munkaprogram kidolgozása és végrehajtása. A hálózat céljainak elérését elősegítő és eredményeinek széles körű terjesztését szolgáló konferenciákat szervez, éves Európai Bűnmegelőzési Díjat (ECPA) ítél oda az arra érdemes projekteknek. Az EUCPN jelenleg zajló értékelése során kiemelt kérdés, hogy a hálózat miként tudná hatékonyabban az Európai Unió Tanácsa és az Európai Bizottság rendelkezésére bocsátani szakértelmét.

A Hálózat tanácsának (Board) tevékenységében tagállamonként egy kijelölt kormányzati képviselő, illetve esetlegesen annak helyettese vesz részt. A tanácsot nemzeti képviselők és az elnök alkotja, tevékenységét a végrehajtó bizottság készíti elő. A hálózat saját munkájának eredményét több formában is becsatornázhatja az Unió döntéshozatali mechanizmusába, de ez elsősorban a hatáskörrel rendelkező tanácsi munkacsoporton (GENVAL) keresztül valósul meg, illetve minden évben jelentést tesz tevékenységeiről az EU Bel- és Igazságügyi Tanácsának. A hálózat munkáját a nemzeti kapcsolattartó pontok és 2010 óta egy titkárság is segíti.

15 Dok. N° 17444/12

5. BÜNYÜGYI HELYZET

5.1. Bevezetés

Ha Magyarország bűnügyi helyzetét kívánjuk áttekinteni és objektív képet szeretnénk alkotni, a pusztán statisztikai adatelemzés nem elegendő. Az ország bűnügyi operatív helyzetének megismeréséhez a statisztikai adatok értékelése csak egy, bár fontos forrása. Hasonlóan fontos kérdés a lakosság közbiztonságba vetett hite, az erről való vélekedése, amelyet napjainkban szubjektív biztonságérzetnek is nevezünk. A szubjektív biztonságérzetet meghatározza az ország, illetve a szűkebb lakóhely objektív közbiztonsági állapota, valamint számos más tényező is, mint a médiában elhangzó információk, az adott személy társadalmi státusza, az ország gazdasági helyzete, a migráció, a többségi társadalom kisebbségekkel szembeni vélekedése, és fordítva, a társadalom tagjainak és csoportjainak frusztrációja, illetve számos más tényező.

A következmények nélküli bűnelkövetés, a társadalom tagjainak „fásultsága”, a „miért tegyek feljelentést, úgysem történik semmi” gondolat látszatra csökkenti az ismertté vált bűnözés számszerű adatait, azonban rombolja a társadalom közbiztonságba, végső soron az állam és a rendvédelmi szervek működésébe vetett hitét. Önmagában a szigorú büntető és szabálysértési jog nem előzi meg a bűnözést, de következetes törvényi szabályozás, és megfelelő szankció nélkül nem beszélhetünk bűnmegelőzésről sem. E tekintetben csak a legfontosabb változások a Btk. és a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény hatályba lépése. Emellett szigorodtak a büntetőeljárás és a büntetés-végrehajtás szabályai is. Szigorodtak a visszaesőkkel kapcsolatos szabályok, kiszélesedett a jogos védelem kerete, a büntethetőség korhatára a legsúlyosabb, a társadalom számára legveszélyesebb erőszakos bűncselekmények esetében 12 éves korra csökkent, a fiatalok bűnelkövetőkkel és szabálysértőkkel szemben is szigorúbb szabályok alkalmazandók.

A társadalom jogos elvárása, a bűnözés csökkentése, és a bűnözőkkel szembeni gyors, hatékony, arányos, ámde törvényes fellépés. A zéró tolerancia érvényesülésének jogalkalmazói oldala a bűnüldözés: az ügyészség, a nyomozó hatóságok és a bíróság feladata. A bűnmegelőzési oldalnak ez előbbi kettő azonban csak részét, persze nagyon fontos részét képezi. A jogsértések megelőzésénél kiemelten fontos, hogy a társadalomra fokozottan veszélyes cselekményekre, szociális-gazdasági folyamatokra a jogalkotás és a bűnüldözés gyorsan és hatékonyan legyen képes reagálni. Ha az adott bűncselekménnyel szemben nincs érdemi fellépés, nincs hatósági válasz, vagy az eljárás hosszan elhúzódik, az elkövetett cselekményekre nincs törvényi visszatartó erő, így bűnmegelőzésről sem lehet szó.

A bűnügyi helyzetelemzés célja a bűnmegelőzés számára adatokat szolgáltatni Magyarországon bűnügyi operatív helyzetéről, meghatározni a bűnözés által leginkább veszélyeztetett társadalmi csoportokat, illetve a legfertőzöttebb területeket. A bűnmegelőzési stratégia az intézkedéseivel reagál a statisztikai adatokra, kimutatott tendenciákra, hiszen a helyzetelemzés célja a beavatkozási területek és a célcsoportok meghatározása.

A bűnügyi helyzetelmzés ismertetésekkor figyelemmel kell lenni arra a tényre is, hogy a bűncselekmények mellett a jogrendszer azokat a tevékenységeket vagy mulasztásokat, amely a bűncselekményekhez képest kisebb fokban sértik vagy veszélyeztetik Magyarország állami, társadalmi vagy gazdasági rendjét, a természetes és jogi személyek, valamint a jogi személyiség nélküli szervezetek személyét vagy jogait, szabálysértésként ítéli meg. A lakosságot leginkább irritáló, zavaró szabálysértések különösen: a rendzavarás, a garázdaság, a közbiztonsági tevékenység jogosulatlan végzése, a tiltott prostitúció, a veszélyes fenyegetés, a tulajdon elleni szabálysértés, a koldulás, a gyülekezési joggal visszaélés, a tiltott szerencsejáték, a csendháborítás

és a közérköles megsértése. A szabálysértési ügyek zömében általános szabálysértési hatóságként a fővárosi, megyei kormányhivatal járási (fővárosi kerületi) hivatala, illetve a rendőrség járnak el. A kormányhivatalok, illetve a rendőrség hatáskörébe tartozó szabálysértési eljárások száma az elmúlt években rendre 500.000 és 600.000 között ingadozott. Ennek az adatnak az ismerete nélkülözhetetlen a lakosság szubjektív biztonságérzetének megítélése, és a javítására tett célok meghatározása szempontjából.

5.2. A bűnügyi helyzet megismerésének módszertana és általános tendenciája

A bűnözési helyzet alakulását hagyományosan két típusú, számszerűsített adatokat tartalmazó forrás, a bűnügyi adatok gyűjtésén alapuló statisztikák és a lakossági megkérdezésen alapuló bűnügyi (áldozati vagy elkövetői) felmérések, kutatások alapján ítélik meg. Mivel Magyarországon nem készül rendszeres áldozattá válási felmérés, a helyzet elsősorban a bűnügyi statisztikák adatai alapján értékelhető. A kriminálstatisztikának természetesen megvannak a maga ismert korlátai és hiányosságai, azonban az adatok kellő kritika és hozzáértés nélküli felhasználásánál csak az adatok figyelmen kívül hagyása tekinthető nagyobb hibának.

A bűnügyi statisztikákon alapuló kutatások túlsúlyát erősíti, hogy a lakossági megkérdezésen alapuló felmérések¹⁶, egy-egy kiemelt területre koncentrálnak. Alkalmasak egy-egy problémakör feltárására, aktuális társadalmi megítélésnek szondázására, de sem idősorosan, sem pedig – csekély számuk miatt – problématerületenként nem fedik le a bűnözési helyzetet, ezért használhatóságuk korlátozott.

5.3. A hazai bűnügyi statisztika adatainak megállapításai

1. Általában az ismertté vált bűncselekmények (összes bűncselekmény) számát tekintve, a hazai bűnözési helyzet az elmúlt évtizedekben összességében stagnálás jegyeit mutatja, ez a stagnálás azonban figyelmet érdemlő belső folyamatokkal párosul.
2. E stagnáláson belül lassú, de folyamatos növekedés tapasztalható az erőszakos és garázda jellegű bűncselekmények mutatóiban. Ez azonban nem az elmúlt néhány, hanem az utóbbi 20 év tendenciája, azonban a folyamat 2002 és 2010 között felgyorsult.
3. Nem hagyható figyelmen kívül az arányok eltolódása a bűncselekmények áldozatai és elkövetői összetételében. Megfigyelhető ugyanis, hogy a vagyon elleni, illetve az erőszakos bűncselekmények áldozatai egyre inkább az idősebb korúak, a nők és a gyermekek köréből kerülnek ki. Az elkövetők között nő a fiatalok aránya.
4. Tendencia a közterületi bűnözés növekedése, és egyre gyakoribb az iskolai környezetben megvalósuló bűncselekmények száma.
5. Beavatkozást igénylő tendencia az idősek sérelmére saját lakásukban megvalósított bűncselekmények aránya.
6. A nők sértetté válásának sajátossága a kirekesztett társadalmi csoportokba tartozás, vagyis a társadalmi-gazdasági szempontból kedvezőtlen helyzetben lévők, valamint azok a lányok, akik állami gondozásban élnek, illetve nőttek fel.

Ami a hazai helyzet nemzetközi összehasonlítását illeti, kutatási adatok alapján európai összevetésben a magyar adatok jelenleg kedvezőnek mondhatók.

¹⁶ Mint például a fiatalok védelmét szolgáló egyes intézkedésekkel kapcsolatos felmérés (2011) vagy az Önkormányzatok, az iskolák és a szülői szervezetek körében készített felmérés (2012).

Előre kell bocsátani, hogy a bűncselekmények számának statisztikai növekedése nem jelenti egyben a bűnözés növekedését. A bűncselekmények ugyanis alapvetően két forrásból jutnak a nyomozó hatóságok tudomására: a büntetőeljárás alapja lehet feljelentés, valamint a nyomozó hatóság saját adatai alapján történő nyomozás elrendelése. A feljelentések növekedéséből és csökkenéséből sem kizárólag a bűnözés változására vonható le következtetés. Amennyiben a lakosság nem bíz a közbiztonságban, a rendvédelmi szervek hatékony munkájában, abban az esetben ha – elsősorban kisebb tárgyi súlyú – bűncselekmény sértettjévé válik, inkább nem tesz feljelentést, míg ez erős, szolgáltató jellegű nyomozó hatóságok és rendvédelmi szervek esetében az áldozatok bízva az eredményes felderítésben sokkal szívesebben fordulnak az igazságszolgáltatáshoz problémáikkal.

Megállapítható, hogy jelenleg összességében a rendvédelmi szervek teljesítményét általában jóra, valamint a közbiztonság helyzetét is inkább jóra értékelik a megkérdezettek¹⁷. Ugyanakkor a bűnügyi statisztikák a területi, illetve áldozattá vált személyek bontásában igen nagy eltéréseket mutatnak ki, amely koncentrált beavatkozást indokol a különösen veszélyeztetett területeken.

5.4. A bűnügyi helyzet statisztikai értékelése (2003-2012)

5.4.1. A rendőri eljárásban regisztrált bűncselekmények alakulása

Az összébűnözés

A bűnözés növekedése már a nyolcvanas évek folyamán is nyilvánvaló volt, a későbbiek során a rendszerváltást követően viszont drámaian felgyorsult. E jelenség a korábbi gazdasági-, politikai berendezkedés válságával, a gazdasági-társadalmi átalakulás diszfunkcionális hatásaival volt összefüggésben. A folyamat máig meghatározó jellemzője a magas munkanélküliségi ráta és a társadalom egyes rétegeinek marginalizálódása.

A 2003-2012 közötti időszakot értékelve megállapítható, hogy a 1998-2002. közötti időszak folyamatos csökkenése (600.621-ről 420.782-re) után, az 2003-2005. évek mérsékelt emelkedését követően (400.147-ről 423.568-ra) 2009. évig tendenciózus, jelentősebb csökkenés jellemző (423.568-ról 375.382-re). 2009-2012. években viszont összességében 20%-kal (375.382-ről 451.512-re) emelkedett a rendőri eljárásban regisztrált bűncselekmények száma.

Ez utóbbi időszak markáns emelkedése ugyanakkor a bűncselekményi főcsoportok szerinti kimutatás alapján jól láthatóan a közrend elleni bűncselekmények, azon belül pedig a járulékos bűncselekmények számának hasonló nagyságrendű növekedésével van összefüggésben¹⁸, amely a jogalkalmazási gyakorlat megváltozására vezethető vissza.

Összegezve a 2003-2012. évek között – beleszámítva a járulékos bűncselekmények beszámítási kötelezettségével összefüggő torzító hatást is – a rendőri eljárásban regisztrált bűncselekmények száma a 400 ezret meghaladó nagyságrendben látszik stabilizálódni.

Az egyes bűncselekményi kategóriák szerinti megoszlás

Az egyes bűncselekményi főcsoportokat vizsgálva megállapítható, hogy a regisztrált bűncselekmények számán belül a vagyon elleni bűncselekmények száma a legmeghatározóbb a

¹⁷ Önkormányzatok, az iskolák és a szülői szervezetek körében készített felmérés (2012) alapján.

¹⁸ Az emelkedés hátterében áll, hogy 2009-ben a Legfelsőbb Bíróság 1/2009. Büntető jogegységi határozat iránymutatása szerint a lopás mellett megjelenő járulékos bűncselekmények minősítési gyakorlata megváltozott. A büntető jogegységi határozat következményeként rögzített visszaélés okirattal, valamint készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel deliktumok mennyisége (összefoglalva járulékos bűncselekmények) is megemelkedett, ezzel párhuzamosan az összébűncselekmények száma is növekedésnek indult. Az ENyÜBS rendszer azonban a járulékos bűncselekmények esetén az elkövetés helyszínét nem regisztrálja, tehát e cselekmények nem jelentek meg a közterületi bűncselekményi statisztikában.

vizsgált időszakban, ugyanakkor közel 2/3-os vagy azt meghaladó aránya 2011-2012. évekre 58, illetve 55%-ra mérséklődött. E mérséklődés kétségkívül összefüggésbe hozható a szabálysértési értékhatár változásával¹⁹, valamint a járulékos bűncselekmények miatt kialakult statisztikai torzító hatással is.

Legjelentősebb a közrend elleni jogsértések arányának és számának változása 2010. évtől. Ennek hátterében a már említett járulékos bűncselekmények beszámítási kötelezettsége áll. A főcsoport regisztrált bűncselekményeken belüli, 2003-2009. években kiegyensúlyozott 17-19%-os aránya 2010. évben 21%-ra, 2011. évben 25%-ra, 2012. évben pedig 29%-ra emelkedett. A jogsértések száma pedig a 2003-2009. évek mértékadó átlagához (72.838) viszonyítva 2010-ben 25%-kal (91.030-ra), 2011-ben 45,5%-kal (105.948-ra), 2012-ben pedig 82,2%-kal (132.707-re), drasztikusan nőtt.

A személy elleni bűncselekmények regisztrált bűncselekményeken belüli aránya 2003-2008. évi 4-5%-ról 2009. évtől folyamatosan 6%, a jogsértések száma pedig 2003-2007. évek átlagát (17.239) is figyelembe véve 2008-2010. évek között folyamatosan emelkedett (2007-ben 16.836-ról 2010. évben 27.213-ra), majd 2011-2012. években közel 27 ezres nagyságrendben realizálódott.

A házasság, család, ifjúság és a nemi erkölcs elleni deliktumok számában 2003-at követően ugrásszerű emelkedés tapasztalható, amely egyértelműen az 1997-ben hatályba lépett tiltott pornográf felvétel készítése – majd 2002-ben tiltott pornográf felvétellel visszaélésre történő módosítása – jogsértés egyre gyakoribb előfordulásának tulajdonítható. A jogsértések száma 2009-2012. évekre – a jogszabályi környezet változására is figyelemmel – az időszaki átlag (6471) $\pm 5\%$ -ában stabilizálódott, ezzel regisztrált bűncselekményeken belüli aránya $\sim 1,5\%$ körüli.

A rendőri eljárásban regisztrált bűncselekmények számának alakulása város-vidék bontásban a 2003-2012 közötti időszakban

A 2003-2012. évben rendőri eljárásban regisztrált bűncselekmények 24-28%-át a fővárosban, szintén 24-28%-át pedig az ország megyei jogú városaiban követték el (összesen tehát a jogsértések 51-53%-át). További 18-20%-át a rendőrkapitányságok székhelye szerinti városban, egyéb városban pedig azok 6-11%-át. Ez utóbbi adatok esetében említést érdemel, hogy 2003-2008. évek 6-8%-os aránya 2008-2009. évekre 9%-ra, 2010-2012. évekre pedig 10-11%-ra változott, ami lassú, de érzékelhető változás jele. A községekben elkövetett jogsértések száma a vizsgált időszakban ugyancsak állandónak mondható, 19-22% közötti, 2009-2012. években 19-20%.

Összegezve tehát megállapítható, hogy a vizsgált időszakban a rendőri eljárásban regisztrált bűncselekmények 78-81%-át városokban, 19-22%-át pedig községekben követik el.

5.4.2. Vagyon elleni bűncselekmények

A vagyon elleni bűncselekmények számában tendenciózus emelkedés vagy csökkenés nem alakult ki a vizsgált időszakban. Számuk többször is emelkedett 270.000 környékére (2003, 2005, 2007, 2010), de az azt követő években 10-20 ezer darabbal kevesebbet regisztráltak. 2012-ben száma a tíz éves átlaghoz képest 5,2%-kal, a 2003-as, mint bázis évhez képest 9,8%-kal mérséklődött. A bűncselekményeken belüli aránya a 2003-ban elért legmagasabb 68,8%-ról 2012-re 55%-ra mérséklődött.

A vagyon elleni bűncselekmények között a legmagasabb esetszámú deliktum a lopás. Aránya a vizsgált időszakban 48,5-55,6% közé tehető.

¹⁹ A szabálysértési értékhatár változásai a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény hatálybalépésétől 1979. július 1-jétől 1000 Ft., 1983. szeptember 1-jétől 2000 Ft., 1993. május 15-től 5000 Ft., 2000. március 1-jétől 10 000 Ft., 2007. június 1-jétől 20 000 Ft., 2012. április 15-től 50 000 Ft.

A betöréses lopások száma 2003-2006 között egyenletesen mérséklődött, majd 2007-2008-ban enyhén emelkedett. Az elmúlt tíz évben a legkevesebb esetszámot 2009-ben rögzítették, ahonnan folyamatos emelkedés kezdődött, így 2012-ben az átlagos értéknél 8,5%-kal többet, a 2003-as adatoknál 0,8%-kal kevesebbet rögzítettek. Aránya a bűncselekmények között 14,9-18,9% közé tehető, amely a deliktumok számának emelkedésével nőtt.

A csalások mennyisége 2007-ben volt magasán a legnagyobb, előtte 33.063-ról 22.320-ig mérséklődött, utána 29.926-ról 34.199-re emelkedett. A főcsoporton belüli aránya 8,3-15% között ingadozott. Módszerét tekintve a 37-40%-ban állásszerzéssel, munkahirdetéssel kapcsolatos esetek voltak. Számának változásában tendencia nem mutatható ki, a legalacsonyabb értéket 2006-ban, a legmagasabbat 2012-ben látjuk.

A rablás deliktumoknál 2003-tól 2006-ig egyenletes csökkenés, majd lassú emelkedés, stagnálás a jellemző. Aránya 1-1,3% között változott. 2012-ben száma 2,7%-kal volt az átlag és 7,6%-kal a 2003-as adatok alatt. A módszerek tekintetében a legjellemzőbbek az útonállásszerűen erőszakkal (30,1-43,5%) és fenyegetéssel (13,8-15,2%), lopott dolog megtartása érdekében erőszakkal (4,5-13,7%), illetve a nem útonállásszerűen erőszakkal (15,8-17,3%) elkövetett rablások.

A rongálások száma 2003-2011 között lényegében nem változott, 2012-re azonban jelentősen csökkent, így a tíz éves átlagnál 24,1%-kal, a 2003-as adatoknál 25,1%-kal alacsonyabb. Aránya 5,1-6,9% között mozgott. A garázda jellegű (motiválatlan) rongálás módszer teszi ki az esetek több mint 60%-át. A megrongált tárgyak – átlagosan – 42,5%-át teszik ki a járművek, számuk azonban az elmúlt tíz évben – 2003-2006 között látható enyhe emelkedés után – jelentősen mérséklődött.

A felnőtt sértettek teszik ki az összes sértett 64,9-73,3%-át. Arányuk tíz év alatt közel 10%-kal mérséklődött. Az időskorú sértettek száma (2006 és 2009 kivételével) folyamatosan emelkedett, 2012-ben 39,7%-kal több időskorú vált sértetté, mint az átlag és 78,2%-kal több, mint 2003-ban. Arányuk a kezdeti 14%-ról 24,4%-ra emelkedett.

5.4.3. Az erőszakos bűnözés

Az erőszakos bűncselekmények²⁰ számában a vizsgált időszakban meghatározható tendencia nem látható, számuk 2004-2005-ben és 2008-ban az előző évekhez képest emelkedett, a hat éves átlagtól való eltérésük pozitív irányú (rendre 5,8%, 3,8% és 4%). Számuk 2007-ben volt a legalacsonyabb 7,1%-kal az átlag alatt.

2003-hoz, mint bázisévhez nézve 2012-ben 4,8%-kal regisztráltak több esetet. A személy elleni erőszakos bűncselekmények száma 2009-ben volt a legalacsonyabb, viszont a 2010-es jelentős emelkedés (35,8%-os) után stagnálás, nagyon enyhe mérséklődés következett. 2012-ben a négy éves átlagtól való eltérés 6% volt.

A vizsgált időszakon belül 2003-2004. évben a sértettek száma kissé emelkedett (27.056, 29.103), 2005-2007. években csökkenés tapasztalható (28.632-ről 25.825-re), majd a 2008-ban ismét a 2004-es szintre emelkedett (29.206). 2009. január elsejétől az erőszakos és garázda jellegű bűncselekményi csoport helyett – más bűncselekményi körrel – bevezetésre került a személy elleni erőszakos bűncselekményeket tartalmazó kategória. A bevezetés évében regisztrált sértettek száma 26.453 volt, amely a vizsgált időszakban a legalacsonyabb érték. 2010-ben számuk jelentősen emelkedett (36,3%-kal) majd $\pm 2\%$ változással járó, lényegében stagnáló időszak következett (36.051-ről 35.871-re, majd 36.474-re).

²⁰ Az erőszakos és garázda jellegű bűncselekmények vizsgálata csak 2008-ig lehetséges, mivel 2009. január elsejétől helyette - más bűncselekményi körrel - bevezetésre került a személy elleni erőszakos bűncselekményeket tartalmazó kategória.

Az erőszakos és garázda jellegű bűncselekményeknél a sértetti kör nemek szerinti megoszlásában jelentős arányeltolódás nem látható.

Az erőszakos és garázda jellegű bűncselekményeknél a sértettek korcsoportonkénti megoszlásában a gyermekkorú sértettek számának aránya 4,8-9,8% között, a fiatalkorú sértetteké 8,9-11,2% között változott. Az időskorú sértettek számának aránya 2003-2008 között 8,5%-ról 7,7%-ra változott, lényegében folyamatosan csökkenő trendet mutat. A személy elleni erőszakos bűncselekményeknél a gyermekkorúak aránya 9,6-13,4% között, a fiatalkorúaké 10,3-11,4% között mozgott. Az időskorú sértettek számának aránya 2009-ben 7,8% volt, mely 2012-re – monoton emelkedés mellett – 9,1%-ra változott.

Az erőszakos és garázda jellegű bűncselekményeknél kialakult változások mögött a gyermekkorú és fiatalkorú sértettek számának, ezáltal arányának emelkedése áll, mely számában nem, de arányában mérséklődést okozott a felnőtt és időskorú sértettek esetén. A személy elleni erőszakos bűncselekményeknél valamennyi korcsoportnál a sértettek számában emelkedés látható, a gyermek- és időskorúaknál (2009-hez képest) 59% feletti, a fiatal felnőtteknél és felnőtteknél 33% feletti, a fiataloknál 24,4%-os.

A sértetti körben legveszélyeztetettebbnek tekinthető, és a tendenciákat figyelembe véve kiemelt figyelmet a gyermek- és időskorú sértettek érdemelnek. Az erőszakos és garázda jellegű bűncselekményeknél a gyermekkorú sértettekben belül 2003. évtől 888-ról 2008-ban 2.100-ra (136,5%-kal, több mint duplájára) nőtt a férfiak száma, a női sértettek száma pedig azonos időszakban 398-ról 771-re (93,7%-kal) emelkedett. A személy elleni bűncselekményeknél ez a változás a férfiaknál 35,6%-os, a nőknél 104,2%-os volt.

Jellemzően az erőszakos és garázda jellegű és a személy elleni erőszakos bűncselekmények 70,1-72,7%-át a városokban követték el. Helyszínük szerint a legjellemzőbb elkövetési helyek – mindkét kategória esetén – a kereskedelmi és vendéglátóhelyek és környékük, oktatási intézmények (legfőképp általános iskola), közterület (terek parkok), vasútállomás és buszpályaudvar, illetve lakás, lakóház és annak környéke.

5.4.4. A közterületen elkövetett bűncselekmények sajátosságai

A közterületi bűnözés sajátos kriminológiai kategória, amely magában foglalja a személy elleni bűncselekmények, a házasság, család, ifjúság és nemi erkölcs elleni bűncselekmények, az államigazgatás, az igazságszolgáltatás és a közélet tisztasága elleni bűncselekmények, a közrend elleni bűncselekmények, a gazdasági és a vagyon elleni bűncselekmények sajátos – az elkövetés helyszínéhez kapcsolódó – változatait. E bűncselekmény kategória az összes ismertté vált bűncselekmény közel 30 %-át fedi le, és ilyen módon képet adhat a közterületek biztonságának állapotáról.

Az elemzett bűncselekményi kategóriát alapvetően a vagyon elleni bűncselekmények számának alakulása határozza meg.

A vizsgált időszakon belül a közterületen elkövetett bűncselekmények száma a 2003-as értékhez képest a következő évben jelentősen megugrott (122.719-ről 126.907-re) majd 2009-ig fokozatosan csökkenő tendenciával elérte a vizsgált 10 éves periódusban a legalacsonyabb értéket (100.746), ezt követően 14,3%-kal ismét megemelkedett a közterületen elkövetett bűncselekmények száma (115.150-re) párhuzamosan az össz-bűncselekmények számával, azóta ismét csökkenő tendenciát figyelhetünk meg.

Az elmúlt 10 évben a közterületen elkövetett bűncselekmények össz-bűncselekményekhez viszonyított aránya a 2003-2008. közötti időszakban jellemzően 30% körül alakult, 2009-től azonban fokozatosan csökken az arányuk (27%-ról 23%-ra mérséklődött).

A közterületen elkövetett emberölés és erőszakos közöszlész bűncselekmények száma csökkenő tendenciát mutat.

A közterületen elkövetett bűncselekmények elemzésénél is kimutatható, hogy a vagyon elleni bűncselekmények részesedése a legmagasabb, a vizsgált időszakban 2003-2008. között meghaladta a 70%-ot, azóta az arány 66,7-69,5% között változott. Ezen deliktumok jelentős százalékát a lopás jogsértések teszik ki a vizsgált időszakban, melyek aránya 2006-tól folyamatosan, jelentős mértékben emelkedett (72,9%-ról 81,4%-ra).

Az összes ismertté vált rablás bűncselekmények száma 10 esztendő viszonylatában hullámzó tendenciájú, ezen belül azonban a közterületen elkövetett jogsértések száma 2004-ben érte el a legmagasabb értéket – egyébként viszont csökkenő tendenciát jelez az elmúlt 5 évben –, a rablás bűncselekményeken belül a közterületen elkövetett jogsértések aránya a vizsgált időszakban a 2008-ban regisztrált 73%-ot követően az időszak végére 63,1%-ra csökkent.

A közterületen elkövetett vagyon elleni bűncselekmények alakulásával ellentétes tendenciát jelez a közterületi személy elleni és a közrend elleni jogsértések alakulása. A közterületen jelenlévőkre közvetlen veszélyt jelentő személy elleni bűncselekmények száma a bázisévhez viszonyítva hullámzó tendenciában 9%-kal növekedett, e kategórián belül 23,7%-kal nőtt a könnyű testi sértések, és 2008-ig 28,3%-kal emelkedett a főként közlekedési balesetekkel összefüggő segítségnyújtás elmulasztásának előfordulása is (azóta csökken – 7,8%-kal kevesebbet regisztráltak 2012-ben, mint 2003-ban).

A közrend elleni bűncselekmények körében aggasztó mértékben emelkedik a közterületi garázdaságok száma. Amíg 2003-ban 6.061 közterületi garázdaságot regisztráltak, 2012-ben már 8.231-et (35,8%-os emelkedés).

A közterületen elkövetett bűncselekmények területi megoszlására jellemző, hogy azok nagyobb részét (83,2 – 79,8%) városban követik el, azzal együtt, hogy a megvalósult ilyen jogsértések száma – 2010. évi adatok kivételével – 2004. óta enyhén csökkenő tendenciát mutat.

A vizsgált időszakon belül 2003-2004. évben a sértettek száma 2,3%-kal emelkedett (92.393-ról 94.509-re), majd 2009-ig csökkent (71.401-re), 2010-es kiugró érték után ismét mérséklődést mutat. A bázis évhez viszonyított arány szerint 18,7%-kal kevesebb sértettet regisztrált a statisztika.

A sértetti kör nemek szerinti megoszlásában mérsékelt arányeltolódás látható, mivel 2003-2008. évek között a férfiak aránya 71,3-69,4% közötti, 2009. évben 67,8%, majd 2012. évekre az arány 65,4%-ra csökkent.

A sértettek korcsoportonkénti megoszlásában a gyermek- és fiatalkorú sértettek számának aránya 1,1-1,9% között változott, az időskorú sértettek számának aránya 2003-2012 között 9,8%-ról 15,5%-ra emelkedett, lényegében folyamatosan növekvő trendet mutat.

A vizsgált időszakban 73,8-66,2%-os a 25-59 éves korosztály aránya a sértetti körön belül, az elmúlt években, tendenciájában is csökken a korosztály sértetti száma (68.218-ról 2012. évre 49.744-re, összesen 17,1%-kal).

A sértetti körben legveszélyeztetettebbnek tekinthető, és a tendenciákat figyelembe véve kiemelt figyelmet érdemlő gyermek- és időskorú sértettek vonatkozásában az alábbiak állapíthatók meg:

A gyermekkorú sértettek száma 2008. évtől 1.531-ről 2012-ben 878-ra (42,7%-kal) mérséklődött, ezen belül a férfiak száma 44,8%-kal, a női sértettek száma pedig azonos időszakban 445-ről 278-ra (37,5%-kal) csökkent.

Az időskorú sértettek száma 2003. évtől 9.078-ról 2012-ben 11.636-ra (28,2%-kal) nőtt, ezen belül a férfiak száma 10,6%-kal, a női sértettek száma pedig azonos időszakban 3.522-ről 5.491-re (55,9%-kal) emelkedett.

5.4.5. A bűnelkövetők

A 2003-2008. évek viszonylatában 2005-ig emelkedő, utána csökkenő tendencia jellemzi a bűnelkövetők számát. Az elmúlt négy évben 2010-ben regisztrálták a legtöbb bűnelkövetőt (112.508), 2012-ben ez a szám nem haladta meg a százezret (93.976).

Nemek szerinti megoszlásukat tekintve az elmúlt tíz évben a bűnelkövetők több mint 80%-a férfi, de enyhén emelkedő tendencia figyelhető meg a női bűnelkövetők tekintetében.

Az időskorúak arányát folyamatos emelkedő tendencia jellemzi, a bázis évhez (2003) képest 1,4% ponttal több az idősebb elkövetők részesedése (2,4%-ról 3,8%-ra). 2009-2012. években növekedést mutat a fiatalok, csökkenést a felnőtt korosztály (25-59 évesek) összes bűnelkövetőhöz viszonyított aránya.

A gyermekkorú elkövetők száma²¹ a vizsgált időszakban 2004-ben volt a legmagasabb (3956), az elmúlt négy évben nem haladta meg a háromezret a 14 év alatti elkövetővel rögzített bűncselekmények mennyisége. A gyermekkorú elkövetők aránya 2,3 és 3,1% között mozgott a vizsgált 10 évben.

5.4.6. A sértetté válás

A gyermek- és fiatalok²² sértettek

A bűncselekmények legvédtelenebb áldozatai a gyermekkorú sértettek. 2012. évben a gyermekkorúak sérelmére elkövetett bűncselekmények száma 7.727 volt, mely az összes korcsoportéhoz tartozó sértettek 2,8%-a. 2012-ben az előző évhez mért csökkenés 12,6% volt (8.838-ról 7.727-re). 2008. évtől 2012. évre a bűncselekmények száma 31,7 %-kal emelkedett (5.868-ról 7.727-re), így számuk 13,5%-kal az öt éves átlag (6.806) felett volt.

A közterületen elkövetett bűncselekmények esetében 2008. év óta folyamatosan csökkenő tendencia állapítható meg. A gyermekkorú sértettek száma 2012-ben az előző évhez képest 3,4%-os (909-ről 878-ra), 2008-hoz képest 42,7%-os csökkenés jelez (1.531-ről 878-ra). A bűncselekmények számának alakulása az öt éves átlag (1.042) alatt van 15,7%-kal.

A deliktumok közül legmagasabb számban testi sértéseket követtek el gyermekkorúak sérelmére, 2012. évben 1854 alkalommal könnyű testi sértést, illetve 258 alkalommal súlyos testi sértést. A gyermekkorúak sérelmére elkövetett emberölések száma az előző évhez képest 2012. évben 17-ről 21-re emelkedett, mely megegyezik az öt éves átlaggal (21,2). Az emberölések száma 2008. évhez viszonyítva 2012-ben 27-ről 21-re csökkent.

²² Büntetőjogi szempontból a gyermekkorú és a fiatalok sértett fogalma értelmezhetetlen, mindazonáltal a kriminálstatistika gyermekkorú sértettnek tekint azon sértettet, aki a 14 életévét nem töltötte be, míg fiataloké a 14-18 év közöttit. Ezen életkori határok a Btk. 2013. július 1-jei hatálybalépéséig megegyeztek a büntetőjogi felelősség szempontjából releváns életkori határokkal, ezután azonban meghatározott bűncselekmények esetén a fiatalok 12 éves kornál kezdődik.

A kiskorú veszélyeztetése bűncselekmény a könnyű testi sértések deliktumát követve a második leggyakrabban elkövetett bűncselekmény gyermekkorúak sérelmére. Számuk 2008-2012 évek közötti időszakban változó tendenciát mutat.

A rablás deliktum vonatkozásában is csökkenő tendencia látható, 2008. évtől 2012. évre 57,6%-os (344-ről 146-ra) csökkenés látható. Az előző évhez képest a mérséklődés 1,4% (148-ról 146-ra), az időszaki átlaghoz képest 28,3% volt. A zsarolás deliktum száma szintén jelentősen mérséklődött, 2008-ban regisztrált 119 esetről 2012-ben 65-re.

2012. évben a fiatalkorú sértettek sérelmére elkövetett bűncselekmények száma 9.059 volt, mely az összes korcsoportéhoz tartozó sértettek 3,3%-a. Az öt éves tendenciát vizsgálva megállapítható, hogy számuk 2010. évben ugrásszerűen 23,7%-kal (7.183-ról 8.886-ra) emelkedett, mely tendencia 2011. évre is - 5,5%-kal (8.886-ról 9.375-re) – megfigyelhető. Az emelkedés 2012-ben megtört, így az előző évhez képest már 3,4%-os (9.375-ről 9.059-re) mérséklődés látható, mely az öt éves átlaghoz (8.424) viszonyítva – még a csökkenés ellenére is – 7,5%-kal magasabb.

A fiatalkorúak sérelmére elkövetett személy elleni erőszakos bűncselekmények számában 2010-ben 34,6%-os (3.026-ról 4.073-ra) emelkedés látható 2009-hez képest. 2012-ben a bűncselekmények száma az elmúlt évhez képest 3,9%-kal (3.917-ről 3.765-re) csökkent, de még így is a négy éves átlag (3.695) fölött van.

A vagyon elleni bűncselekmények közül a lopások száma az elmúlt öt évben összességében enyhén emelkedett (2.733-ról 2.877-re), 2011-hez képest 2012-ben csupán 0,9%-kal (2.851-ről 2.877-re) rögzítettek többet, ez az öt éves átlaghoz képest 2,5%-os emelkedés volt.

Az elkövetés helye alapján kiemелendő 2012. évben az általános iskolában, kollégium és diákszállón, valamint középfokú oktatási intézményben elkövetett bűnesetek száma (összesen 1.510), mely az összes deliktum 16,9%-át teszi ki. Az általános iskolában elkövetett deliktumok száma 2010-ben ugrásszerűen 117%-kal (384-ről 833-ra) emelkedett, majd az ezt követő években folyamatos csökkenés tapasztalható. 2012 évben már csak 455 eset történt, mely a korábbi évhez (528) képest 13,8%-os, az öt éves átlaghoz pedig 11,1%-os csökkenés. A középfokú oktatási intézményekben elkövetett bűnesetek száma azonban 2010-től (660) folyamatosan emelkedett, 2012. évre a számuk elérte 833-at, mely 16,7%-kal haladja meg a 2011-es évben regisztrált (714) számadatokat, és 31,6%-kal magasabb, mint az öt éves átlag (633).

A rablások száma egyenletesen mérséklődött az elmúlt időszakban, 2008. évtől 654-ről 2012. évre 430-ra csökkent a bűncselekmények száma, ez 34,3%-os csökkenés az öt év viszonylatában, a tavalyi évhez képest (453) 5,1%-os, és az 5 éves átlaghoz képest is jelentős 15,4%-os csökkenést mutat.

Az időskorú személyek sértetté válásának körülményei

A rendőri eljárásokban regisztrált bűncselekmények sértettei közül életkorukból adódóan az egyik legvesélyeztetettebb korosztály a 60 éves és idősebb (időskorú) személyek csoportja. Számuk a vizsgált időszakban 36.649-57.620 között mozgott, amely egyenletes emelkedést jelez. A 2012-ben regisztrált bűnesetek száma 9,6%-kal emelkedett az előző évhez (52.589-ről 57.620-ra), és 24,5%-kal az időszaki átlaghoz képest. A 2008-tól látható emelkedő trend összességében 52,2%-os emelkedést takar (37.859-ről 57.620-ra). Az időskorú sértettek korcsoporton belüli aránya 2012-ben 21,2% volt, mely 2008-tól 18%-ról emelkedett.

Az időskorúak sérelmére elkövetett személy elleni erőszakos bűncselekmények száma –hasonlóan a regisztrált valamennyi bűnesethez – folyamatosan emelkedett, 2009. évhez képest 2012-ben már 59,7%-kal (2.073-ról 3.310-re) rögzítettek többet. A 2012-ben regisztrált bűnesetek száma 4%-kal

volt magasabb az előző évinél (3.183-ról 3.310-re) és 16%-kal az időszakai átlagnál. A legnagyobb mértékű emelkedés 2010-ben látható (37,3%-kal, 2073-ról 2846-ra).

A közterületen elkövetett bűnesetek számában a vizsgált időszakban (2008-2012 között) összességében emelkedés figyelhető meg. 2012-ben 2,4%-kal rögzítettek több esetet 2011-hez (11.359-ről 11 636-ra) és 9,1%-kal az időszakai átlaghoz képest. A 2009-ben látható jelentős csökkenés (10.333-ról 8.862-re, 14,2%-kal) miatt az időszakai átlag eltérésének értéke alacsonyabb, mint az öt éves emelkedés (10.333-ról 11.636-ra, 12,6%-kal).

Településtípusok szerinti megoszlásnál az időszerűak sérelmére elkövetett bűncselekmények száma 2012. évben a községekben volt a legmagasabb (14.632), ezt követi a főváros (13.701), majd a megyei jogú városok (13.083).

Az időszerű sérelmére elkövetett bűncselekmények elkövetés helye szerinti megoszlásuk alapján leggyakoribb a lakóház, lakás (27,6%), víkendház- víkendtelek (4,7), udvar (4,1%) és a közterület (8,6% fölött).

A testi sértések száma 2012-ben 2,3%-kal volt magasabb az előző évi (1.056-ról 1.080-ra) és 5,3%-kal az időszakai átlag adatainál. 2008-óta 14,4%-os emelkedés látható (944-ről 1.080-ra). A könnyű testi sértések száma 2008-óta lényegében emelkedett (266-ról 404-re), súlyos testi sértéseké (678-ról 675-re) csökkent.

A vagyon elleni bűncselekmények közül a legmagasabb számban lopásokat regisztrált – időszerűak sérelmére – az eljáró rendőri hatóság. Számuk az öt év során folyamatosan emelkedett, kiugró érték 2010-ben látható (20.546-ról 25.135-re, 22,3%-kal). 2012-ben 5,3%-kal rögzítettek többet 2011-hez (27.041-ről 28.470-re) és 16,9%-kal az időszakai átlaghoz képest. A 2008-óta mért emelkedés mértéke 38,1% (20.619-ről 28.470-re) volt.

Az időszerűak sérelmére elkövetett betöréses lopások száma 2012-ben 8,7%-kal emelkedett 2011-hez (12.520-ról 13.611-re) és 24,4%-kal az időszakai átlaghoz képest. A lopásokhoz hasonlóan itt is 2010-ben mérhető a legnagyobb emelkedés, mely 31,7% volt (8.224-ről 10.835-re). Az elmúlt öt évben az emelkedés mértéke 43,3% volt (9.497-ről 13.611-re).

A rablások száma a vizsgált időszakban – 2011-ig – jelentősen emelkedett (494-ről 819-re), majd a trendet megtörve 2012-ben 12,3%-os mérséklődés (819-ről 718-ra) következett. A 2012-ben regisztrált esetek száma 7,8%-kal volt az időszakai átlag felett. A 2008-óta regisztrált emelkedés mértéke 45,3% volt.

A rablások mellett a kifosztások számában is jelentős emelkedés mérhető (65-ről 223-ra). Az emelkedés mértéke 2012-ben 16,1% volt 2011-hez (192-ről 223-ra) és 60% az időszakai átlaghoz képest.

A nők sértetté válásának körülményei

A nők aránya a sértettek között lényegesen és stabilan eltér népességen belüli arányuktól, illetve vannak olyan bűncselekmények, melyek sértettjei szinte kizárólag közülük kerülnek ki. Az áldozattá válás veszélyének különösen a kirekesztett társadalmi csoportokba tartozók vannak kitéve, vagyis a társadalmi-gazdasági szempontból kedvezőtlen helyzetben lévők, például romák, illetve azok a lányok, akik állami gondozásban – pl. gyermekotthonban vagy nevelőintézetben – élnek, illetve nőttek fel. 2012. évben a női sértettek sérelmére elkövetett bűncselekmények száma 112.981 volt, mely az összes sértett 41,5%-a. Számuk és arányuk az elmúlt öt évben egyenletesen emelkedett (77.276-ról 112.981), az időszakai átlagtól való eltérés 2012-ben már 18,3% volt. A női sértettek korcsoportonkénti megoszlása is változott, az arányában kiemelkedő felnőtt sértettekénél csökkenés (63,8%-ról 59,8%-ra), a gyermekkorú (2,7%-ról 3,1%-ra) és időszerű (21,8%-ról 24,1%-ra) sértettekénél emelkedés látható.

A nők sérelmére elkövetett személy elleni erőszakos bűncselekmények alakulása változó tendenciát mutat a vizsgált időszakban. Számuk 2009. évhez viszonyítva 2012-ben 60,6%-kal emelkedett (8.562-ről 13.754-re). A deliktumok közül a legmagasabb számban testi sértéseket követtek el nők sérelmére. 2012-ben 3.092 alkalommal könnyű testi sértést, illetve 1.735 alkalommal súlyos testi sértést regisztrált az eljáró hatóság. A könnyű testi sértések száma 2008. évtől meredeken emelkedő tendenciát mutat (1.923-ról 3.092-re, 60,8%-kal), 2012-ben az előző évhez képest 20,2%-kal (2.572-ről 3.092-re), az öt éves átlaghoz képest 26,6%-kal emelkedett. A súlyos testi sértések száma lényegében – nem egyenletesen – csökkent a vizsgált időszakban (2012-ről 1.735-re). Számuk 2010-ben volt a legmagasabb (2.144), 2012-ben 7,5%-os a mérséklődés az előző évihez (1.875-ről 1.735-re) és 11,1%-os az időszak átlaghoz képest.

A nemi erkölcs elleni bűncselekmények közül a szexuális erőszak (erőszakos közösülés, szemérem elleni erőszak, megrontás), valamint a szemérem elleni erőszak is változó tendenciát mutat, nagyobb időtávban vizsgálva viszonylag állandó minimum és maximum értékek között. A vagyon elleni bűncselekmények közül a legnagyobb számban a lopások fordulnak elő. Számuk 2010-ig markánsan emelkedett (39.886-ról 45.727-re), azóta viszont stagnálás figyelhető meg. 2012-ben számuk alig 1,1%-kal nőtt 2011-hez képest (45.527-ről 46.031-re), így 5,6%-kal az időszak átlag felett áll. A korcsoportok szerinti megoszlásnál megfigyelhető, hogy a női sértettek 57,4-63,3%-a felnőtt (csökkenő tendenciával), 24,3-29,3%-a időskorú (emelkedő tendenciával) volt. A fiatal felnőttek arány 8,9-10,4% között, a fiatalkorúaké 2,2-2,9% között mozgott.

A nők sérelmére elkövetett rablás deliktum vonatkozásában 2011-ig egyenletesen emelkedő tendencia látható (848-ról 1.159-ig), 2012-ben 6,3%-kal rögzítettek kevesebbet az előző évhez képest (1.159-ről 1.086-ra), de még így is 5,5%-kal az időszak átlag felett volt. A helyszíni megoszlásuk szerint az esetek 19,7%-át (2012-ben) követték el a sértett otthonában, 11,9%-át bevásárló központban (áruház, üzlet, gyógyszertár) és több, mint 36,5%-át közterületen.

6. KÉRDŐÍVEK ÉRTÉKELÉSE

Az NBT egy felmérés keretében az ORFK bűnmegelőzési szakreferensein keresztül kereste meg a bűnmegelőzésben érintett szereplőket: civil szervezeteket, oktatási intézményeket; valamint állami szerveket, köztük önkormányzatokat, családsegítő és gyermekjóléti szolgálatokat, kormány- és járási hivatalokat (továbbiakban: célcsoport).

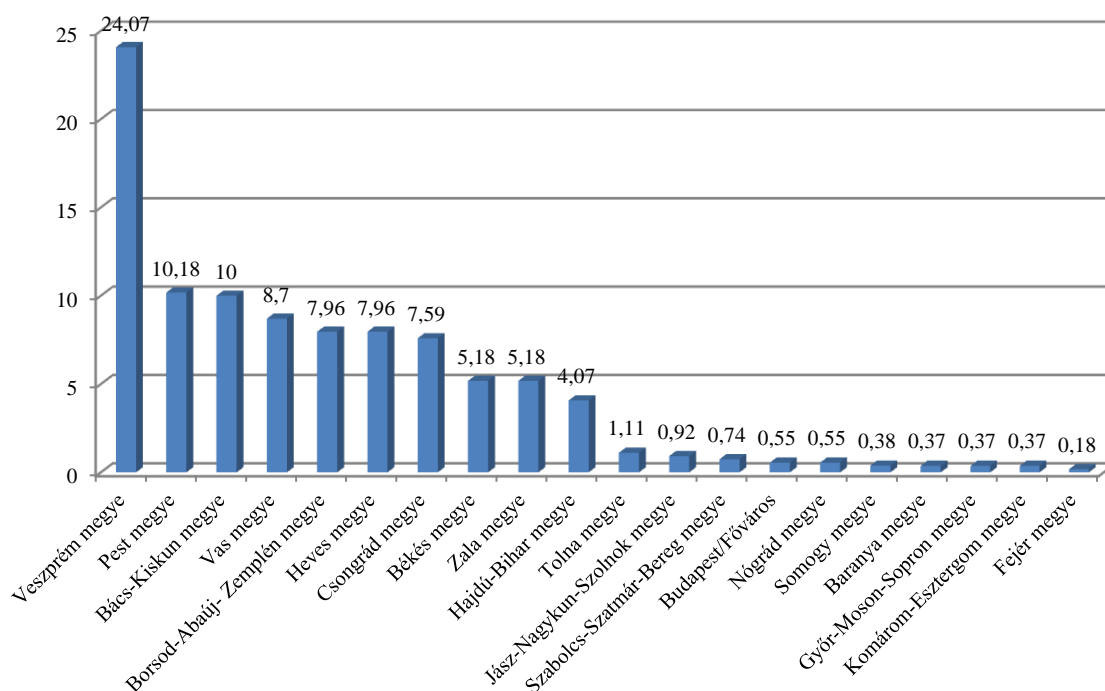
A kérdőív kiküldése 2013. június 19-én történt, a válaszadás határideje 2013. július 19. volt. 540 kérdőív érkezett be határidőre, ezek kiértékelése megtörtént.

A nyolc kérdésből álló kérdőív készítésének az volt a célja, hogy felmérje a bűnmegelőzésben részt vevő célcsoport bűnmegelőzési tevékenységét, együttműködési potenciálját és igényeit. Kiemelt figyelmet kapott a felmérésben részt vett szervezetek bűnmegelőzési munkájának lehetséges jövőbeni fejlesztési irányainak feltérképezése, illetve, hogy mely szegmensekben és milyen támogatásra van ezen szervezeteknek szüksége a hatékonyabb bűnmegelőzési tevékenység ellátásához.

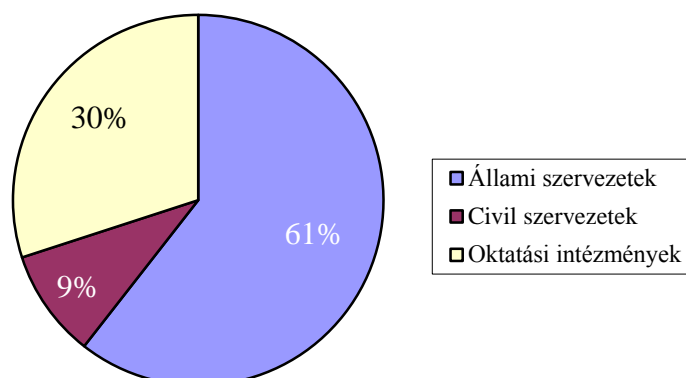
A zárt, választáson alapuló kérdések és a több választási lehetőség következtében képes volt a kérdőív fontossági sorrendet felállítani, illetve hangsúlyosan megjeleníteni a bűnmegelőzésben részt vett szervezeteket és célokat. A felmérés nem volt reprezentatív.

Területi megosztásban a kérdőívek visszaküldési aránya a következő: Veszprém megye 24,07%, Pest megye 10,18%, Bács-Kiskun megye 10%, Vas megye 8,7%, Heves megye 7,96%, Borsod-Abaúj-Zemplén megye 7,96%, Csongrád megye 7,59%, Zala megye 5,18%, Békés megye 5,18%, Hajdú-Bihar megye 4,07%, Tolna megye 1,11%, Jász-Nagykun-Szolnok megye 0,92%, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye 0,74%, Nógrád megye 0,55%, Budapest/Főváros/ 0,55%, Somogy megye 0,38%, Komárom-Esztergom megye 0,37%, Győr-Moson-Sopron megye 0,37%, Baranya megye 0,37%, Fejér megye 0,18%

Kérdőívek száma %-ban

A kérdőívet visszaküldő szervezetek aránya a következőképpen alakult:

Az állami szerveken belül a visszaküldők 72,4%-a önkormányzat, 6,44%-a kormány- és járási hivatal, 20,25%-a családsegítő és gyermekjóléti szolgálat. Az oktatási intézmények közül a visszaküldők 86,42%-a iskola, 11,73%-a óvoda és 1,85%-a könyvtár (3 válaszadó).

A kérdőívet kitöltők tevékenységei a következők: gyermek- és ifjúságvédelem – 83,33%, településbiztonság – 42,59%, áldozatsegítés – 12,4% és a bűnisméltés megelőzése – 15,56%. A felmérés alapján a kitöltő szervezetek a jövőben is leginkább a gyermek- és ifjúságvédelem, valamint településbiztonság prioritásaiban kívánnak tevékenykedni. E két prioritás érdekében előadásokat, képzéseket, lakossági fórumokat, bűnmegelőzési rendezvényeket tartanak, és nyilvános rendezvényeken jelennek meg.

A célcsoportok prioritásai az alábbiak szerint alakultak: az állami szervezetek gyermek- és ifjúságvédelemmel 78,83%-os arányban, a településbiztonsággal 63,8%-ban foglalkoznak. A civil célcsoportok válaszadói kiemelkedő arányban tevékenykednek a gyermek- és ifjúságvédelem területén, az arányuk 69,57%. Az oktatási intézmények a fő prioritásuk (a gyermek- és ifjúságvédelem 98,77%) mellett 8,64%-ban bűnisméltés megelőzésével és 3,7%-ban településbiztonsággal foglalkoznak.

A fenti célcsoportok jövőbeni prioritásai az alábbiak szerint változtak a válaszok alapján: az állami szervezetek 81,29 %-a továbbra is kiemelt prioritásként kíván foglalkozni a gyermek- és ifjúságvédelemmel, és ezen prioritás mellett prioritásonként közel 10-10%-kal kívánják a jövőben növelni a bűnmegelőzési tevékenységüket a településbiztonság, az áldozatsegítés és a bűnisméltés megelőzése területeken.

A civil szervezetek 84,78%-a jövőbeni bűnmegelőzési tevékenységként jelölte meg a gyermek- és ifjúságvédelmet, a többi területen 5%-os emelkedésű bűnmegelőzési aktivitás figyelhető meg prioritásonként a válaszaikban.

Azon szervezetek aránya, akik már vettek részt pályázatok írásában, illetve nyertek pályázatot, 16,85%. A feldolgozott kérdőívet beküldők között 91 ilyen intézmény van.

A kérdőívet kitöltők 41,29%-ban vettek részt bűnmegelőzési témájú előadások és képzések tartásában. Lakossági fórumot és bűnmegelőzési rendezvényt 36,29%-uk tartott már. 28,33%-uk közreműködött bűnmegelőzésben használt jó gyakorlat kialakításában, átvételében, alkalmazásában és terjesztésében. 21,11%-uk vett részt bűnmegelőzési tartalmú reklámok

valamint kiadványok készítésében. Oktatási és képzési anyagot 7,22%-uk készített. Bűnmegelőzési tartalmú internetes honlapot viszont csak 1,85%-uk üzemeltet.

A jövőbeni feladatok végrehajtásában első helyen áll a nyilvános rendezvényeken való megjelenés 50,18%-kal. Az intézmények második hangsúlyos feladatként jelölték meg a lakossági fórumok, bűnmegelőzési rendezvények tartását 42,03%-os arányban. Harmadik helyen szerepel a jó gyakorlatok kialakítása, átvétele, alkalmazása, terjesztése 49,44%-kal, majd az előadások és képzések tartása következik 34,44%-kal. Az oktatási anyagok készítése 10,18%, illetve a bűnmegelőzés tartalmú internetes honlap üzemeltetése 3,51% a válaszok alapján.

Célcsoporti bontásban a következők állapíthatók meg: az állami szervezetek 49,38%-a lakossági fórumok tartásával, közel 46,62%-a pedig bűnmegelőzési rendezvényeken történő megjelenéssel foglalkozott eddig. A jövőben továbbra is a lakossági fórumok tartását jelölik meg fő bűnmegelőzési tevékenységként 56,44%-ban, és a bűnmegelőzési rendezvényeken való megjelenést tartják fontosnak mintegy 50%-a. A civil szervezetek elsődlegesen a nyilvános rendezvényeken való megjelenést jelölték alkalmazott bűnmegelőzési tevékenységként 60,86%-ban, illetve előadások és képzések tartásával 63,04%-uk foglalkozik.

A jövőben a jelenlegi prioritások mellett 56,52%-uk szeretne foglalkozni bűnmegelőzésben használt jó gyakorlatok adaptálásával a jelenlegi 28,26%-hoz képest. Az oktatási intézmények körében egyértelműen kimagaslik 62,34%-al az előadások tartása. A jövőben az oktatási intézmények 33,33%-a kíván bűnmegelőzési tevékenységként előadás tartásával foglalkozni, ugyanakkor 19,75%-a szeretne pályázatokon részt venni, ami a jelenlegi 7,4%-os arányhoz képest jelentős emelkedés. 38,27%-uk jó bűnmegelőzési gyakorlatot szeretne használni a korábbi 19,13%-hoz képest.

Az állami szervezetek, a civil szervek és az oktatási intézmények közel 83,14%-a jelenleg is gyermek- és ifjúságvédelemmel foglalkozik, és a jövőben is ezen a területen kíván tevékenykedni. Megállapítható, hogy valamennyi célcsoport jövőbeli elképzelése a bűnmegelőzési tevékenységük fejlesztése, bűnmegelőzési eszközrendszerük bővítése. Emellett egyértelműen megfogalmazódik, hogy szívesen felhasználnának, alkalmaznának központilag elkészített és elfogadott szakmai anyagokat. Jelentős igény mutatkozik bűnmegelőzési tanácsadásra is. Szintén igényként jelentkezett a pályázati rendszer kiépítése és pályázatok útján elérhető források rendelkezésre állásának biztosítására, valamint jó gyakorlatok bemutatása és azok hasznosításában való együttműködés.

Az állami szervezetek körében magas, mintegy 63,8%-os prioritásként jelentkezett a településbiztonság, amely kiemelkedő arányának oka, hogy a kérdőívet visszaküldő állami szervek jelentős részét az önkormányzatok teszik ki, amely intézmények kötelező önkormányzati feladata a település közbiztonságának megteremtése.

A felmérésben részt vett szervezetek a bűnmegelőzési tevékenység végzése során főképpen a rendőrséggel, a polgárőrséggel és az önkormányzatokkal kívánnak együttműködni.

A megkérdezettek 100%-a együttműködési partnerének tekinti a rendőrséget. A társadalmi együttműködés iránya egyértelműen a rendőrség, a polgárőrség és az önkormányzatok hármas tengelye köré szerveződik a válaszok alapján.

A kérdőívet kitöltők 84,62%-a nem rendelkezik semmilyen bűnmegelőzés tartalmú stratégiával, koncepcióval. Az állami célcsoport megkérdezettjeinek 79,75%-nak nincs bűnmegelőzési koncepciója illetve stratégiája, míg ez az arány a civil szervezetek esetében 78,26%.

Az NBT munkáját a kérdőív kitöltőinek 82,77%-a elsősorban a szakmai tanácsadásban, a jó gyakorlatok és példák terjesztésében látja. Érdekes az, hogy az intézmények és szervezetek

Az előterjesztést a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának.

prioritásai között csak harmadik helyen szerepel a pályázatok útján megvalósuló anyagi támogatás (52,03%). A válaszadók fontosabbnak látják 52,4%-kal az NBT szabályozási és koordinációs tevékenységét a bűnmegelőzési feladatok közül.

A civil szervezetek 100%-a igényelné a szakmai tanácsadást, a jó gyakorlatok, példák ajánlását. Második helyen viszont 67,39%-ban a működés támogatásával kapcsolatos pályázatok kiírása és 67,39%-kal a szakmai pályázatok kiírása állnak. Utolsó helyet foglal el a koordináció 50%-kal és a szabályozás 50%-kal.

SZEREPLŐK A BŰNMEGELŐZÉSBEN

A bűnmegelőzés az egész társadalom közügye. A bűnmegelőzésben az állami szervezeteken kívül önkormányzati, civil és egyházi szervezetek, a gazdaság szereplői, tágabban fókuszban a családok és maguk az állampolgárok vesznek részt.

A bűnmegelőzés akkor sikeres, ha a szereplők mindent megtesznek az áldozattá és elkövetővé válás megelőzéséért, a bűnalkalmak csökkentéséért és a bűnisméltés megelőzéséért. Fontos, hogy a szereplők a helyi problémákat helyben, hálózatba szerveződve, összehangoltan oldják meg, a hozott intézkedések egymást erősítsék, ne gyengítsék. El kell kerülni a párhuzamosságokat, hiszen a humán, a finansziális erőforrásokat főlegesen egy-egy szereplő által ugyanarra fordítani.

A bűnmegelőzés területén a legfontosabb szerepet vitathatatlanul a *rendőrség* tölti be, ez a pozíció azonban felelősséggel is jár. A bűnmegelőzés szereplői, és tágabb értelemben véve az egész társadalom igényli és elvárja a rendőrségtől munkája magas színvonalú elvégzésén túl a tájékoztatást illetve a megfogalmazott és kinyilatkoztatott véleményük figyelembe vételét, hasznosítását

A rendőrség alapfeladatai ellátása révén hiteles, pontos képet alakít ki a bűnözés, mint társadalmi jelenség mennyiségi és minőségi jellemzőiről, összetételéről, alakulásáról, morfológiai sajátosságairól. A rendőrség mindezek mellett speciális bűnmegelőzési egységeket is működtet. A bűnmegelőzési egységei folyamatosan értékeli a lakosságot leginkább érintő bűncselekmények, szabálysértések alakulását, különös tekintettel valamely bűncselekmény elkövetési gyakoriságának ugrásszerű növekedésére vagy csökkenésére, illetve a sorozatos elkövetésére.

Az Országos Rendőr-főkapitányság Bűnmegelőzési Osztálya fogja össze és szakirányítja a rendőrség bűnmegelőzési tevékenységét, amelyet a területi rendőri szervek bűnmegelőzési egységei többségében a bűnügyi igazgatóság osztályaként, míg Heves, Nógrád, Komárom-Esztergom, Tolna, Zala és Vas megyében a 2013. február 1. napjától hatályos állománytábla alapján a bűnügyi igazgatóságok bűnügyi osztályaiba tagozódva, bűnmegelőzési alosztályként hajtanak végre.

A *büntető igazságszolgáltatás* közvetett módon hat a bűnözést eredményező, összetett társadalmi, gazdasági folyamatokra. Kedvezően hat a bűnmegelőzésre a bűnüldöző szervezet, a nyomozó hatóságok reakció-képességének fokozása, a bűnelkövetés kockázatának növelése, a büntető igazságszolgáltatás időszerűségének javítása, a büntetés elkerülhetetlensége, a polgárok igazságszolgáltatásba vetett hitének visszaállítása, a büntető-eljárások idejének rövidítése.

Az *önkormányzatoknak* aktív, kezdeményező szerepet kell játszaniuk a helyi közösség biztonságát szolgáló tervek elkészítésében és végrehajtásában. Kezdeményező szerepük van a helyi jelzőrendszerek, a legkülönbözőbb együttműködési formák szervezésében, a helyi bűnmegelőzési programok koordinálásában, végrehajtásában, valamint folyamatos értékelésében. A helyi önkormányzat ösztönzi és motiválja a helyi közösség szakmai és civil önszerveződéseit, működteti a közterület-felügyeletet. Fontos szerepet tölthet be a társadalmi igények megfelelő becsatornázásával a bűnmegelőzés együttműködési rendszerében. Egyre erősödik a bűnmegelőzés építészeti eszközökkel szempont fontossága, amelyben az önkormányzatok, mint a területrendezésért, az építési engedélyek kiadásáért felelős hatóságok elengedhetetlen szerepet játszanak. Hatósági jogkörében ugyancsak meg kell említenünk az önkormányzatok szerepét a szórakozóhelyek működésének szabályozásával kapcsolatosan, hiszen egy-egy település életét igencsak megkeserítheti a garázdaság, a rendzavarás gócpontjaként működő kocsmá vagy

szórakozóhely. A stratégia csak az önkormányzatok közreműködésével válhat a helyi társadalompolitika integrált részévé.

A *nevelési-oktatási intézmények* dolgozói is kiemelkedő szerepet töltenek be a bűnmegelőzésben. Az óvónők, tanárok, gyermekvédelmi felelősök, iskolaorvosok, védőnők, szociális munkások, iskolapszichológusok nem csak a gyermekvédelmi jelzőrendszer tagjaiként, hanem mint a nevelés, egészség-fejlesztés és megőrzés, a bűnmegelőzési információk közvetítői vesznek részt a prevencióban. A nevelés maga a bűnmegelőzés egyik alaptevékenysége, hiszen a biztonsággal és annak megőrzésével kapcsolatos információkat, attitűdöket, magatartásformákat a gyermekek és fiatalok nevelése folytán lehet a leghatékonyabban elsajátíttatni. Számos bűnmegelőzési tevékenységnek (előadásokon, tréningeken, táborokban, programokon, módszerek elsajátítása) a nevelésre építve kell célba érnie felerősítve a nevelés hatását.

A *gyermekjóléti szolgálatok* a gyermekek érdekét védő speciális személyes szolgáltatást nyújtanak, amelynek célja a gyermek testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődésének, jólétének, a családban történő nevelésének elősegítése, a veszélyeztetettség megelőzése és a kialakult veszélyeztetettség megszüntetése. Ennek érdekében a gyermekjóléti szolgálatok gondozó tevékenységet (különösen családgondozást), ellátások közvetítését (szolgáltatást) és szervező tevékenységet (szervezést) is végeznek.

A *családsegítő szolgálatok* a szociális vagy mentálhigiénés problémák, illetve egyéb krízishelyzet miatt segítségre szoruló személyek, családok számára az ilyen helyzethez vezető okok megelőzése, a krízishelyzet megszüntetése, valamint az életvezetési képesség megőrzése céljából nyújtanak szolgáltatást.

Az *egészségügyi ellátórendszer* tagjai: a védőnői szolgálat, a háziorvosok, a pszichológusok és pszichiáterek fontos szerepet töltenek be a veszélyeztetettség észlelésében, a jelzőrendszer működtetésében és áldozattá válás esetén a terápiás ellátásban.

Az *Igazságügyi Szolgálatok* a Kormányhivatalok részeként a Közigazgatási és Igazságügyi Hivatal szakmai irányítása alatt, a rendőrséggel szoros együttműködésben látják el a pártfogó felügyelői feladatokat, az áldozatok segítségét, és a jogi segítségnyújtást. A *Pártfogó Felügyelői Szolgálat* a felnőtt- és fiatalkorú elkövetők pártfogó felügyeletét, a közérdekű munka büntetés végrehajtásának felügyeletét és ellenőrzését, a szabadulás előkészítése érdekében végzett börtönpártfogást, szabadulás után önkéntesen igénybe vehető utógondozást lát el, valamint mediációs tevékenységet végez büntetőügyekben. Szakmai feladatai szorosan kapcsolódnak a bűnmegelőzéshez. Ugyanez igaz az *Áldozatsegítő Szolgálatra* is, amely az áldozatot a szükségletének megfelelő módon és mértékben hozzásegíti alapvető jogai érvényesítéséhez, az egészségügyi, egészségbiztosítási ellátások és a szociális ellátások igénybevételéhez, illetőleg indokolt esetben azonnali pénzügyi segítyt nyújt, és állami kárenyhítésről dönt. Emellett, amennyiben szakjogi segítség van szükség, az Áldozatsegítő Szolgálat az ügyfelet a Jogi Segítségnyújtó Szolgálatához irányítja, ahol biztosítja számára a megfelelő jogi képviselőt.

A *büntetés-végrehajtási szervezet* elsődleges feladata az előzetes letartóztatás és a szabadságvesztés büntetések végrehajtása. Annak érdekében, hogy a fogvatartottak bűnismétlési kockázata alacsony legyen, szükséges, hogy a fogvatartott oktatása, képességfejlesztése már az intézetekben megkezdődjön.

A magyarországi *egyházak és vallási közösségek* a társadalom kiemelkedő fontosságú értékhordozó és közösségteremtő tényezői, amelyek hitéleti tevékenységük mellett, nevelési, oktatási, felsőoktatási, egészségügyi, karitatív, szociális, család-, gyermek- és ifjúságvédelmi, kulturális, környezetvédelmi, sport- és más tevékenységükkel, valamint a nemzeti tudat ápolásával is jelentős szerepet töltenek be az ország és a nemzet életében. Az egyházi szervezetek aktívan

vesznek részt az ún. terápiás közösségek, rehabilitációs szolgáltatások működtetésében. Az egyházak egyéb missziós tevékenységük során megkülönböztetett figyelmet fordítanak a szükségben élők fölzárkózását segítő munkára. Az egyes egyházak önálló kezdeményezése és erőfeszítése az intenzív motiváció, amely egyedülálló módon hat a közösségek tagjaira. Az egyházak lehetőséget teremtenek a szemléletformálódásra, a tolerancia növelésére, valamint a szociális érzékenység kiterjesztésére. Az egyházak közvetítő szerepe például a cigány kisebbség esetében javítja az integrációs képességeket, és fejleszti a többségi társadalom befogadó készségét is.

A *civil szervezetek* a társadalmi kohézió fontos építőkövei. A bűnmegelőzés tekintetében számos szervezet rendelkezik az állami szereplőket meghaladó tudásbázissal, emellett kiterjedt kapcsolati tőkéjük, hitelességük komoly potenciált jelent. A civil szervezetek olyan társadalmi csoportokat és személyeket képesek megszólítani, amelyek sok esetben érdektelenek vagy ellenségesek az állami szereplőkkel szemben. Emellett fontos megemlíteni azon oktatási, képzési, áldozatsegítő szerepüket, amelyekkel a bűnmegelőzési tevékenységet tudják aktívan támogatni. A nyugdíjas kluboknak kiemelt szerepet kell szánni.

A *polgárőr egyesületek* önkéntesekből állnak, és alapfeladatként a helyi közrend és közbiztonság védelmét, valamint a bűnmegelőzésben való közreműködés érdekében közterületi járőrszolgálatot, figyelőszolgálatot, a közúti baleset helyszínén, valamint bölcsőde, óvoda, általános és középiskola közvetlen közelében jelzőőri tevékenységet látnak el.

A *sport szakszövetségek, sportegyesületek és sportlétesítmények* bűnmegelőzési szerepe egyre erősödik, amelyet stratégiánk kifejezetten támogat. A sport nagyszerű lehetőség bűnmegelőzésben mind közösségformáló ereje, a hasznos szabadidő-eltöltés, valamint személyiségformáló hatása miatt.

A társadalom önvédelmi képességének javítása érdekében jelentős feladataik vannak a *gazdasági élet szereplőinek*. A gazdasági szféra tagjaiban tudatosítani kell, hogy a vagyonuk, alkalmazottaik és ügyfeleik biztonságának védelme anyagi és erkölcsi érdekük. A gazdasági szervezeteket bevonni a megelőzésbe igen nehéz, de nem lehetetlen. Kidolgozatlan még a motivációs és támogatási rendszere azoknak a vállalkozásoknak, amelyek a bűncselekmények vagy devianciák következtében a marginalizáció veszélyébe került emberek integrációjának elősegítésére képesek. A bűnmegelőzés támogatása közvetlenül is a közbiztonság érdekében végrehajtott direkt befektetés, ami a közbiztonság javulása révén már rövidtávon is megtérül. A közbiztonság ugyanis mint kollektív, össztársadalmi termék egyszersmind piaci értelemben felfogható, forintban kifejezhető előnyökkel kecsegtető kategória is. A jó közbiztonságú térségeknek jobb a lakosságmegtartó ereje, nagyobb a munkaerő- és a tőkevonzó képessége, jellemzően nagyobb értéket képesek előállítani

A *családok*, főképpen a *szülők* feladata a nevelés, a védelmi és önvédelmi funkciók kialakítása, a szociális kompetenciák fejlesztése, a probléma- és konfliktusmegoldó képességek kialakítása. Ugyanakkor problémát jelent, hogy sok esetben maguk a szülők sincsenek tisztában, az egyes bűncselekmények társadalmi veszélyességével, a gyermekeikre leselkedő veszélyekkel.

Az *egyén* maga tehet a legtöbbet biztonsága érdekében. A nyitva felejtett bejárati ajtó, az őrizetlenül hagyott kerékpár, a táskából, zsebből kikandikáló telefon és pénztárca, a pulton felejtett tárcsa mind-mind alkalmat adnak a tolvajoknak. Az, hogy egy átmulatott éjszaka után ittasan beül-e a gépkocsi volánja mögé, vagy beszáll-e ittas sofőr mellé a kocsiba, hogy bezárja-e a kaput és a bejárati ajtót, hogy köt-e lakásbiztosítást, vagy-e értéket a gépjárműben, őrizetlenül hagyja-e értékeit, mind-mind az egyén saját döntése. A normakövetés hiánya kizárólag - arányos - szankciók alkalmazásával nem orvosolható.

7. BEAVATKOZÁSI TERÜLETEK, CÉLOK, INTÉZKEDÉSEK (INTÉZKEDÉSI TERV 2013-2015)

A közbiztonság fokozása, az állampolgárok szubjektív biztonságérzetének javítása, a bűnözést eredményező folyamatok kontrollálása, valamint a bűnözés mennyiségi csökkentése csak átfogó célkitűzések meghatározásával valósítható meg. Az átfogó célkitűzéseket specifikus célkitűzések elérésével lehet konkretizálni. A stratégia átfogó célkitűzéseit a prioritások, specifikus célkitűzéseit a beavatkozási területek jelentik. A prioritások és az azokon belül található beavatkozási területek adják azt a keretrendszert, amelyben a konkrét feladatként jelentkező intézkedések definiálhatók.

A stratégia tíz éves időtávja alatt kétfévente az egyes beavatkozási területeken új megvalósítandó intézkedések határozhatóak meg, a már meglévők módosíthatók, alapvetően megváltoztathatók, vagy törölhetők.

A stratégia az egyes beavatkozási területeket követően tartalmazza az első időszakra, tehát a 2013-2015-re vonatkozó intézkedési tervet is, vagyis mindazon intézkedést, amelyeket ebben az időintervallumban kell végrehajtani, vagy végrehajtásuk előkészítését ekkor kell megkezdeni.

7.1. Településbiztonság

A közbiztonság – a modern európai felfogás szerint – olyan kollektív társadalmi termék, amely az egyének és közösségek tevékenységéből, az állami szervek hatósági intézkedéseiből, a polgárok önvédelmi képességei, és a vállalkozói piac nyújtotta szolgáltatások együtteséből alakul ki. Aktuális helyzetének bemutatása összetett feladat, amelyben a statisztikai mutatókkal kifejezhető változások, tendenciák bemutatásának ugyanúgy helye van, mint az önkormányzatok közbiztonságról alkotott véleményének vagy a közvélemény-kutatások eredményeinek. Azonban az, hogy ténylegesen milyen a közbiztonság, csak kellő körültekintéssel és óvatos következtetésekkel ragadható meg. Különösen igaz ez akkor, amikor több, egymástól különböző adottságú és népességű, sok esetben eltérő gazdasági-társadalmi fejlettségű (földrajzi) terület, régió alkotta ország közbiztonságának értékeléséről van szó. Ennek kiemelt jelentősége van, hiszen a gazdasági, társadalmi környezet változása, az eltérő adottságú területek közötti különbségek tovább mélyítették az egyes társadalmi csoportok közötti eltérést, amely elsősorban az anyagi javak tekintetében kifejezhető szélsőséges diszharmoniót mutat.

A közbiztonság helyzetét nem lehet „pillanatkép”-ként kezelni, megismerésében a tendenciák megragadására kell törekedni. Mindehhez viszont meg kell ismerni az okokat, azokat értelmezni, elemezni kell annak megállapítása érdekében, hogy a feltárt változások milyen mértékű hatást gyakorolnak a közbiztonságra. Ennek során tekintettel kell lenni a média közvéleményt befolyásoló hatására is, ugyanis a lakosság nem veszi figyelembe a statisztikai számadatokat, hanem a folyamatos intenzív információáramlásból tájékozódik, majd általánosít. Ennek hátterében az áll, hogy az információáramlás sebessége felgyorsult, a média pedig a nézettség növelése érdekében fokozza a bűnügyi híradások „bulvárosítását”. A lakosság ezáltal saját magát és környezetét is sokkal veszélyeztetettebbnek érzékeli és értékeli.

Egy település közbiztonsági helyzete a helyi problémák összességéből tevődik össze, ezért kezelése és a jogsértések megelőzése elsősorban helyi összefogással valósulhat meg hatékonyan. A jogsértések visszaszorítása osztársadalmi igény és feladat, amelyben az állami is civil szervezeteknek, szervezeteknek, így az állampolgároknak és a rendőrségnek, valamint a büntető-

igazságszolgáltatás (bíróház, ügyészség), illetve a gazdaság kiemelkedő (biztosító társaságok, pénzügyi szolgáltatók) szereplőinek összefogására van szükség.

Az együttműködők gondolkodásának, cselekvésének középpontjában bűnmegelőzési szemléletnek kell érvényesülnie annak érdekében, hogy a lakosság szubjektív biztonságérzete emelkedjen, az objektív biztonság kívánatos foka megteremtődjön, ami a település közbiztonságának stabilitásában realizálódik.

A településeken elkövetett jogsértések okai és feltételei között meg kell említeni a tágabb környezetbe tartozó szociális ellátottságot, az egészségügyi és közigazgatási fejlettséget, a műveltségi szintet, az igazságszolgáltatás pontosságát, gyorsaságát, a munkanélküliség mértékét és az általa érintett rétegeket, az általános gazdasági helyzetet, a létminimum szintje alatt és annak közelében élők számát, a lakáshelyzetet és a szociális ellátottsághoz szervesen kapcsolódó tényezőket. A közvetlenül befolyásoló szűkebb környezetben a család, az iskola, a munkahely, a baráti kapcsolatok, szórakozási lehetőségek és szokások, illetve a lakókörnyezet kialakítása is befolyásolja a bűnözés mértékét és minőségét.

A fentiekre tekintettel a prevenció tevékenységet elsődlegesen a mikro- és makrokörnyezetben lévő okokra figyelemmel kell végezni.

A kriminológiai szakirodalom szerint a sértetté válásban többek között jelentős szerepe van a lakóhelynek is, a bűnözés elsősorban a városokhoz, kiemelten nagyvárosokhoz kötődő jelenség. Mint a nyugat-európai országok többségében, nálunk is a fővárosban a legmagasabb a bűncselekmények száma, mivel a magyar lakosság 18 %-a ott él. Ugyanakkor területi megoszlás alapján a fővárosban kerül elkövetésre a regisztrált bűncselekmények 24-28 %-a, amely alapján Budapest a lakosság arányát meghaladó mértékben veszélyeztetett bűnügyi szempontból.

Az állampolgárok többsége otthonát a nap jelentős részében felügyelet nélkül hagyja, és sokszor védelmére még a manapság már elvárható minimális anyagi ráfordítást igénylő biztonságtechnikai eszközöket sem alkalmaznak. Az emberek között a kapcsolatok is lazábbak a városi környezetben, és gyengébb a közösségi kohézió, mint egy kistélepusen.

A leggyakoribb elkövetési helyek a városok utcái, elhagyatott parkjai, egyéb félreeső területei, nagyobb bérházak lépcsőházai vagy liftjei, tömegközlekedési eszközök, illetve a forgalmas, fiatalok által tömegesen látogatott találkozási pontok (bevásárlóközpontok, plázák parkolói, játéktér, pályaudvarok és környéke, metró átszállási csomópontok, földfelszíni tömegközlekedési eszközök megállói).

Egyes közterületen elkövetett bűncselekmények, a rongálások, a garázdaságok, a testi sértések, a rablások egy jelentős részét szórakozóhelyekről indulva, vagy azok környékén követték el a tettesek.

A településeken folyó gazdasági tevékenységükből adódóan továbbra is a támadások célpontjai a különböző pénzintézetek, posták, pénzváltóhelyek, pénzszállítók, személyszállítók, üzemenyagtöltő-állomások, gyógyszertárak és kiskereskedelmi egységek. E helyszínek többségénél a biztonsági eszközök nem megfelelő színvonala, kezelése, vagy eleve a hiánya szintén elkövetést befolyásoló tényező.

Általánosan megállapítható, hogy az elkövetési magatartás kegyetlenebbé, az ellenállás megtörése a szükségesnél is sokszorosan durvábbá vált. Ennek eredményeként gyakoribb a sértettek bántalmazása.

A jogsértések erőszakkal történő megvalósításának tendenciája jól megfigyelhető a forgalmas helyen, napközben elkövetett rablásoknál. A tettesek a büntett minél gyorsabb és „zökkenő-

mentesebb” lefolyása érdekében alkalmazzák az erőszakot, vagy a valamilyen eszközzel való fenyegetést, nem egyszer súlyos sérülést okozva az áldozatnak.

A városokban gyakran előforduló módszer az útonálló jelleggel, idős, 60 év feletti - főleg női - sértettekkel szembeni utcán, lépcsőházban, vagy más elhagyatott helyen elkövetett támadás. Az esetek többségében egyszerűen fellökik a kiszemelt áldozatot, majd a földön fekvőtől elveszik értékeit.

Változatlanul a bűnözők potenciális célpontjait képezik a magánlakásokban egyedül élő, idős személyek. Az elkövetők többnyire éjjel, vagy a hajnali órákban megtévesztéssel vagy fizikai erőszakkal hatolnak be az ingatlanba, ahol megfélemlítéssel, de egyre inkább durva erőszakkal (tettleg bántalmazva, gúzsba kötve) szerzik meg az áldozatok pénzét, egyéb értéktárgyait.

A szubjektív életminőséget és a biztonságérzettel kapcsolatos attitűdöket jelentősen meghatározza a közösség összetartó ereje, ennek köszönhetően leginkább a kisebb településeken élők érzik biztonságban magukat, míg a nagyvárosokban élők között fordulnak elő legnagyobb arányban olyanok, akik félnek vagy nagyon félnek a bűnözéstől.

A települések lélekszámának növekedésével megfogalmazható a „biztonságérzet-lejtő”, de az is, hogy még a nagyobb városokban is meghatározó a biztonságérzet a helyi szomszédsági környezettel kapcsolatban.

A kutatási eredmények azt jelzik, hogy az emberek a magánszférájukkal (ház, lakás, lakókörnyezet) sokkal elégedettebbek, mint a tágabb társadalmi környezet életminőséghez köthető tényezőivel (demokrácia működése, környezetvédelem, közbiztonság).

Az emberek közötti bizalom és mindennapi szolidaritás ma is működik, ám egyre szűkebb körre koncentrálódik: korábban a szomszédságra, a munkatársi kapcsolatokra, a távolabbi rokonságra is kiterjedt. Ma azonban csak a szűk családra, esetleg a legközelebbi barátokra.

A szituatív eszközök lakossági elterjedtsége azt mutatja, hogy a polgárok akkor folyamodnak biztonsági eszközök alkalmazásához, amikor már sérelmükre például az első betörés megtörtént. Noha a védekezés színvonalának emelése sok kártól és kellemetlenségtől kímélné meg az embereket.

A nagyvárosokban inkább a nyílászárókat erősítik különböző technikai eszközökkel (biztonsági- és/vagy hevederzár, ajtó- és ablakrács), a kistelepüléseken viszont inkább házörző kutyát tartanak.

Beavatkozási területek:

- Közösségi rendészet megteremtése,
- Bűnmegelőzés építészeti eszközökkel,
- Külterületeken élő biztonságának fokozása,
- Vagyonvédelem.

7.1.1. Közösségi rendészet megteremtése

A közösségi rendészet a közösségek biztonságának megteremtése érdekében végzett tevékenység. Része annak rendőrség által végzett rendészeti munkának, amelynek fő célja a közbiztonság megteremtése és fenntartása. A közösségi rendészeti tevékenység az adott település rendőrségének olyan működése, amely ezen új filozófia alapján törekszik a helyi közösség legszélesebb körének bevonásával a közbiztonság és a biztonságérzet megteremtésére, a rendőrség és lakosság közötti bizalom kialakítására, ezáltal is az életminőség javítására.

A közösségi rendészeti szemléletből adódóan a rendőrség küldetését három cél jelenti:

- a helyi közösség tagjai biztonságérzetének megteremtése,
- a kölcsönös bizalom kialakítása a helyi közösség tagjaival,
- a helyi közbiztonság megteremtése.

A szubjektív biztonságérzetet a bűnözés jellemzőin (volumenén, struktúráján, dinamikáján) kívül számos más tényező befolyásolja, beleértve a korábban tárgyalt médiakörnyezetet is. Az állampolgárok biztonságérzete nem minden esetben tükrözi a valós bűnügyi-közbiztonsági helyzetet. Ugyanakkor kifejezetten fontos szempont a helyi rendőrkapitányság lakosság számára is látható tevékenysége, tevékenységének megítélése.

A környezet állapota nagyban befolyásolja az állampolgárok hangulatát (például kiégett közvilágítás, graffitis felületek, elhanyagolt, szemetes közterek, stb.), ami általános szorongást válthat ki. A rendészeti bűnmegelőzésnek – a társadalom szereplőinek bevonásával – fel kell térképezni a lakosság biztonságát veszélyeztető körülményeket, és azokra gyors és hatékony válaszokat kell kidolgozni. Ezen intézkedések végrehajtásának eredményeként várható a lakosság közbiztonságba, ez által a jogalkalmazókba vetett bizalmának, életminőségének javulása.

További eredménye a közösségi rendészetnek, hogy az állampolgárok nagyobb bizalommal fordulnak majd a hatósághoz, így megerősödhet a Rendőrség iránti bizalom, ami egyúttal nagyobb együttműködési hajlandóságot is feltételez.

Intézkedések:

A. Közösségi rendészeti modell projekt kidolgozása, tesztelése

Intézkedés:	A közösségi rendészet bevezetésének első lépése egy hazai modell kidolgozása. A kidolgozott modellt tesztelni kell legalább egy éves időszakban, négy különböző rendőrkapitányságon, amelynek tapasztalatait egy kézikönyvben kell összefoglalni.
Felelős:	rendőrség
Partner:	BM, NBT
Forrás:	többletköltséget nem igényel (SH/9/1/1. projekt)
Eszköz:	1 éves tesztidőszak 4 rendőrkapitányságon, képzések
Határidő:	2015. december 31.
Indikátor:	értékelő jelentés, kézikönyv

B. Közösségi rendészeti tananyag kidolgozás, oktatásba építése

Intézkedés:	A tapasztalatok alapján ki kell dolgozni a rendészeti oktatás részére a közösségi rendészetre vonatkozó tananyagot, és be kell építeni a tanmenetbe.
Felelős:	rendőrség
Partner:	NKE, NBT

Az előterjesztést a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának.

Forrás:	nem igényel többletköltséget
Eszköz:	tananyag
Határidő:	2015. május 31.
Indikátor:	kész tananyagok, képzések módosítása

C. A modell régiós szintű kiterjesztése

Intézkedés:	A tapasztalatok alapján az eredeti 4 rendőrkapitányságon túl, első ütemben további 20 rendőrkapitányságon kell bevezetni a modellt
Felelős:	rendőrség
Partner:	BM
Forrás:	nem igényel többletköltséget (SH/9/1/1. projekt)
Eszköz:	képzések
Határidő:	2016. május 31.
Indikátor:	bekapcsolt rendőrkapitányságok száma

D. A modell országos szintű kiterjesztése

Intézkedés:	A modell bevezetése az összes rendőrkapitányságon.
Felelős:	rendőrség
Partner:	BM
Forrás:	az első évben 170.000.000 forint, azt követően évente 100.000.000 forint, központi költségvetés
Eszköz:	képzések
Határidő:	2017-től folyamatos
Indikátor:	összes rendőrkapitányság

7.1.2. Bűnmegelőzés elősegítése építészeti eszközökkel

Az építészet a maga eszközeivel jelentősen befolyásolja az egyén és a közösség hangulatát, a szubjektív biztonságérzetet, valamint az életminőséget. Bűnmegelőzési szempontból fontos eszközök a terület- és településrendezés, a közterek, az épületek és belső terek tervezése, amelyekhez szervesen kapcsolódnak a forgalom-, a kert- és tájtervezés. A városépítészetén túl, szintén közvetlen hatással van az emberi érzékelésre és viselkedésre az épületek tömeg- és

téralakítása, az anyag- és színhasználata, a be- és megvilágítás mértéke, valamint a környezet általános állapota. Mindezekon túl, az általános építészeti eszközök alkalmazása hozzájárul a lakókörnyezet és az életminőség javulásához, azonban önmagában, a bűnmegelőzés többi területének az aktív közreműködése nélkül, nem képes valódi sikereket elérni.

A bűnmegelőzés építésügyi eszközei:

- településrendezés, köztér,
- építménytervezés (tömegalakítás, funkcionalitás és térszervezés, alaprajzi elrendezés),
- az épület biztonságtechnikai elemeinek tervezése, valamint

a tervezést befolyásoló szempontjai:

- telek, közterület fekvése, elhelyezkedése, megközelítése, megvilágítása, a telek közterületről való megközelítése, a terepviszonyok kialakítása,
- építmény helye és megközelítése,
- az építmény bejárata,
- használati mód, technológia és tevékenységek ütemezése/beosztása,
- az építmény használatát irányító szabályok kialakítása.

Intézkedések:

A. A bűnmegelőzés elősegítése építészeti eszközökkel magyarországi modelljének kidolgozása hazai és nemzetközi ajánlások alapján

Intézkedés:	Az építészeti eszközökkel segített bűnmegelőzés nemzetközi modelljeinek vizsgálata, a Magyarországon alkalmazható ajánlásainak összegyűjtése rendszerezése és adaptálása. Az adaptált nemzetközi, hazai tapasztalatok, valamint a hazai építészeti környezet felmérése alapján ki kell dolgozni az építészeti eszközökkel segített bűnmegelőzés elveinek érvényesülését szolgáló intézkedések koncepcióját: az építészeti eszközökkel segített bűnmegelőzési ajánlások rendszerét és az alkalmazásuk elterjedését elősegítő intézkedéseket.
Felelős:	rendőrség, BM
Partner:	érintett kamarák, önkormányzatok, kormányhivatalok, NBT
Forrás:	első évben 3.000.000 forint, második évben 2.000.000 forint, központi költségvetés
Eszköz:	kutatás és koncepciókészítés
Határidő:	2014-2015
Indikátor:	kutatási jelentés és koncepció

B. Az építészeti eszközökkel segített bűnmegelőzést végző szakemberek biztosítása

Intézkedés:	A képzések, továbbképzések szervezésével biztosítani kell, hogy a területen tevékenykedő szakemberek ismerjék meg az építészeti eszközökkel segített
-------------	--

	bűnmegelőzés lehetőségeit, illetve kerüljön megteremtésre a szakember-utánpótlás bázisa.
Felelős:	BM
Partner:	egyetemek építészkarai, Magyar Építész Kamara, NKE
Forrás:	többletköltséget nem igényel
Eszköz:	tananyagfejlesztés, tantervmódosítás
Határidő:	2017. május 31.
Indikátor:	tananyagok, módosított tantervek

C. Az építészeti eszközökkel segített bűnmegelőzéshez kapcsolódó jogszabályi háttér és minősítési rendszer biztosítása

Intézkedés:	Ki kell dolgozni az építészeti eszközökkel segített bűnmegelőzési ajánlásokra épülő minősítési rendszert, amely gyakorlatban történő megfeleléssége, utógondozása időszakos biztonságvédelmi auditok elrendelésével kontrollálható, racionalizálható, optimalizálható. A belső, külső terek vagyonvédelmét még a tervezés-engedélyezés-építés fázisában kockázatelemzéssel kell optimálisan kiválasztani, telepíteni. Az új és/vagy meglévő védelmi eszközök, rendszerek hatékonyságát, fejlesztési irányait időszakos, a biztonságvédelem kialakítására, működésére irányuló auditok elrendelésével lehet biztosítani. Az épületek belső, külső tereinek minimális vagyonvédelmi szintjét a kialakítandó minősítő rendszerrel lehet biztosítani. Az építészeti eszközökkel segített bűnmegelőzés hatékony alkalmazásához felül kell vizsgálni a kapcsolódó jogszabályokat.
Felelős:	BM
Partner:	rendőrség, kormányhivatalok, önkormányzatok, MABISZ, SZVMSZK
Forrás:	többletköltséget nem igényel
Eszköz:	jogszabályalkotás
Határidő:	2017. május 31.
Indikátor:	módosított jogszabályok

7.1.3. Külsőterületeken élő biztonságának fokozása

Klasszikus értelemben vett kiterjedt tanyavilágról, amelynek hazánkban három típusát különböztetünk meg (életvitelszerűen lakott, gazdálkodásra használt vagy idényjelleggel, hétvégi házként funkcionáló), igazán csak Csongrád, Békés és Bács-Kiskun megye területén beszélhetünk. Ezekben a megyékben jellemző az előzőekben vázolt mindhárom tanyatípus együttes jelenléte is, és negyedikként idesorolhatók a jelentős számban található lakatlan,

elhagyott tanyaépületek, volt TSZ majorok. A biztonság és a köznyugalom fenntartása ezeken a területeken már századokkal ezelőtt is speciális módszereket igényelt.

A lakott tanyák többségében idős, illetve egyedülálló, hátrányos helyzetű személyek, családok élnek. A külterületen, különösen a tanyavilágban élő népesség érzékenyebben reagál a bűnügyi helyzet változásaira, sőt más társadalmi rétegektől eltérően, sajátos helyzetükből fakadóan jobban igényli az állam szolgáltató gondoskodását. A lakott illetve a gazdálkodó tanyák sérelmére elsősorban vagyon elleni bűncselekményeket, azon belül is alkalmi, betöréses, trükkös lopásokat követnek el. A lakatlan, elhagyott tanyaépületekből szinte mindent elvisznek, a berendezési tárgyakon túl az épületszerkezeti darabokig (ajtó, ablak, tetőcserép, gerenda, de volt példa az épület teljes elbontására is) egyaránt.

Az időnyelleggel lakott tanyák többsége vagyonosabb tulajdonosaik révén hétvégi házként funkcionál vagy gazdálkodók használják az ingatlanokat. Ezen tulajdonosok sérelmére elkövetett bűncselekmények többsége nagyobb értékű berendezési tárgyakra elkövetett betöréses lopás, amelyek elkövetési ideje mindig a lakók távollétére esik. A tulajdonosok e csoportjánál érzékelhető a fejlettebb önvédelmi hajlandóság, hiszen számos lakóépületet már vagyonvédelmi eszközökkel szereltek fel.

A jelentős kiterjedésű tanyavilággal bíró területeken eljáró rendőr-főkapitányságok, kapitányságok felismerve a tanyákon élők védtelenségét, fokozott kiszolgáltatottságát, kiemelt figyelmet fordítottak és fordítanak ma is a sérelmükre elkövetett bűncselekmények megelőzésére. Az ott lakók élet- és vagyonbiztonságának megteremtését célzó úgynevezett tanyaprogramot dolgoztak ki, amelyet partnerek bevonásával folyamatosan működtetnek.

Intézkedések:

A. A külterületeken, elnéptelenedő falvakban élők sérelmére elkövetett jogsértések visszaszorítása

Intézkedés:	Napjaink rendészeti tevékenysége a külterületen túl, az elnéptelenedő apró- vagy törpefalvakban élő veszélyeztetett célcsoportokra (korra, egészségügyi, szociális státusza miatt rossz mentális és fizikai állapotban lévő vagy egyedül élő személyek) is fókuszál. A sérelmükre elkövetett jogsértések értékelő-elemzése alapján visszaszorításukra gyors, hatékony védekezési mechanizmusokat kell kidolgozni, alkalmazni. Az érintettek biztonságérzetének növelése érdekében ki kell alakítani, illetve ahol már van, ott a már meglévő fejlesztését, hatékonyabbá tételét, vagy más lehetőségeket is meg kell vizsgálni a gyors, 24 órás információáramlás formájának kialakítására, működtetésére. E civil hírlánc nagymértékben elősegítheti a mihamarabbi és megfelelő segítségnyújtást.
Felelős:	rendőrség
Partner:	VM, EMMI, BM, NBT, önkormányzatok, polgárőrség
Forrás:	első évben 20.000.000 forint, azt követően évente 10.000.000 forint, központi költségvetés
Eszköz:	ellenőrzés fokozása, elemző-értékelő munka, kommunikációs eszközök

Határidő:	2014-től folyamatos
Indikátor:	bűnügyi helyzet, feltárt esetek elemzése, biztonságtechnikai eszközök száma

B. A veszélyeztetett területeken biztosítani kell a rendszeres rendőri, polgárőri jelenlétet

Intézkedés:	Össze kell hangolni a rendőrség és a polgárőrség szolgálatellátását annak érdekében, hogy a fokozott ellenőrzések időszakán túl is biztosított legyen a polgárőri jelenlét a veszélyeztetett területeken.
Felelős:	rendőrség
Partner:	önkormányzatok, polgárőrség,
Forrás:	nem igényel többletköltséget
Eszköz:	tervezés, szervezés, ellenőrzés
Határidő:	folyamatos
Indikátor:	bűnügyi helyzet, feltárt esetek elemzése, bevont polgárőrök száma, szolgálati idejük

7.1.4. Vagyonvédelem

A tulajdonhoz való jog a modern demokráciák egyik alappillére. Az állampolgárok tulajdonának védelme közhatalmi eszközökkel az állam egyik alapvető feladata, ugyanakkor az állam nem lehet kizárólagosan felelős a tulajdon garantálásában.

A viktimológia által bizonyított, hogy a bűncselekmények egy részében a sértett maga is „közreműködik” azzal, hogy valamilyen módon (magatartásával, hanyagságával, nemtörődőséggel) lehetővé teszi, vagy megkönnyíti annak végrehajtását.

Az időskorúak sérelmére jellemzően – elsősorban – vagyon elleni (különösen lopás, betöréses lopás, csalás) bűncselekményeket követnek el. Ezen bűncselekmények helyszíne többnyire az idős ember otthona, illetve közterület (parkok, utca). Gyakran előfordul, hogy „trükkös” lopás észlelésekor az áldozatok ellenállását követően a vagyon elleni bűncselekmény akár a testi épséget is veszélyeztető bűncselekménnyé alakulnak át.

Fontos tehát, hogy a lakókörnyezetében mindenki aktív részese legyen a saját érdekeit is szolgáló bűnmegelőző munkának, tegyen meg minden tőle telhetőt a maga és családja, mások személye, illetve vagyona érdekében. Mindannyian válhatunk ugyanis bármely pillanatban bűncselekmény sértettjévé, ezért megelőzni mindannyiunk érdeke. Ezáltal a vagyonvédelemmel kapcsolatos minden intézkedés fő célja az állampolgárok folyamatos tudatformálása révén az önvédelmi mechanizmusaik kialakítása és továbbfejlesztése, az öngondosodásra való nevelés, valamint a tulajdonhoz kapcsolódó egyéni felelősségérzet kialakítása.

Az összes ismertté vált deliktum meghatározó részét évek óta a vagyon elleni bűncselekmények teszik ki. Ezek azok a jogsértések, amelyek az állampolgárok szubjektív biztonságérzetét leginkább befolyásolják, ezért visszaszorításuk indokolt. A kialakítandó hatékony és megfelelő prevenciós intézkedéseknek az érintett területek helyzetértékelésén kell alapulnia. A korábban már

bevezetett prevenciós protokollok, taktikák, technikák, metodikák hatékonyságát szintén elemzésekkel lehet értékelni, mérni, átdolgozni, fejleszteni. E tanulmányok hasznosulásának fontos része továbbá, hogy megállapításaik alapján meghatározhatók a konkrét beavatkozás célterületei is.

Intézkedések:

A. Csökkenti kell lopás deliktumok előfordulását

Intézkedés:	A jogsértések legnagyobb halmazát kitevő vagyron elleni bűnözés szerkezete a lopások dominanciáját mutatja. A lopások elkövetési módszereit tekintve közel a felét az alkalmi lopások teszik ki. Ezt követően kiemelkedő hányadot képeznek a dolog elleni erőszakkal elkövetett lopások, amelyek struktúrájában mind előfordulásuk, mind az állampolgárok megítélése szempontjából előkelő helyet foglalnak el a lakásbetörések. Visszaszorításuk érdekében a jogsértéseket vizsgálva, válaszokat kapunk azokra a kriminalisztikai alapkérdésekre, amelyek alapján megelőzésükre adekvát válaszok dolgozhatók ki. Ennek érdekében feltáró, elemző-értékelő vizsgálatot kell végezni a lopások elterjedtségéről kriminalisztikai jellemzőik alapján és ezekre figyelemmel, megelőzési módszereket, praktikákat kell kidolgozni visszaszorításukra. A rendőrség e tevékenységben résztvevő bűnügyi és rendészeti szakembereinek szakmai továbbképzését biztosítani kell. Indokolt az eredmények figyelemfelhívó tájékoztató anyagok formájában történő terjesztése. Kiemelt figyelmet kell fordítani az időskorúak sérelmére elkövetett lopások megelőzésére.
Felelős:	rendőrség
Partner:	NBT
Forrás:	minden tárgyévben 500.000 forint (szórányag), 1.000.000 forint (képzés) NBT költségvetés
Eszköz:	jogsértések körülményeivel kapcsolatos tényezők feltárása, kommunikáció
Határidő:	2014-től minden második évben
Indikátor:	értékelő jelentés, prevenciós szórányag

B. A közterületen leginkább előforduló garázda, erőszakos jellegű jogsértések visszaszorítása

Intézkedés:	A közterületek biztonságát, ezáltal az állampolgárok biztonságérzetét is nagymértékben befolyásolja a garázda, erőszakos jellegű (testi sértés, garázdaság, rongálás, kifosztás, rablás) elkövetési magatartások. E bűncselekmények kriminalisztikai jellemzői vizsgálatának eredményeit felhasználva tájékoztatással, praktikák, módszerek, metodikák kialakításával, biztonságtechnikai eszközök ajánlásával növelni kell az állampolgárok önvédelmi képességét. Ennek érdekében feltáró, elemző-értékelő vizsgálatot kell végezni a közterületen leginkább megvalósuló garázda, erőszakos jellegű
-------------	--

	jogsértésekről kriminalisztikai jellemzőik alapján. A rendőrség e tevékenységben résztvevő bünygyi és rendészeti szakembereinek szakmai továbbképzését biztosítani kell. A megelőzési módszereikről figyelemfelhívó tájékoztató anyagokat kell készíteni, és terjeszteni visszaszorításuk érdekében.
Felelős:	rendőrség
Partner:	NBT
Forrás:	minden tárgyévben 500.000 forint (szóróanyag), 1.000.000 forint (képzés) NBT költségvetés
Eszköz:	jogsértések körülményeivel kapcsolatos tényezők feltárása, szóróanyagok, kommunikáció, szakemberképzés
Határidő:	2014-től minden második évben
Indikátor:	bünygyi helyzet, prevenciós szóróanyag

C. Az ún. trükkös módszerrel elkövetett csalás, illetve lopás deliktumok visszaszorítása

Intézkedés:	A veszélyeztetett célcsoportok sértetté válásának megelőzése érdekében olyan értékelő-elemzésen alapuló prevenciós programot kell kialakítani, amely révén e jogsértések visszaszoríthatók. A rendőrség e tevékenységben résztvevő bünygyi és rendészeti szakembereinek szakmai továbbképzését biztosítani kell. A kriminalisztikai jellemzőik figyelembe vételével megelőzési módszereikről figyelemfelhívó, tájékoztató anyagokat kell készíteni és terjeszteni.
Felelős:	rendőrség
Partner:	NBT
Forrás:	minden tárgyévben 500.000 forint (szóróanyag), 1.000.000 forint (képzés) NBT költségvetés
Eszköz:	jogsértések körülményeivel kapcsolatos tényezők feltárása, kommunikáció, szakemberképzés
Határidő:	2014-től minden második évben
Indikátor:	bünygyi helyzet, prevenciós szóróanyag

D. Bünygyelőzési Centrum kialakítása, teszteléses működtetése

Intézkedés:	A bünygyselekmények számának növekedése, a szervezett bünygyezés megerősödése, a súlyos vagyon elleni bünygyselekmények megkövetelik mind az egyénektől, mind, pedig a gazdasági társaságoktól a biztonságtechnikai eszközök, rendszerek alkalmazását, a védendő érték arányának megfelelő
-------------	--

	<p>minél korszerűbb eszközök beszerzését, működtetését. A személyi tulajdon védelme elsősorban a tulajdonosra tartozik. Tőle függ, hogy lakása, lakáson kívüli értékei, hétvégi háza, autója stb. mennyire válik betörők célpontjává.</p> <p>Fontos tudatosítani, hogy a vagyonvédelmi eszközök beszerzésénél ne a költségkímélés, hanem a szakszerűség és a hatékonyság legyen a fő szempont. A lakossági igények kiszolgálásának, a megfelelő információk átadásának egyik ilyen színtere a fővárosban ismételten kialakításra kerülő kísérleti modell, az ún. Bűnmegelőzési Centrum lehet. A Bűnmegelőzési Centrum egy olyan bemutatóterem, ahol az egyének megbízható forrásból bűnmegelőzési, főképpen vagyonvédelmi tanácsokat kaphatnak a következő témákban: hogyan vigyázzanak értékeikre, hogy ne váljanak zseblopás, alkalmi vagy akár trükkös lopás áldozatává; milyen minőségű ajtókat, zárat, riasztókat, vagyonvédelmi eszközöket alkalmazzanak a biztonságuk védelmében; hogyan előzzék meg a gépkocsi-feltöréseket és lopásokat, továbbá hogyan óvhatják meg gyermeküket az internet veszélyeitől, a kábítószerrel, az erőszaktól.</p>
Felelős:	rendőrség
Partner:	BM, NGM, NFM, NBT, polgárőrség, érintett kamarák, civil szervezetek, gazdasági társaságok
Forrás:	az első évben 20.000.000 forint, azt követően évente 3.000.000 forint, költségvetés
Eszköz:	bemutató teremben elhelyezett ún. minta biztonságtechnikai eszközök, rendszerek, kommunikáció, tájékoztatók, szakemberképzés
Határidő:	2014-től folyamatos
Indikátor:	érdeklődők, minta biztonságtechnikai eszközök száma, nyitvatartási idő

E. Mobil Bűnmegelőzési Centrum kialakítása, teszteléses működtetése

Intézkedés:	<p>A lakosság mind szélesebb körének preventív jellegű elérése érdekében meg kell vizsgálni, és ki kell dolgozni, hogy a D. pontban kialakított statikus Bűnmegelőzési Centrum funkcióját dinamikus módon, mobil Bűnmegelőzési Centrumokkal az országot lefedve (a Centrumhoz illeszkedően egységesen kialakított 3 db kisbusz, amelyek működési területe: Kelet-, Közép-, és Nyugat-Magyarország) hogyan lehet biztosítani. Ezzel nemre, korra, település szerkezettől, elhelyezkedésétől függetlenül a lakosság széles köréhez hatékonyan eljuttathatók azok a rendészeti prevenciók ajánlások, amelyek segítségével az állampolgárok önvédelmi képessége fokozható.</p>
Felelős:	rendőrség
Partner:	BM, NGM, NFM, NBT, polgárőrség, érintett kamarák, civil szervezetek, gazdasági társaságok

Az előterjesztést a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának.

Forrás:	az első évben 30.000.000 forint, azt követően évente 3.000.000 forint, költségvetés
Eszköz:	3 db kisteherautó egységes kialakítása, felszerelése, kommunikáció, tájékoztatók, szakemberképzés
Határidő:	2015-től folyamatosan
Indikátor:	érdeklődők, rendezvények, települések, minta biztonságtechnikai eszközök száma, futott kilométer

7.2. Gyermek- és ifjúságvédelem

A gyermek- és ifjúságvédelem, a fiatalok nevelése annak érdekében, hogy a társadalom hasznos tagjaivá váljanak, az egész társadalom és az állam egyik legfontosabb és legalapvetőbb feladata és értéke.

A gyermek és ifjúságvédelem célcsoportját a 3-24 éves korú gyermekek és fiatalok alkotják. Ez a korcsoport kiemelten veszélyeztetett, ezért a stratégia kiemelten fókuszál a tagjaira.

A gyermek- és ifjúságvédelem területén elsődlegesen fontos szerepet játszanak az úgynevezett nevelési színterek, amelyeknek elengedhetetlen szerepe van a fiatalok védelmében, a védelmi mechanizmusaik kialakításában, az erkölcsi normák közvetítésében, az emberré válásban, a jogkövető magatartás kialakításában. Ezek a család, a nevelési-oktatási intézmények és a hasznos szabadidő-eltöltés színterei.

A legszervezettebben és leghatékonyabban a nevelési-oktatási intézmények színterén lehet olyan beavatkozási pontot kialakítani, amely hosszú távon hat, amennyiben tudatosan célozza meg a fiatalok elkövetővé és áldozattá válásának megelőzését. A családok elérése jóval nagyobb nehézséget okoz, hiszen hozzájuk a médián, a helyi bűnmegelőzési programokon, a szóróanyagokon keresztül illetve a gyermekek közvetítésével, a gyermekeknél elért magatartásváltozás befolyásoló erejével lehet eljutni. A családok életébe hatékonyan a családtámogatási rendszeren keresztül lehet beavatkozni ösztönözve a felelős gyermekvállalást, a gyermekek felneveléshez szükséges testi, lelki, szellemi és erkölcsi felelősség erősítését, hiszen a szakemberek szerint a gyermekek prevenciós védelme az anyai és az apai várandóssággal egy időben kezdődik.

Kiemelkedően fontos továbbá a szabadidő eltöltésének színtere, hiszen a legtöbb áldozattá válás és elkövetővé válás ezen a színtéren valósul meg.

A prevenció akkor a leghatékonyabb, ha az intézkedések és színterek a módszerekkel összhangban egymás hatását erősítik, és semmiképpen nem gyengítik.

A kisközösségi – családi, iskolai, hasznos szabadidő-eltöltési – színterek nevelő hatásainak erősítésével csökkenthető a kallódó fiatalok csoportja. Az egészségügyi, a szociális szolgáltatások, a szociál-, és foglalkoztatáspolitikai képviselői, az iskolák, a rendőrség, a pártfogó felügyelők és az igazságszolgáltatási szereplők közötti jelzőrendszer és együttműködés kialakítása, valamint az önkormányzati ügyosztályok közötti folyamatos munkakapcsolatok megelőzik a veszélyeztetetté és a veszélyeztetővé válást. A gyermekvédelmi jelzőrendszer működtetése a bűnelkövetés felé sodródó és az áldozattá váló fiatalok számát csökkenti.

A nevelési-oktatási intézmény azonban nem csak a bűnmegelőzési információk célba juttatásának az egyik színtere, hanem számos bűncselekmény elkövetési helyszíne (iskolai zaklatás, iskolai erőszak) vagy egyes bűncselekmények kialakulásának oksági tényezői visszavezetnek az iskolába (például önbíraskodás, rablás). Éppen ezért a nevelési-oktatási intézményekben folyó bűnmegelőzésnek kettős célja van: az áldozattá válás megelőzése mellett az elkövetővé válás megelőzését is magában foglalja.

A bűnmegelőzés fontos területe a hasznos szabadidő eltöltés megteremtése, hiszen a csellengő, céltalan gyermekek gyakran unalmukban követnek el akár súlyos bűncselekményeket. A játék, az élmények, a közösségek összefonódása olyan mikrokörnyezetet alakít ki, amely hatványozottan képes a védelmi és megtartó funkciót kifejteni, ezért alkalmas az elkövetővé válás megelőzésére, a bűnismétlés megelőzésére egyaránt.

Az ifjúság erkölcsi fejlesztése a sport egyik fontos feladata is. Az erkölcsfejlesztő feladatát a sport a benne rejlő sajátosságokon keresztül eredményesen oldhatja meg, ugyanis a csoportba való beilleszkedés, a szabályok betartása, egymás támogatása, a gyengébbek segítése; a kölcsönös bizalom, hogy az eredmények elérésében mindenki a tudása legjavát adja; a közös célok, a hagyományok ápolása, a sport törvényeinek önkéntes elfogadása, betartása, a kollektíva becsületének megvédése, hírnevének növelése közös erőfeszítések eredménye.

A gyermekek és fiatalok kiemelt kockázatú csoportot képeznek bűnmegelőzési szempontból, hiszen hiszékenységük, bizalmuk, óvatlanságuk és csekély testi erejük miatt kiváló célpontjai egy-egy bűncselekménynek. A kortárs csoport nyomására hajlamosak olyan cselekmények gyakran csoportos elkövetésére, amelynek következményeivel nincsenek tisztában, és ez az információhiány az elkövetővé válásuknak kiemelkedő kockázatát jelenti. Éppen ezért a gyermek- és ifjúságvédelem intézkedéseinek kiemelten koncentrálnia kell ezen célcsoport igényeire és a kettős célzatú speciális prevenciók kidolgozására.

A mindennapi életünket az írott és íratlan szabályok tömege határozza meg. A gyermekeknek meg kell ismerkedniük ezekkel a szabályokkal és meg kell tanulniuk, hogy ezek nagy része az ő biztonságukat szolgálja. E magatartási szabályok ismeretében várhatjuk csak el tőlük, hogy idejében felismerjék a különböző veszélyeket, azok kockázatát és lehetséges következményeit, hiszen ezáltal tudnak csak helyes döntéseket hozni.

A Btk. gyermekek és fiatalok számára nehezen érthető, illetve nem ismerik annak tartalmát. Vékony a diákcserék és a bűncselekmények közötti határmezsgye, amelyet sajnos igen gyakran átlépnek. Ennek pedig a legfőbb oka az, hogy nem tudják, mit szabad és mit nem, és gyakran sok olyasmiről hiszik, hogy diákcserék, ami kimeríti a bűncselekmény kategóriáját.

A statisztikai adatok és a szakmai tapasztalatok alapján a kettős cél figyelemmel kísérése mellett az alábbi beavatkozási területeket különíthetjük el.

Beavatkozási területek:

- Megelőző vagyonvédelem,
- Hasznos szabadidő-eltöltés,
- Konfliktusok és az erőszak megelőzése, kezelése,
- Szenvedélyek, alkohol- és drogprevenció,
- A média és az internet veszélyei.

7.2.1. Megelőző vagyonvédelem

A személyes biztonságunkért illetve tárgyaink biztonságáért elsősorban mi magunk vagyunk a felelősök. Elengedhetetlen, hogy a felnövekvő nemzedéknek átadjuk azokat az információkat, amelyekkel megelőzhetjük az áldozattá illetve az elkövetővé válásukat. A gyermekek és fiatalok pedig főképpen az életkoruk és testi erejük, tudatosságuk hiányában könnyebben válhatnak vagyon elleni bűncselekmény áldozatává és elkövetőjévé.

A megelőző vagyonvédelem feladata, hogy olyan ajánlásokat fogalmazzon meg, amelyek betartásával csökkenthetjük a sértetté válás kockázatát, és amelyek széles körben történő alkalmazása esetén csökken a vagyon elleni bűncselekmények száma.

Intézkedések:

A. Iskolai prevenciós programok – a DADA és ELLENSZER programok működtetése az általános és középiskolákban

Intézkedés:	Az általános és középiskolásokhoz el kell juttatni a megelőző vagyonvédelem azon információit, amelyek elősegítik az áldozattá és elkövetővé válásuk megelőzését. Folyamatosan biztosítani kell a rendőrség DADA és ELLEN-SZER programjainak finansziális háttérét, az oktatók többnapos képzését, a módszertan folyamatos fejlesztését.
Felelős:	rendőrség, NBT
Partner:	EMMI
Forrás:	nem igényel többletköltséget
Eszköz:	DADA és ELLEN-SZER programok iskolai megvalósítása; iskolai oktatások, pedagógusképzések tartása, DADA és ELLEN-SZER oktatók képzése, tananyagfejlesztés
Határidő:	folyamatos
Indikátor:	bűnmegelőzési előadásokkal elért gyermekek száma

B. A bűnmegelőzési oktatás kötelező bevezetése az általános és középiskolai oktatásba

Intézkedés:	Ki kell alakítani a bűnmegelőzési ismeretek általános és középiskolai oktatásának, a tanárok bűnmegelőzési képzésének kereteit, be kell vezetni a bűnmegelőzés kötelező oktatását az általános és középiskolákba.
Felelős:	NBT, EMMI
Partner:	BM, KLIK, egyházak
Forrás:	nem igényel többletköltséget
Eszköz:	szabályozás
Határidő:	keretek kialakítására 2014. augusztus, az oktatás bevezetésére 2015. augusztus
Indikátor:	bevezetett szabályozás

C. A tanárok és gyermekvédelmi felelősök bűnmegelőzési képzésének bevezetése

Intézkedés:	Ki kell alakítani és fokozatosan be kell vezetni a tanárok, gyermekvédelmi felelősök bűnmegelőzési képzését a tanárképzésben, hogy meg tudják oldani az általános- és középiskolai kötelező bűnmegelőzési oktatást.
Felelős:	NBT, EMMI
Partner:	BM
Forrás:	nem igényel többletköltséget
Eszköz:	képzések tartása, tananyagírás
Határidő:	a keretek kialakítása 2014. augusztus, az oktatás bevezetése 2015-től 2019-ig
Indikátor:	megtartott képzések száma, kiképzett oktatók száma, elkészített tananyag

D. A tanárok és gyermekvédelmi felelősök bűnmegelőzési továbbképzésének bevezetése

Intézkedés:	Ki kell alakítani és be kell vezetni a tanárok, gyermekvédelmi felelősök kötelező bűnmegelőzési továbbképzését, hogy meg tudják oldani az általános- és középiskolai kötelező bűnmegelőzési oktatást.
Felelős:	NBT, EMMI
Partner:	BM, KLIK, egyházak
Forrás:	iskolai továbbképzési keretek
Eszköz:	képzések tartása, tananyagírás, multiplikátorok képzése
Határidő:	a keretek kialakítása 2014. június, az oktatás elkezdése 2014. júniustól folyamatosan
Indikátor:	megtartott képzések száma, kiképzett oktatók száma, elkészített tananyag

E. A bűnmegelőzés integrálása a családi és iskolai napok rendezvényeinek programjába

Intézkedés:	Erősíteni kell a szülők és a tanárok együttműködését a színterek egymást erősítő hatásának fokozása érdekében. Minden nevelési-oktatási intézményben évente legalább egy alkalommal családi napot kell szervezni, ahol a helyi illetékes rendőrkapitányság bevonásával népszerűsítésre kerül a bűnmegelőzés is.
Felelős:	EMMI
Partner:	BM, NBT, KLIK, rendőrség, egyházak

Forrás:	nem igényel többletforrást
Eszköz:	családi napok, játékos vetélkedők tartása
Határidő:	a 2013-2014-es tanévtől folyamatosan
Indikátor:	megtartott családi napok száma, a családi napon megjelent résztvevők száma

F. A hazai jó gyakorlatok összegyűjtése és népszerűsítése a gyermek- és ifjúságvédelem területén

Intézkedés:	Össze kell gyűjteni a gyermek- és ifjúságvédelem területén a hazai jó gyakorlatokat, és meg kell vizsgálni azok adaptálhatóságát, fejlesztési és terjesztési lehetőségeit. Az NBT honlapján az összegyűjtött jó gyakorlatokat közzé kell tenni.
Felelős:	NBT
Partner:	rendőrség, EMMI
Forrás:	nem igényel többletköltséget
Eszköz:	jó gyakorlatok összegyűjtése
Határidő:	2014. május 31.
Indikátor:	a www.bunmegelozes.info-n közzétett jó gyakorlatok száma

7.2.2. Hasznos szabadidő-eltöltés

A hasznos szabadidő-eltöltés megszervezése, támogatása, a fiatalok szociális kompetenciáinak fejlesztése, a kis közösségek építése a bűnmegelőzés fontos eszköze és lehetősége. Számos módon (például élménypedagógia, játékos vetélkedők, kirándulások, közösségi terek fejlesztése, a sport nevelő hatásának kiaknázása, idősek bevonása szabadidős programokba, az edzők, testnevelő tanárok, utcai szociális munkások képzése és továbbképzése) érhetjük el, hogy a fiatalok a különböző szintereken (család, oktatási-nevelési intézmények és hasznos szabadidő-eltöltés keretein belül) egymást kiegészítő, egymás hatásait fokozó programokban, tréningeken, táborokban, egészségfejlesztő és -megőrző tevékenységben vehessenek részt.

Intézkedések:

A. A testnevelő tanárok és edzők bűnmegelőzési képzésének és továbbképzésének bevezetése

Intézkedés:	A gyermek- és fiatalok hasznos szabadidő-eltöltésének segítése érdekében fel kell térképezni az együttműködési lehetőségeket a különböző sportegyesületekkel. Erősíteni kell a sport és a bűnmegelőzés kapcsolatát. A testnevelő tanárok és edzők példaképként szolgálnak a fiatalok számára, és
-------------	---

	a mozgás, a sport segítségével képesek azokat a szociális kompetenciákat fejleszteni, attitűdváltozásokat elérni, amelyek a bűnmegelőzésben is fontosak (szabálykövetés, csapatmunkában történő hasznos részvétel, agresszió-levezetés, erőszakmentes konfliktusmegoldás, tisztelet, elismerés, veszteni tudás, öröm). A testnevelő tanárok és edzők képzésébe és továbbképzésébe be kell emelni a bűnmegelőzési nevelés ismereteit.
Felelős:	BM, NBT
Partner:	EMMI
Forrás:	nem igényel többletköltséget
Eszköz:	együttműködési megállapodások megkötése, képzési lehetőségek felmérése, képzési anyag elkészítése és beemelése az oktatásba
Határidő:	a felmérésre 2014. augusztus, az oktatás bevezetése 2015. augusztus
Indikátor:	együttműködések száma, képzési anyag, képzés

B. A bűnmegelőzés beemelése az állami, egyházi és önkormányzati gyermektáborok programjaiba

Intézkedés:	Az állam, az egyházak és az önkormányzatok által finanszírozott gyermektáborok programjába kötelezően fel kell venni a bűnmegelőzési ismeretek oktatását, a bűnmegelőzésben fontos attitűdök és szociális kompetenciák fejlesztését.
Felelős:	EMMI, NBT
Partner:	rendőrség, KLIK, egyházak, önkormányzatok
Forrás:	nem igényel többletforrást
Eszköz:	bűnmegelőzési táborokban játékos vetélkedők, élménypedagógiai programok rendezése
Határidő:	2014-től folyamatosan
Indikátor:	bűnmegelőzési foglalkozások száma a nyári táborokban

C. Az időskorúak aktív bevonásának vizsgálata

Intézkedés:	Meg kell vizsgálni, hogy az időskorúak hogyan vonhatóak be aktívabban a gyermekekkel és fiatalokkal kapcsolatos hasznos szabadidő eltöltési programokba, fel kell mérni a már működő jó gyakorlatokat, valamint
-------------	---

	javaslatot kell készíteni, hogyan lehet a jó gyakorlatokat országos szinten kiterjeszteni.
Felelős:	NBT
Partner:	EMMI, BM
Forrás:	nem igényel többletköltséget
Eszköz:	munkacsoport keretében vizsgálat
Határidő:	a felmérésre 2014. december 31.
Indikátor:	jelentés

7.2.3. Konfliktusok és az erőszak megelőzése, kezelése

Mindannyian valamely adott kulturális háttérben nővünk fel. Életünket, ünnep- és hétköznapijainkat, tapasztalatainkat, viselkedésünket, társadalmi, környezeti jelenségekhez való viszonyulásainkat meghatározzák azok a körülmények, amelyeket az adott kultúra biztosít számunkra.

A különböző mikrokultúrák észrevétlenül vannak jelen életünkben, amelyekre tudatosan sokszor fel sem figyelünk. A gyerekek, fiatalok sokszínű társadalmi, kulturális háttérének felismeréséhez, tudatosításához és megfelelő kezeléséhez az ifjúsági szakma szakembereinek a pozitív, elfogadó szellemű hozzáálláson kívül megfelelő ismeretekkel és képességekkel kell rendelkezniük.

Az interkulturális tanulási folyamat fő jellemzője, hogy tiszteletben tartja a különböző kultúrák értékeit, szokásait, hagyományait. Kiemelt céljai:

- a több kultúrára épülő személyiségfejlesztés, amellyel a legfőbb cél, hogy a gyerekek, serdülők és fiatalok előnyként éljék meg az eltérő kulturális háttérrel,
- a kisebbségi kultúra fenntartása, beleértve a vallás, a nyelv, a normák, a tradíciók, a társadalmi értékek, a társas kapcsolatok ápolását,
- átfogó értékek felkarolása, fejlesztése, amelyek mind a kisebbség, mind pedig a többség számára fontosak és értékesek,
- a teljes kulturális beolvadás megakadályozása, ezáltal remélhető, hogy a kisebbségek fennmaradnak, kulturális identitásuk megerősödik, fejlődhetnek a többségi környezetben,
- a nyelvi kompetenciák, érzelmi kompetenciák, valamint az emberi jogok, az érdekérvényesítés ismereteinek és készségeinek fejlesztése, az előítéletes szemlélet átfordítása.

Az előítéletek, a sztereotípiák, a rasszista megnyilvánulások egyaránt negatívan hatnak a megtestesítő személyekre és azokra, akikre irányul, hiszen aláássák az érintett csoport önértékelését, áttételesen hatnak az adott csoportba tartozó emberek munkahelyi, a tanulók iskolai teljesítményére, önmagukkal szemben támasztott igény szintjükre, önértékelésükre, mindennapi közérzetükre, mentálhigiénés állapotukra is.

Az interkulturális tanulás folyamata, különösen az előítéletek, sztereotípiák lebontásának szisztematikus küzdelme akkor lehet eredményes, ha együtt és egymást erősítve vesznek benne részt a különböző szereplők.

Intézkedések:

A. Módszertan készítése az iskolai erőszak hatékony megelőzése érdekében

Intézkedés:	Össze kell gyűjteni az oktatási-nevelési intézményekben előforduló erőszakos esetek kezelésére kidolgozott eredményes és a gyakorlatban hatékonynak bizonyult hazai és nemzetközi konfliktusmegelőző, -kezelő programokat. A felmérés eredménye alapján a hatékony, magyarországi alkalmazásra alkalmas programokról – azok módszertani leírását is tartalmazó – összeállítást kell készíteni, amelyet terjeszteni kell az oktatási-nevelési intézményekben.
Felelős:	NBT
Partner:	EMMI, rendőrség, KLIK, egyházak
Forrás:	elektronikus terjesztés esetén nem igényel többletköltséget
Eszköz:	módszertanok összegyűjtése
Határidő:	2015. március 31.
Indikátor:	összegyűjtött módszertanok száma, összeállított módszertani ajánlás, elért oktatási-nevelési intézmények száma

B. A bűnmegelőzési ismeretek integrálása már működő felzárkóztatási programokba

Intézkedés:	Össze kell gyűjteni azon szervezeteket, amelyek hátrányos helyzetű, különösképpen roma fiatalok számára működtetnek felzárkóztatási programokat. Meg kell vizsgálni, hogy az összegyűjtött (főképpen játszóházakban, tanodákban, közösségi tereken működtetett) programokba a bűnmegelőzési (áldozattá és elkövetővé válást megelőző) ismeretek, szociális kompetenciafejlesztő játékok integrálhatók-e, ki kell dolgozni a módszertanát annak, hogy az áldozattá és elkövetővé válást megelőző ismeretek, és szociális kompetenciafejlesztő játékok hogyan integrálhatók be a már futó programokba, és az arra alkalmasakba be kell illeszteni ezen ismeretek oktatását.
Felelős:	NBT, EMMI
Partner:	rendőrség
Forrás:	1 millió forint, NBT költségvetése
Eszköz:	jó gyakorlatok összegyűjtése, módszertan kidolgozása
Határidő:	2015. február 28.

Indikátor:	az összegyűjtött programok száma, azon programok száma, amelyekben sikeresen integrálásra kerültek a bűnmegelőzési ismeretek, illetve szociális kompetenciafejlesztő játékok
------------	--

C. Iskolai mediátorok képzése

Intézkedés:	<p>Az iskolai erőszak megelőzése, valamint a konfliktusok erőszakmentes feloldása érdekében minden nevelési-oktatási intézményben legalább egy fő iskolai mediátort kell képezni, aki a módszer alkalmazásával enyhíteni tudja a szülők és tanárok; tanárok és tanárok; tanárok és diákok; diákok és diákok; szülők és diákok között felmerülő konfliktusokat.</p> <p>Az iskolai mediátorképzéssel egy újfajta konfliktus-feloldási lehetőség nyílik az oktatási intézményekben, mert bár 2004. óta létezik az oktatásügyi közvetítés intézménye, de ez utóbbi eljárás az olyan vitás kérdések rendezésére szolgál, mint például az intézmények átalakulása kapcsán kialakult viták, oktatási intézmény és fenntartója közötti szerződés vitatott kérdései, vagy a fegyelmi ügyeket követő, vagy megelőző egyeztetések. Az iskolai mediátorok rendszerének kialakításával lehetővé válik az iskolákban előforduló erőszakos magatartás- és viselkedésminták helyben történő kezelése.</p>
Felelős:	NBT, EMMI
Partner:	KLIK, egyházak
Forrás:	évi 2 millió forint, NBT éves költségvetése; a nevelési-oktatási intézmények képzési, továbbképzési forrása
Eszköz:	mediátor képzés
Határidő:	2018
Indikátor:	nevelési-oktatási intézményenként egy fő iskolai mediátor

D. A család védelmi funkciójának növelése

Intézkedés:	<p>Ki kell alakítani a szülői felelősség hatékonyabb és konkrétabb számonkérhetőségének rendjét a családtámogatási rendszeren belül. Egy szakemberekből álló munkacsoport keretein belül meg kell vizsgálni azokat a szükséges jogszabály-módosításokat, amelyeken keresztül elérhető a család védelmi funkciójának növelése, a gyermekek veszélyeztetésének csökkentése. Meg kell vizsgálni továbbá, hogyan biztosítható helyi önkormányzati szinten a szülők képzésének, továbbképzésének intézményrendszere.</p>
Felelős:	EMMI, KIM, NGM, BM
Partner:	rendőrség, NBT

Forrás:	nem igényel többletköltséget
Eszköz:	munkacsoport működtetése
Határidő:	folyamatos
Indikátor:	munkacsoport üléseinek száma, kidolgozott intézkedések száma, megvalósított intézkedések száma

7.2.4. Szenvedélyek, alkohol- és drogrevenió

Otthonról kapott vagy átvett stabil értékrend híján a fiatalok az ifjúsági szubkultúrában keresik identitásukat, és ott gyakran alkoholt, esetleg kábítószer fogyasztanak, és hajlandók a „kisebnek” tekintett szabályszegések akár csoportos elkövetésére is. Vizsgálatok bizonyították, hogy azok a fiatalok kevésbé veszélyeztetettek, akik jól érzik magukat környezetükben, magabiztosabbak, sikereesebbek, ezért nem, vagy kisebb mennyiségben fogyasztanak alkoholt, drogot, nem dohányoznak, nem válnak elkövetővé vagy áldozattá. Ez a szemléletmód új alapokra helyezi az iskolai és fiatalok drog- és bűnmegelőzést.

Bár a felnőtt társadalom gyakran igen szigorú normák, jogszabályok megalkotását is indokoltnak tart a gyermekkorúak védelme érdekében, az indokolatlan (vagy annak érzett) tiltás önmagában ugyanolyan kontraproduktív lehet, mint a túlzottan liberális, vagy nem megfelelően érvényesülő szabályozás. A tudományos, elrettentésen alapuló felvilágosító előadások sokkal inkább a figyelemfelkeltést szolgálják, mint hatékonyan és hosszú távon megoldják a problémákat, éppen ezért a gyermek- és ifjúságvédelem területén ezeket a módszereket minél jobban kerülni kell. A kamaszokra jellemző ellenállás ugyanis gyakran még vonzóbbá teszi a jogsértéseket, a drogok kipróbálását és a deviáns magatartást. Azok a módszerek a hatékonyak, amelyek a gyermekek és fiatalok érdeklődését fel tudják kelteni, fent tudják tartani, és nem csak az információbővítést, hanem az attitűdváltozások elérését is megcélozzák.

Intézkedések:

A. Szórakozóhely-ellenőrzések fokozása

Intézkedés:	A kábítószer-fogyasztás és a 18 év alattiak alkoholfogyasztásának visszaszorítása érdekében szigorítani kell a szórakozóhelyekkel, vendéglátóipari egységekkel szembeni fellépést, fokozni kell a szórakozóhelyek és környékének ellenőrzését.
Felelős:	EMMI, KIM, BM, NGM, NAV
Partner:	rendőrség, polgárőrség
Forrás:	nem igényel többletköltséget
Eszköz:	jogszabály-módosítás, ellenőrzés fokozása
Határidő:	folyamatosan

Indikátor:	feltárt esetek száma, kirótt bírságok összege
------------	---

B. 18 év alattiak szórakozóhely-látogatásának szabályozása

Intézkedés:	A fiatalok alkohol- és kábítószer-fogyasztásának visszaszorítása érdekében meg kell vizsgálni, hogy jogalkotással hogyan érhető el az, hogy a szórakozóhelyek a 18 év alatti gyermekeket felnőtt kísérő nélkül ne fogadhassák.
Felelős:	EMMI, KIM, BM, NGM, NAV
Partner:	NBT, rendőrség
Forrás:	nem igényel többletköltséget
Eszköz:	szabályozás felülvizsgálata
Határidő:	2014. május 31.
Indikátor:	vizsgálati jelentés

C. Az ELLEN-SZER programhoz tananyag készítése

Intézkedés:	Az ELLEN-SZER program a rendőrség középiskolásoknak készített biztonságra nevelő programja. A program futása óta szerzett tapasztalatok indokolttá tették, hogy a sikeres oktatás elősegítése érdekében egy új, az oktatók munkáját segítő kézikönyv kerüljön összeállításra.
Felelős:	rendőrség, NBT
Partner:	-
Forrás:	1 millió forint, NBT költségvetése
Eszköz:	tananyagírás
Határidő:	2014. december 20.
Indikátor:	elkészült tananyag, nyomtatott tankönyvek száma

D. Az élménypedagógia módszerének népszerűsítése, trénerképzések tartása tanároknak

Intézkedés:	Népszerűsíteni kell az élménypedagógia módszerét. Lehetővé kell tenni az élménypedagógiai trénerképzésben részt venni kívánó pedagógusok számára, hogy részt tudjanak venni ilyen képzésben. A nevelési-oktatási intézmények továbbképzési keretének elosztásakor igény esetén évente legalább egy fő képzését biztosítani kell. A trénerképzésen részt vevők vállalják, hogy az osztályfőnöki munkájuk, az osztálykirándulások megszervezése során a
-------------	---

	módszert kötelezően alkalmazzák.
Felelős:	NBT, EMMI
Partner:	KLIK, egyházak
Forrás:	évi 1 millió forint, NBT költségvetése; nevelési-oktatási intézmények képzési, továbbképzési forrása
Eszköz:	élménypedagógiai trénerképzések szervezése
Határidő:	2014-től folyamatosan
Indikátor:	élménypedagógiai trénerképzésen részt vettek száma, megtartott trénerképzések száma

7.2.5. A média és az internet veszélyei

Korunk elengedhetetlen információforrása a média és az internet, amelyek használata mind az elkövetővé mind az áldozattá válás szempontjából kiemelkedő kockázatot jelent. A televíziózás, a számítógépes játékok erőszak-közvetítő hatása számos tudományos kutatás alapjául szolgál.

A közösségi portálok használata nemcsak vonzó a fiatalok körében, hanem a közösségi életük nagy része ebben a kibertérben játszódik. Amennyiben nem ismerik meg, hogy honnan és milyen veszélyek leselkednek rájuk, nem várható el tőlük, hogy el tudják kerülni a veszélyhelyzeteket.

Intézkedések:

A. Biztonságos internethasználat

Intézkedés:	El kell juttatni a fiatalokhoz a biztonságos média és internethasználatához szükséges információkat.
Felelős:	rendőrség, NBT
Partner:	EMMI, NMHH
Forrás:	nem igényel többletforrást
Eszköz:	DADA és ELLEN-SZER programok, iskolai előadások tartása, internet, közösségi oldalak
Határidő:	folyamatos
Indikátor:	elért fiatalok száma

7.3. A bűncselekmények áldozatainak segítése, az áldozattá válás megelőzése

A kriminálpolitika napjainkra már felismerte, hogy az elkövetők alapvető emberi jogainak betartása mellett az áldozatok jogait is biztosítani kell. Az állam áldozatpolitikai feladatai, ezen belül áldozatsegítési kötelezettsége is, egyrészt az állami büntetőhatalom monopóliumából, másrészt a bűnmegelőzés alapjogi céljából és az állam azon kötelezettségéből ered, amely szerint az alapvető jogok tiszteletben tartása és védelme az állam elsőrendű kötelezettsége. Az állam alapjogvédelmi kötelezettsége magában foglalja, hogy pozitív intézkedésekkel gondoskodik az érvényesülésükhöz szükséges feltételek kialakításáról. Az állam nem lehet tétlen az olyan helyzetekkel szemben, amelyek az alapjogokat sértik, ilyen esetekben az összes rendelkezésére álló eszközzel mindig fel kell lépnie.

A kriminálpolitika részeként ma már az állam az elkövetők megbüntetésével mellett lehetővé teszi, hogy más szempontok is érvényesüljenek, többek között a megelőzés és a helyreállítás.

A helyreállító igazságszolgáltatás koncepciója azt jelenti, hogy elfogadjuk a bűncselekmény következtében sértetté, áldozattá vált személyek jogos igényét arra, hogy megváltozott élethelyzetükben segítséget kapjanak. Az áldozat innentől kezdve már nemcsak egy speciális, az esetről közvetlen ismeretekkel rendelkező tanú, hanem olyan személy, akinek érzelmi, pszichikai, fizikai, végső soron anyagi rehabilitációja, társadalmi integrálása az egész közösség érdekében áll. Napjaink kriminálpolitikájának éppen ezért kiemelt feladata a bűnözés okozta káros hatások csökkentése és a bűncselekményeket elszenvedő személyek társadalmi, erkölcsi és anyagi sérelmeinek enyhítése, amellyel az állam kifejezésre juttatja, hogy a társadalom, a közösség szolidáris az áldozatokkal.

Az áldozatsegítés során nem szabad szem elől téveszteni a prevenciók vonatkozásokat sem. A vizsgálatok és felmérések ugyanis egybehangzóan azt jelzik, hogy aki bűncselekmény áldozatává vált, a jövőben nagyobb eséllyel lesz újabb, azonos vagy más típusú bűncselekmény áldozata, mint az, aki még nem volt sértett.

Az áldozatsegítés területén integrált és összehangolt megközelítésre van szükség, összhangban a bűncselekmény áldozatává váló személyek jogainak érvényesítését és támogatásuk javítását szolgáló stratégiáról szóló tanácsi következtetésekből foglaltakkal. A hazai implementáció előtt álló 2012/29/EU irányelv minimumszabályokat állapít meg a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozóan.

A jól működő áldozatpolitika nem csak a bűncselekmények áldozatai számára jár előnyökkel, a társadalom egésze számára is hasznos, hiszen általa hosszú távon csökkenhet a bűnözésre, az egészségügyi és a szociális ellátórendszerre fordított kiadások összege, az áldozattá válás kockázata, nőhet a feljelentési hajlandóság, javulhat az igazságszolgáltatás működésének hatékonysága.

Beavatkozási területek:

- Az áldozattá válás megelőzése,
- A másodlagos viktimizáció elkerülése,
- Áldozatsegítő szolgáltatások szélesítése.

7.3.1. Az áldozattá válás megelőzése

Az áldozattá válás elkerülését szolgáló megoldások az áldozatpolitika lényeges részét képezik. A stratégia kiemelten fókuszál arra, hogyan jut el az állampolgárokhoz a bűncselekmény áldozatává válás megelőzéséhez szükséges, az állampolgár saját cselekvését, viselkedését orientáló

információ. Ennek érdekében fontos a bűnügyi elkövetési módszerek folyamatos monitorozása és az így nyert információk célzott visszacsatolása.

Az időskorúak életkori, fizikai, mentális sajátosságaikból, és a társadalomban betöltött szerepükénél fogva az átlagnál sérülékenyebbek, kiszolgáltatottabbak, ezáltal fokozottabban veszélyeztetettek bizonyos bűncselekményekkel szemben. Egészségi állapotuk, sokszor magányos, elszigetelt életmódjuk és anyagi lehetőségeik miatt ugyanakkor kevésbé képesek a bűncselekmények elleni védekezésre. Megkönnyíti az elkövetők dolgát, hogy az idős emberek könnyen kötnek ismeretséget, legtöbb esetben örülnek, hogy beszélgethetnek valakivel, így a bűnelkövetők könnyen a bizalmukba férkőznek.

Az tettesek a sérelmükre elkövetett bűncselekmények során azt használják ki, hogy az áldozatok jószívűek, hiszékenyek, többnyire egyedül vannak, könnyű megtörni az ellenállásukat. Az óvatlanság, a túlzott bizalom még mindig gyakori áldozati magatartás. Az idős emberek korukból, egészségi állapotukból, életmódjukból, szokásaikból, hiszékenységből adódóan könnyebben megtéveszthetők. Ezen okok miatt elmondhatjuk, hogy bűnözői csoportok specializálódtak az időskorúak sérelmére elkövetendő bűncselekmények módszereinek kidolgozására és elkövetésére.

Az időskorúak védekezési képessége leginkább azzal növelhető, ha az áldozattá válásuk módszereit, az elkerülés eszközeit és lehetőségeit eljuttatjuk hozzájuk újra és újra, hiszen idős koruknál fogva, ha nem érinti őket bűncselekmény személyesen, illetve nem jut el hozzájuk bizonyos időközönként prevenciók ajánlás, hajlamosak elfelejteni az elkerülési módokat, illetve előfordulhat, hogy nem ismerik fel az átveréseket.

Intézkedések:

A. Mélni kell a rendőrség áldozattá válás megelőzési kockázatközpontú módszertanának érvényesülését

Intézkedés:	A rendőrség bűnmegelőzési tevékenységéről szóló 20/2010 (OT. 10.) ORFK Utasítás 36. pontja értelmében az ORFK Bűnmegelőzési Osztálya a kiemelt kockázatú csoportok áldozattá válásának megelőzésére módszertani útmutatót dolgozott ki. Országosan mindenütt meg kell vizsgálni az utasítás 36. pontjának és a hozzá kidolgozott módszertannak az érvényesülését és a végrehajtás hatékonyságát. A vizsgálatról évente jelentést kell készíteni.
Felelős:	rendőrség
Partner:	BM, NBT
Forrás:	nem igényel többletforrást
Eszköz:	felülvizsgálat
Határidő:	2014. május 31., onnantól kezdve minden év májusa
Indikátor:	jelentések a BM és NBT részére

B. Egységes rendőrségi szóróanyagok az áldozattá válás megelőzése érdekében

Intézkedés:	Egységes rendőrségi szóróanyagok készítése az áldozattá válás megelőzése érdekében a lakosságot leginkább veszélyeztető területeken. a) Az elkészítendő szóróanyagok témaköreinek meghatározása. b) Az a) pontban meghatározott témakörökben szóróanyagok készítése. c) A szóróanyagok nyomtatása igény szerinti példányszámban és ezek terjesztése a területi és helyi szervek, valamint a polgárőrség segítségével.
Felelős:	NBT, rendőrség
Partner:	polgárőrség
Forrás:	a) pont: forrást nem igényel b) pont: 2014-ben 10 millió forint, NBT költségvetése c) pont: 2015-től évi 3 millió forint, NBT költségvetése
Eszköz:	szóróanyagok készítése
Határidő:	a) pontra: 2013. december b) pontra: 2014. szeptember c) pontra: 2015-től folyamatosan
Indikátor:	elkészített szóróanyagok típusának száma, nyomtatott szóróanyagok példányszáma

C. Szakemberképzések az időskorúak áldozattá válásának csökkentése érdekében

Intézkedés:	Képzések szervezése az idősök ellátásában, védelmében érintett állami és civil szervezetek szakembereinek, (rendőrség, szociális munkások, jelzőrendszeres diszpécser szolgálatokon dolgozók, tanyagondnokok) a történelmi egyházak képviselőinek annak érdekében, hogy képessé váljanak szakszerű áldozattá válás megelőzési információk átadására az időskorúak számára.
Felelős:	rendőrség
Partner:	NBT, EMMI, önkormányzatok, egyházak
Forrás:	nem igényel többletköltséget
Eszköz:	Képzési tematika összeállítása
Határidő:	2014-től folyamatosan
Indikátor:	megtartott képzések száma, a képzéseken résztvevők száma

D. Áldozattá válás megelőzési tájékoztatás az időskorúak részére

Intézkedés:	Az idősothonokban, idősök napközijében az időskorúak védekezési képességének növelése érdekében félévente egy alkalommal előadások, foglalkozások tartása, a sértetté váláshoz vezető körülmények, az elkövetési
-------------	--

	módszerek és a megelőzési lehetőségek megismertetése a célcsoport tagjaival
Felelős:	rendőrség
Partner:	NBT
Forrás:	nem igényel többletköltséget
Eszköz:	előadások tartása
Határidő:	2014-től folyamatosan
Indikátor:	megtartott előadások száma, elért idők száma

7.3.2. A másodlagos viktimizáció elkerülése

Másodlagos viktimizáció esetén a sérelem nem a bűncselekmény közvetlen eredménye, azt az áldozatoknak a hatóságok, illetve a vele kapcsolatba kerülők nem megfelelő viszonyulása okozza. Sok áldozat ugyanis kétszer sérül, először, mint a bűncselekmény, másodszor, mint az igazságszolgáltatási rendszer áldozata. A szekunder károsodás sok esetben súlyosabb lehet, mint a primer. A cél az, hogy a bűncselekményt követően az igazságszolgáltatási rendszer résztvevői, a rehabilitációt végzők újból már ne viktimizálják az áldozatot. Ennek megelőzésében alapvetően fontos az áldozatokkal kapcsolatba kerülő szervek, szervezetek (rendőrség, ügyészség, bíróság, közigazgatás, egészségügy) szerepe, valamint a bűncselekmény elszenvédőjének megfelelő rehabilitációja. A másodlagos viktimizáció csökkentése növeli az állampolgárok hatóságokba vetett bizalmát, együttműködési hajlandóságát, ugyanakkor csökkenti a bűnözéstől való félelmet.

Intézkedések:

A. A szekunder viktimizáció elkerülését szolgáló szakmai protokollok megalkotása, a működés nyomon követése és monitoringja

Intézkedés:	<p>Munkacsoport keretében fel kell térképezni mindazokat az állami szervezeteket, önkormányzati intézményeket, egyházi és civil szervezeteket, amelyek kapcsolatba kerülnek bűncselekmények áldozatává vált személyekkel. Az azonosított állami és önkormányzati szervezeteknél fel kell mérni a másodlagos áldozattá válás kockázatait, és ki kell dolgozni a kockázatokra reflektáló, a másodlagos áldozattá válás specialitásaira figyelemmel levő protokollokat. Ki kell dolgozni a protokollok működésének nyomon követését, monitoringját is. A protokollok kidolgozásakor kiemelt figyelmet kell fordítani a sérülékeny áldozatokra.</p> <p>Azoknál az intézményeknél, szervezeteknél, ahol már vannak ilyen protokollok, felül kell vizsgálni és szükség esetén módosítani kell azokat.</p> <p>A munkacsoportnak vizsgálnia kell azt is, hogy milyen feltételekkel írható elő kompetencia alapú alkalmassági vizsgálat és fejlesztés a sértettekkel/áldozatokkal kapcsolatba kerülő szakemberek részére.</p> <p>Az egyházi és civil szervezeteket ösztönözni kell a kockázatok felmérésére, protokollok kidolgozására, működtetésre és monitoringjára. Számukra keret-protokollt kell készíteni.</p>
-------------	--

Felelős:	KIM
Partner:	BM, EMMI, OBH, Lü, NAV, rendőrség, KIH, NBT
Forrás:	8.000.000 forint, központi költségvetés
Eszköz:	adatbázis létrehozása, protokollok kidolgozása
Határidő:	2015.
Indikátor:	éves felülvizsgálat lezajlik

B. A szekunder viktimizáció elkerülését szolgáló módszerek alap- és továbbképzések részévé tétele

Intézkedés:	Ki kell dolgozni a másodlagos viktimizáció elkerüléséhez szükséges technikák képzési tananyagát és az oktatás módszertanát. A kidolgozott oktatási tananyagot és az oktatásmódszertant a közép és felsőfokú rendészeti oktatásban, valamint valamennyi, az áldozatokkal kapcsolatba kerülő szakma továbbképzési programjában oktatni, illetve használni kell. A képzési anyagokat szakterületektől függően, differenciált tartalommal kell kidolgozni.
Felelős:	KIM
Partner:	EMMI, BM, NKE, KIH, NBT, OBH, Lü, NAV, rendőrség
Forrás:	8.000.000 forint, központi költségvetés
Eszköz:	képzési anyagok, modulok
Határidő:	2015
Indikátor:	képzési anyag elkészülte, éves felülvizsgálat lezajlik

C. Sértettek, tanúk számára információs pultok biztosítása

Intézkedés:	Az állampolgárok a nem ismert, ritkán tapasztalt eljárásokat nehezen értik meg, idegenkedve fogadják. Folyamatban lévő ügyekben ritkán kapnak érdemi tájékoztatást. A büntetőeljárásban történő megfelelő eligazodását egyes országokban (például Franciaország) információs pultok segítik, ahol a büntetőeljárásokban sértettként/tanúként érintetteknek a saját ügyekben érdemi felvilágosítással szolgálnak arról hogyan áll az adott ügy, mikorra várható a következő lépés, továbbá bárki számára általános jellegű tájékoztatást adnak a szervezet működéséről. Mindezt naprakész informatikai rendszer támogatja. Felismerték ugyanis, hogy az igazságszolgáltatás végső soron az állampolgárokért van. Az igazságszolgáltatás áttekinthetősége nem csak demokratikus követelmény, hanem csökkenti az azzal kapcsolatos fenntartásokat, a szekunder viktimizáció ártalmas hatásait, de fokozza a
-------------	--

	sértettek, tanúk hatóságokkal való együttműködését is. Az információs pultok Magyarországi bevezetésének vizsgálata érdekében modellprojekt indításához módszertant kell kidolgozni, majd az ország három különböző megyei jogú városában másfél év időtartalomban modellprojekt keretében tesztelni a nyomozóhatóságokon, az ügyészségeken és a bíróságokon.
Felelős:	KIM, OBH, Lü, rendőrség
Partner:	KIH, NAV
Forrás:	30.000.000 forint, központi költségvetés
Eszköz:	modellprojekt
Határidő:	2015-2016
Indikátor:	modellprojekt értékeléséről készített jelentés

7.3.3. Áldozatsegítő szolgáltatások szélesítése

Az állami áldozatsegítést az Ást. szabályozza. A törvényben meghatározott feladatokat a fővárosi és megyei kormányhivatalok igazságügyi szolgálata, valamint a Közigazgatási és Igazságügyi Hivatal látják el. A szolgálat működésének több mint hét éves tapasztalatai, az ezalatt megvalósított modellprogramok, valamint az áldozatok igényei alapján megfogalmazhatók azok a fejlesztési-, illetve hiányterületek, amelyek az állami áldozatsegítést úgy teszik teljesebbé, hogy szélesítik a nyújtott szolgáltatások körét, hatékonyabban mérséklék a bűnözés okozta pszichés károkat, megkönnyítik a nyújtott szolgáltatások elérését.

Intézkedések:

A. Hatékonyabb rendőrség által nyújtott tájékoztatás az áldozatsegítő szolgálat által biztosított támogatási lehetőségekről

Intézkedés:	<p>A magyar áldozatsegítő rendszer úgy került kiépítésre, hogy az áldozatoknak a rendőrségi tájékoztatást követően aktívan, kérelmezőként kell fellépniük annak érdekében, hogy segítséghez jussanak. A rendőrség és a határőrség áldozatsegítő feladatairól szóló 17/2007. (III. 13.) IRM rendelet szerint a rendőrség minden sértettnek – akkor, amikor az adott ügyben a rendőrséggel először kerül kapcsolatba – átadja a városi és megyei kormányhivatalok igazságügyi szolgálata által a rendőrségre eljuttatott tájékoztatót, egyúttal szóban felhívja figyelmüket az áldozatsegítés lehetőségére és arra, hogy az Ást. szerinti áldozatsegítő támogatások igénybevételéhez szükséges igazolást a rendőrség kérelmükre kiállítja. Az áldozatoknak nyújtott tájékoztatásnak nem kellően hatékony formája a feljelentési jegyzőkönyv egyik bekezdésének – több más figyelmeztetéssel, figyelemfelhívással együtt történő – aláírása.</p> <p>Az áldozatsegítő szolgálat által biztosított támogatások lehetőségéről szóló tájékoztatás hatékony módjáról munkacsoport keretében protokollt kell kidolgozni az alábbi szempontokra figyelemmel:</p> <p>A rendőri munka sajátosságaira. A sértett bűncselekményt követő pszichés</p>
-------------	--

	állapotára. A tájékoztatás formája, módja, mértéke és részletessége az áldozat sajátos szükségleteitől és személyes körülményeitől, valamint a bűncselekmény típusától vagy természetétől függően változhat. A tájékoztatást egyszerű és közérthető nyelven kell nyújtani. Ki kell dolgozni a protokoll működésének nyomon követését, monitoringját is.
Felelős:	KIH, rendőrség
Partner:	KIM, BM, NBT, kormányhivatalok, egyetemek, Lü
Forrás:	2 millió forint, NBT költségvetése
Eszköz:	munkacsoport
Határidő:	2014. december 31.
Indikátor:	protokoll elkészül

B. Országossá kell tenni a civil önkéntes áldozatsegítői hálózatot, az áldozatsegítő szolgálatoknál szociális munkásokat kell alkalmazni

Intézkedés:	A területi áldozatsegítő szolgálatok egy kivételével a megyeszékhelyen találhatóak, a területi áldozatsegítő szolgálatoknál jellemzően két fő dolgozik. Az áldozatsegítő szolgálat működésének kezdetétől komoly problémát jelentett az, hogy a nem megyeszékhelyen élő áldozatok milyen módon juthatnak hozzá a támogatásokhoz, a személyes segítségnyújtáshoz. A TÁMOP 5.6.2. „A társadalmi kohéziót erősítő bűnmegelőzési és reintegrációs programok módszertani megalapozása” című projekt keretében kipróbálására került az önkéntes rendszer, amely a segítségnyújtás térbeli és időbeli korlátozottságát orvosolni képes. Az önkéntesek érzelmi támogatást és az ügyintézéshez adminisztratív segítséget nyújtanak, ezzel a nem megyeszékhelyen élő áldozatok számára is elérhetővé teszik a szolgáltatást. A projekt kilenc megyében valósult meg, a kidolgozott módszertan és a meglévő tapasztalatok alapján az önkéntes áldozatsegítő hálózat országossá tehető. Az önkénteseket fel kell készíteni arra is, hogy a büntetőeljárás során a sértettet, tanút, ha kéri, az eljárási cselekményekre el tudják kísérni, mert egyes esetekben az elkövetővel való esetleges találkozás gondolata komoly pszichés nyomást jelent (ez a tanúkenti meghallgatás sikerét is rontja), ilyenkor a támogató fizikai jelenlét komoly segítség (hasonló megoldást alkalmaz például Hollandia). A területi áldozatsegítő szolgálatoknál önkéntes-szervezőként szociális munkást kell alkalmazni, aki emellett az érdekvédelem elősegítése áldozatsegítő szolgáltatást a jelenleginél hatékonyabban tudja ellátni.
Felelős:	KIM, KIH, kormányhivatalok
Partner:	Polgárőrség, civil szervezetek, egyházak, önkéntesek
Forrás:	tréning vonatkozásában KIH költségvetése évi 10.000.000 forint, létszámfejlesztés és működtetés vonatkozásában a kormányhivatalok

	költségvetése évi 110.000.000 forint.
Eszköz:	kidolgozott módszertan, meglévő tapasztalatok
Határidő:	2015-től folyamatos
Indikátor:	járásonként egy önkéntes, megyénként egy önkéntes szervező

C. A pszichológiai segítségnyújtáshoz való hozzáférés lehetőségének országossá tétele

Intézkedés:	A pszichés károsodásokat jelenleg az áldozatsegítő szolgálat csak eseti jelleggel tudja kezelni. Azoknak a személyeknek, akik különösen kiszolgáltatottak, vagy akik olyan helyzetbe kerülnek, amelynek következtében különösen nagymértékben ki vannak téve a sérelem kockázatának, pszichológiai szaksegítségben is kell részesülniük. A fentiekkel összhangban a 2012/29/EU irányelv 9. cikk (1) bekezdés c) pontja el is várja azt, hogy az áldozatok az áldozatsegítő szolgálatnál pszichológiai segítségnyújtásban is részesüljenek. Az áldozatsegítő szolgálatnál országosan nem megoldott a pszichológiai segítségnyújtás. Ezt az ellátási formát, az egyenlő esélyek biztosítása érdekében is fejleszteni szükséges és országossá kell tenni.
Felelős:	KIM, kormányhivatalok
Partner:	KIH
Forrás:	évi 80.000.000 forint, kormányhivatalok költségvetése
Eszköz:	pszichológusok alkalmazása és felkészítése
Határidő:	2015-től folyamatos
Indikátor:	áldozatsegítő szolgálatonként egy pszichológus

D. Az állami kárenyhítés rendszerének felülvizsgálata

Intézkedés:	Az állami kárenyhítést az Ást. szabályozza. A törvény értelmében a bűncselekménnyel okozott kár mértékét iratokkal kell igazolni. A gyakorlati tapasztalat az, hogy a bűncselekményt követő három hónapos igényérvényesítési határidőn belül nagyszámú esetben nehézséget okoz a kár mértékét igazoló iratok (például a nem ritkán a három hónapon túlnyúló orvosi kezelések díja) beszerzése. Tekintettel arra is, hogy a kárenyhítés olyan szándékos, személy elleni erőszakos bűncselekmények esetén jár, amelyek következményeként a sértett testi épsége, egészsége súlyosan károsodott, vagy a sértett meghalt, ezért lehetőség szerint az áldozatok ügyintézésnek, igényérvényesítésének könnyítése indokolt. Mindezekre tekintettel felül kell vizsgálni a kár mértékét igazoló iratok csatolásának törvényi előírását. Meg kell vizsgálni azt is, hogy – az állami kárenyhítés egyéb feltételeinek fennállása
-------------	--

	<p>esetén – indokolt lehet-e a kár mértékének igazolása helyett, vagy a mellett kárátalány bevezetése.</p> <p>A felülvizsgálatnak ki kell terjednie az igényérvényesítési határidő hosszának, valamint az állami kárenyhítést biztosító szervezeti keretek vizsgálatára is.</p>
Felelős:	KIM
Partner:	KIH, kormányhivatalok
Forrás:	nem igényel többletforrást
Eszköz:	felülvizsgálat
Határidő:	2014. május 1.
Indikátor:	vizsgálati jelentés elkészítése

E. 24 órás telefonos diszpécser szolgálat fenntartása és országossá tétele

Intézkedés:	<p>A TÁMOP 5.6.2. „A társadalmi kohéziót erősítő bűnmegelőzési és reintegrációs programok módszertani megalapozása” keretében kialakításra került és megkezdte működést a 24 órás telefonos diszpécser szolgálat, amelynek segítségével az áldozatsegítő szolgálat elérhetősége folyamatosan biztosítható. Munkaidőben és munkaidőn kívül (este és hétvégén) a bűncselekmények áldozatai ingyenesen hívható zöld számon kaphatnak a helyzetnek megfelelő tájékoztatást, tanácsadást, valamint az önkéntes hálózattal együttműködve közvetlen segítséget. A 24 órás telefonos diszpécser szolgálatot a fenntartási időszak lejártát követően is fenn kell tartani, egyúttal az országos ismertségét növelni kell.</p>
Felelős:	KIH
Partner:	KIM
Forrás:	évi 60.000.000 forint, KIH költségvetése
Eszköz:	a diszpécser szolgálat továbbműködtetése
Határidő:	a TÁMOP 5.6.2. fenntartási időszak lejártát követően folyamatos
Indikátor:	fogadott hívások száma

F. Krízisellátás bevezetésének vizsgálata

Intézkedés:	<p>Súlyos, személy elleni erőszakos bűncselekmények elszenvedése esetén az azonnali krízisellátás nem biztosított. Meg kell vizsgálni az azonnali, helyszínen történő pszichológiai segítségnyújtás megszervezésének lehetőségét</p>
-------------	--

	a súlyos, személy elleni erőszakos bűncselekmények áldozatai számára.
Felelős:	KIM
Partner:	EMMI, KIH, rendőrség, kormányhivatalok
Forrás:	nem igényel többletforrást
Eszköz:	munkacsoport alakítása
Határidő:	2014. október 1.
Indikátor:	vizsgálati jelentés elkészül

G. Áldozatpolitikai célok megjelenítése a médiában

Intézkedés:	<p>Az áldozatsegítő szolgáltatások ismertségének növelése érdekében elengedhetetlen a média bevonása.</p> <p><i>Közszolgálati média.</i> A médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról szóló 2010. évi CLXXXV. törvény 83. §-ának (1) bekezdés d) pontja alapján a közszolgálati médiaszolgáltatás célja az alkotmányos jogoknak, a törvényes rend alapértékeinek és a demokratikus társadalmi rend szabályainak megismertetése, támogatása. Ez a rendelkezés kellő alapot biztosít ahhoz, hogy közszolgálati műsorokban bemutatásra kerüljön az áldozatsegítés és az áldozatok számára rendelkezésre álló lehetőségek. Sikeres büntetőeljárásokról szóló tudósításokban meg kell jeleníteni azt is, hogy az áldozatok számára biztosított a segítségnyújtás rendszere, közérthetőn be kell mutatni az áldozattá válás elkerülését szolgáló praktikus, könnyen alkalmazható technikákat.</p> <p><i>Kereskedelmi média.</i> Több európai uniós országban jól bevált gyakorlat, hogy az áldozatsegítő szolgálatok megjelennek a kereskedelmi és állami televíziók saját gyártású sorozataiban. Hazánkban is több olyan televíziós sorozat szerepel a kínálatban, amelyek nagy nézettséggel bírnak, ezért a társadalmi tudatformálásban betöltött szerepük jelentős. Meg kell találni annak a módját, miként lehet a bűncselekmények áldozatainak segítését, az áldozattá válás elkerülését e televíziós sorozatokban bemutatni.</p>
Felelős:	NMHH
Partner:	NBT, ME, KIM, KIH, rendőrség, civil szervezetek, Polgárőrség, egyházak
Forrás:	a médiában való megjelenési forrást nem igénylő módjának megtalálásához médiaszakemberek bevonása szükséges
Eszköz:	közszolgálati híradásokban és műsorokban történő megjelenés általánosan és konkrét ügyek kapcsán egyaránt, kereskedelmi műsorokban történő megjelenés
Határidő:	folyamatos

Indikátor:	áldozatsegítő szolgáltatások és az áldozattá válás elkerülését szolgáló módszerek megnövekedett ismertsége
------------	--

7.4. Bűnisméltés megelőzése

Az átfogó igazságügyi reform részeként a 2010-es országgyűlési választást követően komoly változást jelentettek a büntetőjog területén bekövetkezett módosítások (a „három csapás” törvény, illetve a középérték alkalmazásának lehetősége), valamint a szabálysértési joganyag korszerűsítése. A reform eredményeként a fogvatartottak létszáma a 2011-es év egészét tekintve, a korábbi éveknek megfelelő tendenciát folytatva tovább emelkedett. A 2011. december 31-ei, 17.210 fős létszám 882 fős növekedést jelent az előző év azonos adatához viszonyítva. A fogvatartotti populáció jelenleg 18.300 fő, ami több mint 1.000 fős, drasztikus emelkedést jelent fél év alatt.

A kormányzat büntetés-végrehajtással kapcsolatos központi célkitűzése a munkáltatás szélesebb fogvatartotti körre való kiterjesztése, amely nem csak a reintegráció elősegítését szolgálja, de jelentősen hozzájárul az önellátó büntetés-végrehajtás eléréséhez. További cél a büntetés-végrehajtási intézetek belső ellátása, és a közmunka programokban való részvétel.

A költségek csökkentése és a hatékonyság fokozása érdekében az európai államok többsége a bűnözés kezelése során elkülöníti egymástól a társadalomra kiemelkedő veszélyt jelentő súlyos bűncselekmények befolyásolására alkalmas eszközöket, és a kevésbé súlyos, a „kiskriminalitás” körébe tartozó bűncselekményekre méretezett eszközöket. Ebben a megközelítésben a szabadságvesztés büntetést elsősorban a súlyos bűncselekményt elkövetőkkel szemben kívánják alkalmazni, míg az enyhébb súlyú bűncselekményt elkövetőkkel szemben a diverziós megoldások és az alternatív szankciók alkalmazását szorgalmazzák. A büntetőeljárás során alkalmazott intézkedések és büntetések megválasztásánál és végrehajtásánál nem mellékes, hogy ezek az eszközök mennyire alkalmasak a bűnözés csökkentésére és az igazságszolgáltatás tehermentesítésére. A fejlett országok egyre határozottabban érvényesítik azt az elvet is, hogy a bűnözés kezelésére fordított költségek nem lehetnek magasabbak, mint a bűnözéssel okozott kár. A szabadságvesztés kiváltására alkalmas megoldások keresésében és a végrehajtásra szolgáló szervezetrendszer fejlesztésében igen fontos szerepet játszik a költségek csökkentésének szándéka. Az adófizetők érdekében keresik, támogatják a diverziós megoldásokat, törekszenek a rövid tartamú szabadságvesztések felváltására.

A bűnüldözés és a büntető igazságszolgáltatás hagyományos eszközei még mindig csak igen csekély mértékben képesek a bűncselekményekkel okozott károk megtérítésére. Ezt a jövőben orvosolni kell. Ezt a célt szolgálja a resztoratív (helyreállító) szemlélet.

A legfejlettebb eszközt a helyreállító igazságszolgáltatás módszere jelenti, amely optimális esetben az elkövetőt felelősségvállalásra készíteti, tehermentesíti az állami igazságszolgáltatási rendszert, és a közösség megerősítésének igényét, az egyéni felelősségvállalás fontosságát hirdeti.

Beavatkozások:

- Fogvatartottak munkaerő-piaci és társadalmi reintegrációjának elősegítése,
- Alternatív szankciók és helyreállító módszerek alkalmazásának erősítése a bűncselekménnyel okozott kár kompenzálása érdekében.

7.4.1. Fogvatartottak munkaerő-piaci és társadalmi reintegrációjának elősegítése

A szabadságvesztés célja a retorzió mellett annak elősegítése, hogy az elkövető a későbbiekben tartózkodjon a bűncselekmények elkövetésétől. Ennek ellenére az elmúlt évekre jellemző tendencia, hogy a szabadságvesztésre ítélt elkövetők 45 %-a először követett el bűncselekményt, míg 55%-uk visszaeső, többszörös visszaeső volt. Eközben a fogvatartás költségeként jelenleg egy fő fogvatartott közvetlen ellátása 2.155 forintba kerül, a közvetett költségek összege 5.643 forint. Ez egy évben egy fő esetén 2.846.270 forint.

A szabadságvesztés alatt megvalósuló reintegrációs program célja az elítélt olyan élethelyzetének elősegítése, hogy a szabaduláskor belső meggyőződésből akarjon, és célirányos külső segítség igénybevételével képes legyen a társadalom jogkövető tagjává válni.

A fogvatartottak visszailleszkedését elősegítő primerfeltételek közül az egyik, a munkaerő piaci elvárásoknak megfelelő képzettség megszerzése. A börtönben lévők és a szabad állampolgárok viszonylatában már több éve jellemző iskolázottsági mutató, az előbbieket érinti negatívan, amely tény hangsúlyosabbá teszi az e téren jelentkező hiátusok felszámolását.

2011. december 31-ei adatok alapján, az elítéltek végzettség szerinti megoszlása a következőképpen alakult:

Megnevezés	fő	%
Analfabéta	170	1
Ált. iskola 8 osztály	8.061	46,4
Szaktanulmányozó iskola	2.491	14,4
Szakközépiskola	757	4,3
Gimnázium	588	3,4
Főiskola	275	1,6
Egyetem	163	0,9
Egyéb (Ált. iskola 8 osztályt nem végzett)	4.705	28
Összesen	17.210	100,0

A táblázatból kitűnik az általános iskolai végzettséggel bíró, de szakmát nem tanult elítéltek magas száma, akiknek nagy segítséget jelent a büntetési időhöz idomuló, rövid időtartamú tanfolyamokon és a hosszabb, iskolarendszerű oktatásokon való részvétel lehetősége.

Intézkedések:

A. Többszakaszos fogvatartotti reintegrációs szolgáltatások megvalósítása

Intézkedés:	A szabadságvesztés alatti reintegráció elősegítése érdekében a fogvatartottak munkaerő-piaci és társadalmi reintegrációját elősegítő egyénre szabottan differenciált, országosan elérhető program
-------------	---

	megvalósítása. Elő kell segíteni, hogy a szabadságvesztés alatt megkezdett reintegrációs folyamat folytatása érdekében a munkaügyi terület által nyújtott szolgáltatások a szabadulást követően, a program befejezése után is elérhetőek legyenek.
Felelős:	BM
Partner:	BVOP, KIH, NMH, NGM
Forrás:	10.400.000.000 forint, Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program
Eszköz:	reintegrációs program (szükségletfelmérés, készségfejlesztés, képzés, utógondozás)
Határidő:	2022. december 31-ig folyamatosan
Indikátor:	programba bevontak száma, képzésen részt vett fogvatartottak száma

B. Jóvátételi programok megvalósítása az időskorúak javára

Intézkedés:	Fel kell mérni, hogy a most megvalósuló jóvátételi programok miként tudják kiemelten segíteni az időskorúakat.
Felelős:	KIH, BM
Partner:	BVOP, NMH, KIM
Forrás:	többletforrást nem igényel
Eszköz:	reintegrációs program (szükségletfelmérés, készségfejlesztés, képzés, utógondozás)
Határidő:	2014. március 1.
Indikátor:	vizsgálati jelentés

C. Közfoglalkoztatásba lépés, szociális gazdaság

Intézkedés:	A fogvatartottak munkaerő-piaci reintegrációja érdekében elő kell segíteni, hogy a szabadulók legalább közfoglalkoztatási programokban részt vehessenek. Meg kell vizsgálni, hogy a szociális gazdaságban milyen lehetőségek vannak a fogvatartotti visszailleszkedés elősegítésére, ennek eredménye alapján be kell vonni a volt fogvatartottakat a szociális gazdaság intézményeibe.
Felelős:	BM
Partner:	BVOP, NGM

Forrás:	többszörforrást nem igényel
Eszköz:	munkacsoport keretében vizsgálat
Határidő:	2014. március 31-től folyamatosan
Indikátor:	közfoglalkoztatásban részt vevő volt fogvatartottak száma, szociális gazdaság területén foglalkoztatott volt fogvatartottak száma

D. Hatósági erkölcsi bizonyítvány szabályozása a munkaerő-piaci reintegráció érdekében

Intézkedés:	A szabadságvesztésre ítélt fogvatartottak munkaerő-piaci elhelyezkedésének egyik akadálya, hogy a szabadulást követően nem rendelkeznek hatósági erkölcsi bizonyítvánnyal. Ezért meg kell vizsgálni a jelenlegi szabályozást és gyakorlatot annak érdekében, hogy az arra érdemes elítéltek a szabadulást követően be/vissza tudjanak lépni a munkaerő-piacra.
Felelős:	KIM
Partner:	BM, BVOP, KIH, Kúria
Forrás:	többszörforrást nem igényel
Eszköz:	munkacsoport keretében vizsgálat
Határidő:	2014. június 30.
Indikátor:	jelentés, szabályozás-módosítási javaslat

E. Az enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazásának gyakorlata

Intézkedés:	A szabadságvesztés végrehajtása alatt az elítélt napirendje teljes mértékben szabályozott, a büntetés letöltése után pedig strukturálatlan, a kinti és a benti világ közötti átmenet nélkül. Ezért meg kell vizsgálni az enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazásának gyakorlatát, és javaslatot kell tenni, hogyan tudják hatékonyabban elősegíteni az elítéltek bűnismétlésének megelőzését.
Felelős:	BVOP
Partner:	BM
Forrás:	többszörforrást nem igényel
Eszköz:	munkacsoport keretében vizsgálat

Az előterjesztést a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának.

Határidő:	2014. június 30.
Indikátor:	jelentés, szabályozás-módosítási javaslat

F. Resztoratív szemlélet erősítése a személyi állomány képzésében

Intézkedés:	A rezstoratív szemlélet erősítése a személyi állomány képzési, továbbképzési rendszerében (konfliktuskezelő technikák és módszerek, reintegrációs módszerek, érzékenyítő programok).
Felelős:	BVOP
Partner:	BM, NKE, KIH, kormányhivatalok
Forrás:	többletforrást nem igényel
Eszköz:	tananyagfejlesztés, a rendelkezésre álló anyagok továbbfejlesztése
Határidő:	2016. december 31.
Indikátor:	képzések száma és bevontak száma

G. Művészetterápiás programok megvalósítása

Intézkedés:	Művészetterápiás programok (börtönszínház, biblioterápia vagy irodalomterápia, képzőművészeti szakkörök) nyújtása fogvatartottaknak, amelyek célja a személyiségfejlesztés, szociális képességek, empátia, tolerancia fejlesztése. Cél, hogy minden intézetben évente legalább egy művészetterápiás program megvalósuljon.
Felelős:	BVOP
Partner:	-
Forrás:	NBT pályázati forrásából évente 5 millió forint
Eszköz:	művészetterápiás programok lebonyolítása
Határidő:	2014. január 1-jétől folyamatosan
Indikátor:	programok száma, bevont fogvatartottak száma

H. A jobb agyféltekés rajzolás oktatásának bevezetése a fiatakorúak büntetés-végrehajtási intézetében

Intézkedés:	A fiatakorúak büntetés-végrehajtási intézeteiben meg kell honosítani a jobb agyféltekés rajzolás módszerét elősegítve a fiatakorú elítéltek önbecsülésének
-------------	--

	emelését, agressziójának csökkentését, kreativitásának fejlesztését valamint hasznos szabadidő-eltöltését, az érzelmek kezelését.
Felelős:	NBT, BVOP
Partner:	-
Forrás:	nem igényel többletforrást
Eszköz:	multiplikátorok képzése, tanfolyamok tartása
Határidő:	2014-től folyamatosan
Indikátor:	kiképzett multiplikátorok száma, képzésben résztvevők száma

7.4.2. Alternatív szankciók és helyreállító módszerek alkalmazásának erősítése a bűncselekménnyel okozott kár kompenzálása érdekében

A pártfogó felügyelői munka alapvető célja a közösség és az egyén védelme érdekében a társadalommal összeütközésbe került személy reintegrálása, támogatása abban, hogy életét, magatartását büntetése letöltését követően az általános normák szerint tudja irányítani. A pártfogó felügyelő feladata egyrészt, hogy a pártfogoltat a képességeit erősítve alkalmassá tegye a társadalmi együttélésre, másrészt, hogy a befogadó környezetet, a közösséget is alakítsa, elfogadóbbá tegye. A pártfogó felügyelői tevékenységnek kiemelten fontos szerepe van abban, hogy az alternatív szankciók jelentőségét és az elkövetők társadalmi reintegrációjának fontosságát a társadalom, a szűkebb és tágabb közösség is el tudja fogadni.

A pártfogó felügyelet lényeges eleme az elkövető szembesítése az általa okozott sérelemmel, és azon kockázati elemek feltárása, amelyek kiküszöbölése csökkentheti az újabb bűnelkövetés esélyét. Ez akkor működik a gyakorlatban, ha a kontrollfunkció kellő arányban áll a támogató funkcióval.

A Pártfogó Felügyelői Szolgálat külön kiképzett mediátorai által ellátott közvetítői eljárás célja, hogy törekedjen a bűncselekmény előtti, eredeti állapotot visszaállítására, a sértett sérelmeinek enyhítésére, az elkövetők felelősségvállalásának ösztönözésére. A szemlélet egyszerre tűzi ki célul a sértettek sérelmeinek helyreállítását, a normaszegő személy felelősségre vonását, egyben reintegrációját, rehabilitációját az őt visszafogadó közösségbe, valamint a hosszú távra is kiható bűnmegelőzést. Alkalmazása során kiemelt hangsúlyt fektet arra, hogy a bűncselekmény által érintett személyek és közösségek tagjai közvetlenül is részt vegyenek a bűncselekményre adott válaszok (szankciók) kidolgozásában. Így a sértetteknek, az elkövetőknek és a közösségeiknek mind az anyagi érdekei, mind az érzelmi szükségletei érvényesülhetnek a konfliktusmegoldás és a jóvátétel során.

A Pártfogó Felügyelői Szolgálat közösségi foglalkoztatóinak felállításával lehetővé vált a bűnismétlés megelőzése céljából személyre szabottan előírható külön magatartási szabályok körének érdemi bővítése. A közösségi foglalkoztatók gazdag programkínálattal és a csoportmódszerek kísérleti alkalmazásával járultak hozzá a külön magatartási szabályok változatosabbá válásához.

Intézkedések:

A. Községi foglalkoztatók kialakítása

Intézkedés:	A községi foglalkoztató a Pártfogó Felügyelői Szolgálat háttérintézményeként működő speciális intézmény, amelynek legfontosabb funkciója az alternatív szankciók, illetve helyreállító igazságszolgáltatási eszközök körének bővítése. Jelenleg csak Budapesten és Borsod-Abaúj-Zemplén megyében működik községi foglalkoztató. Növelni kell a magatartási szabályok végrehajtására alkalmas községi foglalkoztatók számát úgy, hogy legalább minden régióban legyen elérhető.
Felelős:	KIH
Partner:	KIM, BM, kormányhivatalok
Forrás:	600.000.000,- forint, Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program
Eszköz:	öt új községi foglalkoztató kialakítása
Határidő:	2016. december 31.
Indikátor:	a községi foglalkoztatóban végrehajtott magatartási szabályok száma

B. Kockázatértékelés fejlesztése

Intézkedés:	A pártfogó felügyelet alatt állók bűnismétlésével összefüggő kockázatértékelés fejlesztése, amely meghatározza a pártfogó felügyelet tartalmát is.
Felelős:	KIM, KIH
Partner:	-
Forrás:	12.000.000 forint, központi költségvetés
Eszköz:	kutatás
Határidő:	2014. december 31.
Indikátor:	bevont pártfogoltak

7.5. Horizontális intézkedések

Az ország közbiztonsági helyzetének pontosabb megismerése, a bűnmegelőzési munka finanszírozása, vagy a bűnmegelőzésben érintett nemzetközi szervezetek munkájában való részvétel horizontálisan érvényesülő feladatok, a hozzájuk kapcsolódó intézkedéseket külön indokolt megjeleníteni.

Intézkedések:

A. Látenciakutatás

Intézkedés:	A látenciakutatás alkalmassá teszi a kriminálpolitikai tervezőket az állampolgári igényekre és az új jelenségekre történő megfelelő reagálásra is. Látenciakutatás keretében vizsgálni kell a latens bűnözést, a lakosság szubjektív biztonságérzetét, a bűncselekmények áldozatainak attitűdjét. A kutatási anyagokat közérthető formában is el kell készíteni és közzé kell tenni.
Felelős:	BM
Partner:	NBT, KIM, OBH, Lü, rendőrség, NAV
Forrás:	15.000.000 forint, központi költségvetés
Eszköz:	kutatás lebonyolítása
Határidő:	első alkalommal 2015, ezt követően két évente májusban
Indikátor:	a kutatási eredmények publikálása

B. Személyi jövedelemadó 1 %-a bűnmegelőzésre

Intézkedés:	Meg kell vizsgálni a személyi jövedelemadó meghatározott részének az adózó rendelkezése szerinti felhasználásáról szóló 1996. CXXVI. törvény 4/A §-ának módosításának a lehetőségét. Az állampolgároknak ismételten lehetőséget kell adni arra, hogy a személyi jövedelemadójuk második 1%-át bűnmegelőzés célra felajánlhassák. Ez a finanszírozási lehetőségek bővítésével egyidejűleg erősíti az állampolgárok társadalmi szerepvállalását a közbiztonság területén.
Felelős:	NGM, BM
Partner:	NBT
Forrás:	nem igényel többletforrást
Eszköz:	vizsgálat
Határidő:	2014. január 1.
Indikátor:	vizsgálati jelentés elkészül

C. Részvétel az EUCPN munkájában

Intézkedés:	<p>A bűnmegelőzés területén az Európai Unió tagállamaiban számtalan tapasztalat áll rendelkezésre. Bár a problémák részben eltérőek, a már létező akár tagállami, akár határokon átnyúló projektek szükség esetén legtöbbször hazai szinten is adaptálhatóak. Ugyanakkor az uniós szintű együttműködés és információcsere akkor működhet hatékonyan, ha hazai kezdeményezések is születnek, illetve a hazai szakértők is részt vesznek a releváns nemzetközi együttműködésekben.</p> <p>Biztosítani kell a 2001/427/JHA tanácsi határozattal felállított, 2009/902/JHA tanácsi határozattal módosított Európai Bűnmegelőzési Hálózat tevékenységeiben való aktív részvételt, valamint elő kell segíteni a hálózat működésének folyamatos fejlesztését.</p>
Felelős:	BM
Partner:	OKRI, NBT
Forrás:	nem igényel többletforrást
Eszköz:	aktív részvétel
Határidő:	folyamatos
Indikátor:	munkacsoporti találkozók száma

D. Részvétel az EBESZ keretein belül működő képzésekben, a lehetőségeknek a hatékonyabb kiaknázása

Intézkedés:	<p>Az EBESZ számtalan, a gyakorlati munkát támogató kiadvánnyal rendelkezik, illetve gyakorlatilag folyamatosan biztosítja ezek felülvizsgálatát. Ebbe a munkába a legtöbb esetben tagállami szakértők is meghívást kapnak, részben eseti alapon, részben általános felkérés keretében. Az EBESZ Demokratikus Intézmények és Emberi Jogok Hivatala (ODIHR) keretében jelenleg is folyamatban van olyan kézikönyv kialakítása, amelyben a hazai rendészeti szakma is képviselteti magát. Annak érdekében, hogy ezek az anyagok a hazai problémákat is tükrözzék, fontos a hazai rendészeti aspektus megjelenítése, a hazai érdekek megfelelő képviselete a releváns egyeztetéseken, hogy a későbbiekben kialakított anyagok és képzések a hazai rendészeti szakértők számára is közvetlenül hasznosíthatóak legyenek. Ehhez biztosítani szükséges az adott üléseken a hazai és nemzetközi aspektusokat ismerő szakértők jelenlétét.</p>
Felelős:	BM
Partner:	KIM, BVOP, rendőrség
Forrás:	résztvevő szervek költségvetése

Az előterjesztést a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának.

Eszköz:	aktív részvétel
Határidő:	folyamatos
Indikátor:	munkacsoporti találkozók száma

8. MONITORING

A stratégiában meghatározott célokhoz rendelt intézkedések végrehajtását az intézkedésben felelősként megnevezett szervezetek végzik. Megvalósulásuk monitoringja a dokumentumban meghatározott alapelvek és indikátorok figyelembe vételével zajlik.

A NBT évenként összesíti a bűnmegelőzési stratégiához kapcsolódó feladatok megvalósulásához kapcsolódó monitoring jelentéseket, elemzi megállapításaikat valamint eredményeiket és a titkárság Jelentést készít az NBT számára az előrehaladásról.

Jelen szakpolitikai stratégiát a NBT évente felülvizsgálja, aktualizálja a Jelentés, valamint az aktuális, bűnmegelőzéssel kapcsolatos veszélyek, jelenségek és tendenciák figyelembe vételével.

A stratégia céljai és intézkedései megvalósulása érdekében intézkedési tervek készülnek.

Az intézkedési tervek két évente, két éves időtávra kerülnek megalkotásra. Az intézkedési tervek elkészítésének a NBT végzi a teljes időtávra vonatkozó feladatok, a korábbi monitoring jelentések tapasztalatainak, valamint az egyes intézkedések szinergiáinak figyelembe vételével.

Jelen stratégia tartalmazza a 2013-2015-re vonatkozó intézkedési tervet.